

**T.C.
GİRESUN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİNEMA VE TELEVİZYON ANABİLİM DALI**

**SİNEMATOGRAFİK TERÖRİZM
ÖZGÜN PROPAGANDA YÖNTEMLERİ VE FİLM TEKNİKLERİYLE BİR TERÖR
ÖRGÜTÜNÜN GÖSTERGEBİLİMSEL ANALİZİ (DAEŞ ÖRNEĞİ)**

**CINEMATOGRAPHIC TERRORISM
SEMIOTIC ANALYSIS OF A TERRORIST ORGANIZATION WITH UNIQUE
PROPAGANDA METHODS AND FILM TECHNIQUES (DAESH EXAMPLE)**

Yüksek Lisans

**Zahit Ali KİLİT
(20152025002)**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğretim Üyesi Barış YETKİN**

GİRESUN-2019

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 01.07.2019 tarihli toplantısında oluşturulan jüri, Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo, Sinema ve Televizyon Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Zahit Ali KİLİT'in "Sinematografik Terörizm: Özgün Propaganda Yöntemleri ve Film Teknikleriyle Bir Terör Örgütünün Göstergebilimsel Analizi (DAEŞ Örneği)" başlıklı tezini incelemiş olup aday 08.07.2019 tarihinde, saat 11:00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Aday çalışma, sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmzası
Üye (Başkan)	Dr. Öğr. Üyesi Barış YETKİN (Danışman)	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Mesut COŞKUN	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi İhsan EKEN	

ONAY

...../...../2019

Prof. Dr. Güven ÖZDEM
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum **“Sinematografik Terörizm: Özgün Propaganda Yöntemleri ve Film Teknikleriyle Bir Terör Örgütünün Göstergebilimsel Analizi (DAEŞ Örneği)”** adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

08/07/2019

Zahit Ali KİLİT

ÖN SÖZ

Bu çalışma, dünyanın çeşitli coğrafyalarında, belki adını bile duymadığımız bölgelerde terör ve şiddet eylemlerinde hayatlarını kaybeden sayısız masum insana ithaf edilmiştir.

“Sinematografik Terörizm: Özgün Propaganda Yöntemleri ve Film Teknikleriyle Bir Terör Örgütünün Göstergibilimsel Analizi (DAEŞ Örneği)” isimli çalışmamın bir tez haline getirilmesindeki sancılı süreçte yardımlarını ve manevi desteklerini esirgemeyen kıymetli çalışma arkadaşlarıma, sorduğum her soruya nezaketle ve ilgiyle cevap verip, her türlü anlayışı gösteren Doç. Dr. Ayşen AKYÜZ’e ve Prof. Dr. Ali BÜYÜKASLAN’a şükranlarımı sunuyorum. Tez danışmanlığımı yürüttüğü süre boyunca değerli vaktini ayırarak gerek uzaktan gerekse yüz yüze iletişime geçtiğim her anda şahsıma yol gösteren ve tavsiyelerde bulunan Dr. Öğr. Üyesi Barış YETKİN’e teşekkürlerimi sunuyorum.

Son olarak ne yaparsam yapayım haklarını asla ödeyemeyeceğim sevgili annem ve babama minnet borçlu olduğumu ifade etmek isterim.

Zahit Ali KİLİT

İstanbul, 2019

ÖZET

Sinematografik Terörizm: Özgün Propaganda Yöntemleri ve Film Teknikleriyle Bir Terör Örgütünün Göstergebilimsel Analizi (DAEŞ Örneği) **Yüksek Lisans Tezi, Giresun, 2019**

11 Eylül 2001 saldırılarından sonra ABD ve Batılı müttefikleri Ortadoğu'yu terörün kaynağı olarak belirleyip binlerce kilometre uzaklıktan bu bölgeye sayısız askeri operasyon düzenlenmeye başlamıştır. Bölgenin tarihsel ve mezhepsel anlamda kırılmalı bir yapıda olması, iç çatışmaların ve mezhep kavgalarının da etkisiyle kontrol edilemez bir hal almıştır. Uzun yıllar süren ve günümüzde de devam eden çatışma ortamı bölge halkının yaşadığı zulüm, mağduriyet ve kamplaşma neticesinde farklı etnik grupların kendileri gibi inanan ve düşünen bazı silahlı gruplara katılarak can ve mal güvenliklerini sağlama refleksi göstermesine sebep olmuştur. Terör örgütleri yaşanan bu mağduriyeti iyi değerlendirerek, örgüte katılımı artırmış, düşman profillerini belirlemiş ve üyelerini eyleme geçmeye teşvik etmiştir. 2014 yılında örgütün “halifelik” ilan etmesiyle 2018 yılına kadar geçen sürede özellikle Irak ve Suriye bölgesinde geniş çapta eylemler düzenleyen en büyük terör örgütlerinden biri olan DAEŞ de etkili propaganda stratejisi ve sosyal medya gibi çeşitli medya araçlarının kullanımıyla küresel ölçekte tanınan bir terör örgütü olmuştur. DAEŞ'in ürettiği propagandif video içeriklerinin sinematografik estetiğe sahip oluşu ve sinema seyircisinin yabancılaşma çekmeyeceği biçimde hazırlanmış olması, çalışmanın inceleme alanına girmektedir. DAEŞ'in üretmiş olduğu bu videoların çözümlenmesi çalışmanın asıl amacını teşkil etmektedir. Örgütün ürettiği videolardan amaçsal örneklem metoduyla seçilen örnekler Christian Metz'in “özgül kodlar” ve “kültürel kodlar” kavramları ve Roland Barthes'in “düzanlam”, “yananlam”, “metafor”, “metonimi” ve “mit” kavramlarıyla çözümlenmeye tabi tutulmuştur. Yapılan çözümlenmeler neticesinde DAEŞ'in bu yayınları sayesinde yalnızca silahla değil, video materyalleriyle de bir tür sinematografik terör uyguladığı, tehdit, korkutma ve sindirme politikaları izlediği, taraftar kazanma amacı güttüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Terör Örgütü, DAEŞ, Terörizm, Propaganda, Göstergebilim,

ABSTRACT**Cinematographic Terrorism: Semiotic Analysis of A Terrorist Organization with Unique Propaganda Methods and Film Techniques (DAESH Example),
Master Thesis, Giresun, 2019**

After the attacks of September 11, 2001, the US and its Western allies identified the Middle East as the source of terror and began to carry out numerous military operations in this region from thousands of kilometers away. The fact that the region is fragile in historical and sectarian terms has become uncontrollable due to the effects of internal conflicts and sectarian fights. The conflict that arose as a result of the persecution, victimization and polarization experienced by the people of the region caused the people of the region to join some armed groups in order to ensure their safety. Terrorist organizations evaluated these complaints well and increased participation in the terror organization, identified enemy profiles and encouraged their members to take action. DAESH (ISIS), one of the largest terrorist organizations that organized large-scale activities especially in Iraq and Syria, from the time the organization declared the “caliphate” in 2014 until 2018, became a globally recognized terrorist organization thanks to its effective propaganda strategy and good use of various media tools such as social media. The fact that the propaganda content produced by DAESH has cinematographic aesthetics and that it is prepared in such a way that the cinema audience will not be alienated, is within the scope of the study. The main purpose of the study is to analyze these videos produced by DAESH. The samples chosen from the videos produced by the organization with purposive sampling method were analyzed with Christian Metz 'specific codes and cultural codes concepts and Roland Barthes' “denotation”, “connotation”, “metaphor”, “metonymy” and “myth” concepts. As a result of these analyzes, it was concluded that these publications of DAESH applied some form of cinematographic terror not only with weapons but also with video materials.

Keywords: Terror Organization, DAESH, Terrorism, Propaganda, Semiotics

İçindekiler	
ÖN SÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	viii
RESİMLER LİSTESİ.....	ix
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	7
1. TERÖRİZMİN ANATOMİSİ VE DAEŞ	7
1.1. TERÖRÜN TANIMI.....	7
1.2. TERÖR TÜRLERİ.....	9
1.2.1. Dini Referanslı Terör.....	9
1.2.2. İdeolojik Terör	12
1.2.3. Etnik Terör	12
1.2.4. Siber Terör	14
1.2.5. Pasif Terör	15
1.2.6. Devlet Terörü	16
1.3. DAEŞ	16
1.3.1. DAEŞ'in Doğuşu ve Gelişim Süreci	20
1.3.2. DAEŞ'in Tanıtım ve Yayılma Faaliyetleri.....	23
1.3.3. DAEŞ'in Medya Organları	31
1.3.4. DAEŞ'in Küresel Ölçekte ve Türkiye'deki Sansasyonel Eylemleri ...	40
İKİNCİ BÖLÜM	47
2. PROPAGANDA VE PROPAGANDA SİNEMASI	47
2.1. PROPAGANDANIN TANIMI.....	47
2.2. PROPAGANDA TÜRLERİ	51
2.2.1. Sahası Bakımından Propaganda	51
2.2.2. Kapsamı Bakımından Propaganda	52
2.2.3. Konusu Bakımından Propaganda	52
2.2.4. Kaynağı Bakımından Propaganda	53

2.2.5. Seviyesine Göre Propaganda	56
2.2.6. Silahlı Propaganda.....	57
2.3. PROPAGANDA KURALLARI	57
2.3.1. Sadelik (Yalnlık ve Anlaşılabilirlik) ve Tek Hedef Kuralı.....	59
2.3.2. Büyütme (Şişirme) ve Bozma Kuralı	60
2.3.3. Birlik ve Bulaşma Kuralı	60
2.3.4. Tekrarlama (Düzenleme) Kuralı.....	61
2.3.5. Aşılama (Geçiş Evresi) Kuralı	61
2.4. PROPAGANDA ARAÇLARI	61
2.5. SİNEMA VE PROPAGANDA	66
2.5.1. Sovyetler'de Propaganda ve Sinema.....	66
2.5.2. Nazi Almanya'sında Propaganda ve Sinema	68
2.5.3. ABD'de Propaganda ve Sinema	69
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	72
3. GÖSTERGEBİLİM VE SİNEMA GÖSTERGEBİLİMİ	72
3.1. GÖSTERGEBİLİM VE GÖSTERGE KAVRAMI	73
3.2. SİNEMA GÖSTERGEBİLİMİ.....	82
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	89
4. YÖNTEM.....	89
4.1. Araştırmanın Problemi.....	89
4.2. Araştırmanın Amacı.....	89
4.3. Araştırmanın Önemi	90
4.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	90
4.5. Araştırmanın Yöntemi	91
4.6. Araştırmanın Soruları	91
4.7. Araştırmanın Hipotezi	92
4.8. Bulgular	93
4.9. DAEŞ Propaganda Videolarının Göstergibilimsel Analizi	96
4.9.1. Abundant Provision.....	101
4.9.2. Eid Greetings from The Land of The Caliphate.....	106
4.9.3. Maintenance of Virtue in Deterring Immorality	111
4.9.4. Harvest Of The Soldiers (18)	116
4.9.5. Blood For Blood (Sang Pour Sang)	119

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	124
KAYNAKÇA	129
ÖZGEÇMİŞ.....	138

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BBC	British Broadcasting Corporation (İngiliz Yayıncılık Kurumu)
CIA	Central Intelligence Agency (Merkezi Haberalma Teşkilatı)
CNBC	Consumer News and Business Channel (Amerikan ekonomi kanalı)
CNN	Cable News Network (Kablolu Haber Ağı)
DAEŞ	Dawlat al-Islamiyah f'al-ıraq wa belaad al-sham (Irak Şam İslam Devleti)
ETA	Euskadi ta Askatasuna (Bask Yurdu ve Özgürlük)
FBI	Federal Bureau of Investigation (Federal Soruşturma Bürosu)
FM	Frekans Modülasyonu
FSB	Federalnaya Slujba Bezopasnosti (Rusya Federal Güvenlik Servisi)
GOC	Guardians of the Cedars (Sedir Muhafızları)
GSM	Global System for Mobile Communications (Mobil İletişim İçin Küresel Sistem)
HDP	Halkların Demokratik Partisi
HZ.	Hazreti (Sayın, Değerli, Kıymetli)
IRA	Irish Republican Army (İrlanda Cumhuriyet Ordusu)
ISIL	Islamic State in Iraq and Levant (Irak Levant İslam Devleti)
ISIS	Islamic State in Iraq and Syria (Irak Şam İslam Devleti)
İŞİD	Irak Şam İslam Devleti
LRA	Lord's Resistance Movement Army (Tanrının Direniş Ordusu)
LTTE	Liberation Tigers of Tamil Eelam (Tamil Elam Kurtuluş Kaplanları)
M.Ö.	Milattan Önce
M.S.	Milattan Sonra
NBC	National Broadcasting Company (Ulusal Yayıncılık Şirketi)
NLFT	National Liberation Front of Tripura
NSCN	National Socialist Council of Nagaland (Nagaland Ulusal Sosyalist Konseyi)
PKK	Partiya Karkerên Kurdistanê (Kürdistan İşçi Partisi)
PYD	Partiya Yekîtiya Demokrat (Demokratik Birlik Partisi)
R-IRA	Real Irish Republican Army (Gerçek İrlanda Cumhuriyet Ordusu)
S.A.V	Sallallahu aleyhi ve sellem (Allah'ın selamı onun üzerine olsun)
SAM	Stratejik Araştırmalar Merkezi
TASAM	Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi
YPG	Yekîneyên Parastina Gel (Halk Koruma/Savunma Birlikleri)

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1: Erişilen DAEŞ Kaynaklı Videolar Listesi	94
Tablo 2: “Abundant Provision” C. Metz’e Göre Analizi	103
Tablo 3: “Abundant Provision” R. Barthes’a Göre Analizi	104
Tablo 4: “Eid Greetings from The Land of The Caliphate” C. Metz’e Göre Analizi	108
Tablo 5: “Eid Greetings from The Land of The Caliphate” R. Barthes’a Göre Analizi	110
Tablo 6: “Maintenance of Virtue in Deterring Immorality” C. Metz’e Göre Analizi.....	114
Tablo 7: “Maintenance of Virtue in Deterring Immorality” R. Barthes’e Göre Analizi.....	115
Tablo 8: “Harvest Of Soldiers (18)” C. Metz’e Göre Analizi.....	118
Tablo 9: “Harvest Of Soldiers (18)” R. Barthes’a Göre Analizi.....	119
Tablo 10: “Blood For Blood (Sang Pour Sang)” C. Metz’e Göre Analizi.....	122
Tablo 11: “Blood For Blood (Sang Pour Sang)” R. Barthes’a Göre Analizi.....	123

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: “But God will Perfect His Light”	27
Resim 2: “Uncovering An Enemy Within”	30
Resim 3: “Sen Mücahidsin Ey Medyacı”	38
Resim 4: “The Establishment of The Islamic State (Part 9)”	39
Resim 5: DAEŞ Terör Örgütü Bayrağı	96
Resim 6: Al-Hayat Media Center logosu	98
Resim 7: “Abundant Provision”	102
Resim 8: “Eid Greetings from The Land of The Caliphate”	106
Resim 9: “Eid Greetings from The Land of The Caliphate”	107
Resim 10: “Maintenance of Virtue in Deterring Immorality”	112
Resim 11: “Maintenance of Virtue in Deterring Immorality”	112
Resim 12: “Maintenance of Virtue in Deterring Immorality”	113
Resim 13: “Maintenance of Virtue in Deterring Immorality”	113
Resim 14: "Harvest Of Soldiers (18)"	118
Resim 16: “Blood For Blood/Sang Pour Sang”	122
Resim 15: “Blood For Blood/Sang Pour Sang”	121

GİRİŞ

İnsanlık tarihi, toplumların güç ve çıkar çatışmalarının örnekleriyle doludur. Tarihin hemen hemen her döneminde insanlar topluluk halinde yaşamaya başladıklarından itibaren hayatlarını devam ettirebilmek ve artan nüfuslarının temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına kaynak arayışı içine girmiş, yaşadıkları bölgenin sınırlarını günden güne genişletmişlerdir. Büyük toplumların geçirdikleri savaş ve yıkımlar, başa geçen yönetimler, monoteist veya politeist inanç biçimleri, gelenekler ve kültür gibi faktörler toplumu oluşturan bireyler arasındaki farklılıklardan bir kısmını oluşturmuştur. Söz konusu farklılıkların birbirleriyle çakışması halinde, aynı görüş ve düşünüşe sahip olanlarla diğerleri arasında çekişmeler baş göstermiş, bunun sonucu olarak ortaya kutuplaşma, kamplaşma ve iç çatışmalar çıkmıştır. Birbirine düşman olan iki topluluk karşılıklı olarak savaş ilan etmiş, kaybeden taraf, kazananın boyunduruğunda yaşamaya, göç etmeye veya yok olmaya mahkûm olmuştur.

Dini, ideolojik veya etnik farklılıklar bir arada yaşama kültürüne sahip olmayan toplumlarda her zaman diken üstü bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu farklılıklardan yola çıkan güç odakları, bir toplum üzerinde kargaşa yaratmak ve çıkan kargaşadan kendi lehlerine pay alabilmek adına kaos ortamına katkıda bulunmuşlardır. Terör örgütlerinin ortaya çıkışı da işte bu iç veya dış desteğin sağlanması ve eyleme geçecek olan bireylerin ikna edilmesiyle mümkün olmaktadır. Bireyleri yaşadıkları mağduriyet ve gördükleri şiddet üzerinden manipüle etmek ve düşman olarak belirlenen hedefe yönlendirmek için kullanılan silahlardan biri de propagandadır. Propaganda gerek devletlerin siyasal aktörleri tarafından gerek askeri kurumlar tarafından gerek dini kurumlar tarafından geçmişten günümüze kullanılan bir araçtır. Bir amaç ve hedef doğrultusunda kişiyi veya topluluğu yönlendirmek için başvuru olan taktikler bütünü olarak adlandırılabilir olan propaganda, terör örgütlerince de amaçları doğrultusunda kullanılmaktadır. Etnik kimlik üzerinden terör söylemi üreten örgütler, mağduriyetlerine ve haklarının gasp edildiğine vurgu yaparak propagandalarını bu başlıklar altında şekillendirirken, dini motifli terör grupları da eylemlerine meşru zemin oluşturmak adına inandıkları kutsal metinlerden referanslar yaparak ve mücadelelerini kutsal bir amaca bağlayarak propaganda faaliyetleri yürütmektedirler.

Bu örgütlerden biri olan Irak Şam İslam Devleti (DAEŞ) de başta Irak bölgesinde ortaya çıkarak Sünni Müslümanların yıllar boyu yaşadıkları mağduriyetlere son vermek adına silahlı mücadeleye girişilmesi ve Sünni olmalarına rağmen şiddet uygulama konusunda farklı fikirlere sahip grupları ve insanları bir araya getirmek adına propagandaya başvurmuştur. 2014 yılında Irak'ta faaliyet gösteren El-Kaide ile yollarına ayıran örgüt, izlediği strateji sayesinde kısa sürede çok sayıda üyeye sahip olarak bölgesel bir örgütten global çapta denebilecek kadar geniş bir faaliyet alanına sahip bir tehlikeye dönüşmüştür. Haziran 2014 yılında Ebu Bekir El Bağdadi liderliğinde halifelik ilan eden örgüt, dünyadaki tüm Sünni Müslümanların hamisi rolünü benimseyerek diğer inanç, mezhep ve devletlere karşı silahlı eylemlerini sürdürmüştür. Örgüt bir yandan silahlı eylemlerine devam ederken diğer yandan da sosyal medya üzerinden propaganda faaliyetlerine devam ederek günümüz dünyasında kolay erişilebilen internet aracını kullanarak dünya genelindeki insanları etkileme ve yönlendirme çabası içine girmiştir. İşgal ettiği bölgelerden elde ettiği finansal ve askeri kaynak sayesinde, ürettiği propaganda metinlerinin kalitesini artıran örgüt, günümüz dijital dünyasına yabancılık çekmeyen insanların, izleme alışkanlıklarına uygun formatta içerikler üreterek, örgüt sempatisini olmayanlarda dahi güçlü etkiler bırakmayı başarmıştır. Uluslararası ölçekte propaganda metinleri üreten örgüt, ürettiği içerikleri Batı dillerinde ve Arapça olarak hazırlayarak bu dillerin konuşulduğu bütün coğrafyalardaki insanlara ulaşmayı hedeflemiştir. Çekmiş olduğu propaganda filmlerini Amerikan film endüstrisinin kalbi niteliğindeki Hollywood üretimi filmlerde görmeye aşina olduğumuz biçimlerde sunması, insanların söz konusu filmleri yabancılık çekmeden ve dikkatle izlemelerini sağlamıştır. Filmlerde işlenen konular ve konuların işleniş şekli sayesinde etkili bir ikna ve propaganda faaliyeti yürüten DAEŞ'in, yabancı savaşçı kazanımı konusunda "başarılı olduğu" söylenebilir. Geleneksel medyanın yerini almaya başlayan yeni medya araçlarını propagandası için kullanan örgüt, terörün yalnızca fiziksel olarak değil aynı zamanda psikolojik ve görsel olarak da ne kadar "etkili" şekilde yapılabileceğinin örneği niteliğindedir.

Çalışmanın amacı DAEŞ'in, hangi tip medya araçlarını kullanarak, ne tür bir propaganda stratejisi izlediğini ortaya koymanın yanı sıra, kullandığı görsel ve işitsel materyalleri amacına uygun şekilde işleyerek popüler kültür öğelerine aşina olan

günümüz toplumunun sinema estetiği kalıplarına ve izleme alışkanlıklarına nasıl yaklaştırdığının tespitini yapmaktır.

Çalışma daha önce örgüt ile ilgili yapılan ulusal ve uluslararası çalışmalar olmakla birlikte söz konusu çalışmalar örgütün sinematik tekniklerle propaganda filmleri üretmesine göstergebilimsel bir yaklaşım getirmemiş olması sebebiyle bu alandaki boşluğu doldurmak ve ilerleyen araştırmalara ışık tutabilmek umudunu taşıdığından dolayı tarafımızca önemli görülmektedir.

Çalışma on farklı varsayım üzerine inşa edilmektedir. Bunlar:

-Terör örgütleri konvansiyonel savaş konseptinin dışında bir silahlı mücadele stratejisi izlemektedirler. Bundan kasıt; terör örgütlerinin uluslararası savaş hukukunun dışında bir savaş stratejisi izlediğidir.

-Dini motifli terör örgütleri eylemlerini dini bir üst kimlik üzerinden hayata geçirmekte ve mücadelelerine kutsal bir misyon yüklemektedirler. Bunun sonucunda yaptıkları eylemler şahsi değil Tanrı adına yapılmış olarak kabul edildiğinden, eylemi yapanların sorumluluğunun olmadığı söylemi hakimdir.

-Terör örgütleri amaçları doğrultusunda toplumda güvensizlik ve korku ortamı oluşturmayı hedeflemektedirler. Oluşturulan korku ortamı örgüte karşı boyun eğmeyi kolaylaştırmaktadır.

-Dini motifli terör örgütlerinden biri olan DAEŞ; diğer dini motifli terör örgütlerinin uyguladığı propaganda yöntemlerinden farklı ve özgün bir propaganda yöntemi benimsemiştir. Irak ve çevre coğrafyalarda faaliyet gösteren El-Kaide, Taliban gibi örgütlerden farklı olarak geleneksel eylem ve propaganda tiplerinden daha farklı uygulamalara sahiptirler.

-DAEŞ, silahlı mücadelenin yanı sıra geleneksel medya ve yeni medya ortamını da savaş alanı olarak kullanmakta ve bu mecraaya uygun eylem stratejileri geliştirmektedir. Örgüt medya savaşını sahadaki silahlı mücadeleyle eş değer tutmaktadır.

-DAEŞ, 21. yüzyılın sosyal medya kullanıcılarına, sinema seyircilerine ve “gamerlarına” (bilgisayar tabanlı oyun bağımlıları) hitap edecek estetiğe sahip

propaganda metinleri (dijital dergi, dijital broşür, dijital afiş, video grafik, propaganda filmleri, tanıtım filmleri, mobil uygulamalar vb.) üretmektedir.

-DAEŞ, ürettiği propaganda metinlerini düşman olarak tanımladığı ülke, inanç, mezhep ve topluluklara gözdağı verme, korkutma ve sindirme amacıyla dolaşıma sokarken aynı zamanda bu metinler sayesinde sempati kazanma ve taraftar toplama amacı da taşımaktadır.

-DAEŞ, ürettiği propaganda filmlerini sinema estetiğine uygun biçimde tasarlayarak geniş kitlelerce izlenebilir hale getirmektedir.

-DAEŞ, örgüt için önemli olan militan kaynağının temini için dolaşıma soktuğu propaganda metinlerinde bireyleri dini inançları çerçevesinde iknaya çalışmaktadır.

-DAEŞ, gerçekleştirdiği eylemlere meşru bir zemin oluşturmak ve yaptığı infazları haklı göstermek adına, propagandasında Suriye ve Irak bölgesine yerel ve uluslararası çapta müdahalede bulunan otoritelerin yarattığı sivil kayıpları ön plana çıkartmaktadır.

Çalışmanın araştırma evreni; DAEŞ terör örgütünün çeşitli sosyal medya mecralarından, kendi web sayfalarından veya internet ortamına yüklenen videoları arşivleyen çeşitli web sayfalarından (archive.org, jihadology.net, clarionproject.com, liveleak.com vb.) yayınlamış olduğu bütün propaganda içerikli filmlerden oluşmaktadır. Fakat örgütün görsel/işitsel materyallerinin tamamına ulaşabilmek çoğu platforma erişimin engellenmesi ve yüklenen videoların hızlıca tespit edilip silinmesi sebebiyle mümkün olmamaktadır. Bunun yerine çalışmada, örgütün dünya çapında ses getiren, sinemasal estetik kalıplarla, sinema diliyle mümkün olduğu kadar örtüşen ve birçok film tekniğinin harmanlandığı video örneklerinden bazıları amaçsal örneklem metoduyla seçilip incelenmiştir.

Araştırmanın soruları şunlardır:

-Terör örgütü DAEŞ, ne tür bir propaganda stratejisi izlemektedir?

-DAEŞ, propagandasında hangi motivasyonları ön plana çıkarmaktadır?

-DAEŞ, görsel ve işitsel propaganda metinleri hazırlarken nelere dikkat etmektedir?

- DAEŞ'i diğer terör örgütlerinden ayıran farklılıklar nelerdir?
- DAEŞ, propaganda filmlerinde hangi kültürel ve özgül kodları kullanmaktadır?
- DAEŞ, filmlerinde hangi mitleri inşa etmektedir?
- DAEŞ'in eleman kazanma ve taraftar toplama stratejileri nelerdir?
- DAEŞ'e katılan yabancı savaşçıların örgüte katılmalarındaki gerekçeler nelerdir?
- DAEŞ'in propaganda videoları hangi mesajları içermektedir?
- DAEŞ, düşman tanımlamasını hangi kıstaslar üzerine inşa etmektedir?
- DAEŞ'in kendine dini olarak temel aldığı fikir ile uygulamadaki tutumları arasında paralellik var mıdır?

Dört bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde terörün tanımına dair bilgilere yer verilerek çeşitli başlıklar altında terör türlerinin tanımları yapılmıştır. Ardından DAEŞ hakkında kapsamlı bir çalışma yapılarak örgütün doğuşu ve gelişim süreci, tanıtım ve yayılma faaliyetleri, medya organları ve son olarak da Türkiye ve dünya çapında gerçekleştirdikleri sansasyonel eylemler hakkında bilgi verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde propaganda başlığı detaylı olarak ele alınmış, propogandanın tanımı, türleri, kuralları, uygulama alanları ve propoganda araçları tarihten örneklerle açıklanmaya çalışılmıştır. Aynı bölümde bir propoganda aracı olan sinemanın propogandayla olan ilişkisine detaylı olarak yer verilmiş ve tarihten üç önemli örnekle sinema-propoganda ilişkisi detaylandırılmıştır.

Üçüncü bölüm çalışmanın araştırma yöntemi hakkında detaylı bilginin verildiği bölümdür. Bu bölümde, çalışmada kullanılan nitel analiz yöntemi olan göstergebilimsel analiz metodunun, dilbilim ve sinema özelinde detaylı açıklaması yapılmıştır. Önemli dil bilimcilerden Roland Barthes ve sinema göstergebilimcisi Christian Metz'e daha kapsamlı şekilde yer verilmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümü DAEŞ'in yayınlamış olduğu propoganda filmlerinden amaçsal örneklem metoduyla seçilmiş olan beş tanesinin göstergebilimsel çözümleme yöntemiyle incelenmesinden meydana gelmektedir. Çözümleme yapılırken sinema göstergebilimcisi Christian Metz'in öne sürdüğü "Özgül Kodlar" ve

“Kültürel Kodlar” kavramları kullanılmış, yanı sıra Roland Barthes’ın görsel metin çözümlemesi esnasında kullanılan “Düzanlam”, “Yananlam”, “Metafor”, “Metonimi” ve “Mit” kavramları, çözümlemeye dâhil edilmiştir. Sonuç bölümünde ise analiz sonucunda elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TERÖRİZMİN ANATOMİSİ VE DAEŞ

1.1. TERÖRÜN TANIMI

İlk olarak belirtmek gerekir ki terör kavramının evrensel bir tanımı olduğu konusu tartışmalıdır. Farklı disiplinlerden tanıma katkı sunan çevreler, bu noktada görüş birliğinde değildirler. Barry Davies (2006, 23) terörün tanımını yapmaya girişen çok sayıda insan olduğunu, bu tanımların bir dereceye kadar doğru olsa da hiçbirisinin terörist hareketin tam olarak nasıl geliştiğini açıklayamadığını belirtmektedir. Kişilerin veya otoritelerin hangi açıdan veya kimin tarafından konuya baktığına göre farklı, yanlış, lehte olacak şekilde tanımlar yapılmaktadır. Sözlük anlamından yola çıkmak gerekirse kelime kökü olarak Latince’ den gelmiş olan terör “terror” kelimesi bilinmeyen ve öngörülemeyen bir tehlike karşısında duyulan aşırı korku endişe ve dehşet anlamına gelmekte olup, Batı dillerinde de yine bu şekilde kendine yer bulmuştur. Türkçeye Fransızcadan geçen kelimenin Türkçe karşılığı “dehşet” anlamına gelmektedir (Altun, 2011, 22).

Terör ve terörizm için bir tanımlama yapmak gerekirse terör; geniş ölçekte korku ortamı oluşturan, bireylerde yılgınlık yaratan bir eylemi ifade ederken, terörizm siyasal emeller adına mevcut durumun yasal olmayan yollardan değiştirilebilmesi için sistemli ve devamlı surette terör eylemlerini kullanmayı yöntem olarak benimsemiş durumunu ifade etmektedir. Başka bir ifadeyle bir ideoloji etrafında örgütlenen birden fazla kişinin siyasi amaçlarını gerçekleştirebilmek için yürüttüğü kuralsız şiddet hareketleri terörizmin kapsamındadır. Eyleme terör eylemi diyebilmek için ise ideoloji, örgüt ve eylem faktörlerinin bir arada bulunması gerekmektedir (Alkan, 2009, 99).

12.04.1991 tarih ve 3713 sayılı terörle mücadele kanununun birinci maddesinde “Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel

hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir” biçiminde tanımlanmıştır (mevzuat.org.tr, Erişim tarihi: 13.04.2018).

Dünyaca tanınan dört terör uzmanından biri olan Walter Laquer terörizmi, “politik bir hedefe ulaşmak için masum insanları hedef alan yasadışı güç kullanımı” olarak ele almış, Richard Falk ise yeterli bir ahlaki ve yasal sebebi olmayan her türlü siyasi şiddeti devrimci bir grup veya hükümet tarafından gerçekleştirilmiş olmasına bakılmaksızın terörizm olarak tanımlamış, Paul Wilkinson, bir amacı gerçekleştirmek veya daha geniş bir grubu teröristlerin hedeflerini yerine getirmek amacıyla korkutarak, terör ortamı oluşturmak için adam öldürme, yaralama veya tehdit gibi araçların sistematik şekilde kullanımı tanımını yapmış ve Brian Jenkins de terörizmi politik değişim için güç kullanmak veya güç kullanmakla tehdit etmek şeklinde tanımlamıştır (Davies, 2006, 24). FBI, terörü siyasal yahut toplumsal birtakım amaçlar uğruna, bir hükümeti, sivil nüfusun tamamını ya da bir bölümünü sindirmek yahut zorlamak için, bir kişi ya da mülke karşı gücün ve şiddetin kanun dışı kullanımını biçiminde tanımlamaktadır (Taslaman, 2016, 20).

CIA Anti-terörizm Merkezi Eski Başkan Yardımcısı Paul Pillar ise terörizm için dört temel unsur belirtmiştir. Pillar’a göre terör, önceden tasarlanmıştır yani ani öfke haliyle bilinçsizce girişilen bir eylemden ziyade önceden düşünülerek planlaması yapılmıştır. Politiktir. Çete veya mafya grupları gibi maddi çıkar amaçlı kriminal bir şiddet değil, mevcut politik düzeni değiştirme amacı taşımaktadır. Hedefleri sivillerdir. Askeri yapılar veya savaş birlikleri doğrudan hedef alınmaz. Uluslararası gruplar tarafından yürütülür, herhangi bir ülkenin ordusu tarafından yönetilmez (Davies,2006, 26).

Günümüzde kullanılan anlamıyla terör kelimesinin ilk kez kullanıldığı olay Fransız Devrimi’dir. Devrimin gerçekleştiği 1793-1794 yılları arasındaki döneme terör dönemi veya terör rejimi denmiştir (Bozkurt, Kanat, 2007, 8). Oxford sözlüğü de benzer şekilde “Fransız Devrimi'nin 1793 ve Temmuz 1794 arasındaki dönemdir. Robespierre'nin egemen olduğu iktidardaki Jakoben fraksiyonun, kendi rejimine karşı bir tehdit olarak gördüğü herkese acımasızca uyguladığı dönemdir. Terör Saltanatı

olarak da adlandırılır.” biçiminde bir açıklama getirmiştir (Oxford Dictionary, erişim: 2018). Devlet terörizmi biçiminde adlandırılabilir terörizm terimi de yine 1793-94 dönemindeki Fransız Devrimi sırasında ortaya çıkmıştır. Aydınlanma çağıyla birlikte insanlarda halk egemenliği fikrinin ortaya çıkışı bu amaca ulaşabilmek için şiddeti de araç olarak kullanmayı olumlu görerek devrim adına sistemli terör faaliyetlerinin önünü açmıştır.

Cahiland ve Blin’in (2016, 121) terörü siyasal bir olgu olarak ele alarak, birçok sözlüğün de tanımı bu bağlamda Fransız Devrimi sırasında yaşanan terör olaylarıyla bağdaştırdığını belirterek Robert sözlüğün 1789’dan beri terörü direnişini kırmak için halkın, bir grubun üzerinde yayılan toplu korku ve bu korku dolayısıyla istisnai şiddet içeren tedbirler kullanımı üzerine dayalı rejim, siyasal yöntem biçiminde tanımladığını aktarmaktadır. Larousse ansiklopedisinde ise terörizm siyasal amaçlarla sistematik şiddet kullanımı biçiminde tanımlanmaktadır.

Daha gerilere gidildiğinde ilk terör eyleminin, peygamberlerin ilki kabul edilen Hz. Âdem’in iki oğlundan biri olan Habil’in, Kabil tarafından öldürülmesi gösterilmektedir. M.Ö 44 yılında Roma İmparatoru Sezar’ın, oğlu Brütüs tarafından öldürülmesi de yine tarihsel açıdan bilinen ilk terör eylemi sayılmaktadır (Caşın, 2008, 224-225). Doğrudan toplumu hedef alan terör eylemleri M.S. 6 ile 135 yılları arasında Zelotlar tarafından yapılmıştır. Bu örgütün 2000 kadar üyesi Romalılar tarafından çarmıha gerilerek infaz edilmişlerdir. Devamında yine Zelotların içinden türeyen bir örgüt olan Scariler, Roma’ya karşı Yahudi ayaklanması tertiplemişlerdir. Hedeflerinde ılımlı Yahudilerin de olduğu örgüt, kıyafetlerinin altında gizledikleri sica adlı hançerle kalabalığa saldırarak şiddet eylemlerinde bulunmuşlardır (Altuğ, 1989, 17).

1.2. TERÖR TÜRLERİ

1.2.1. Dini Referanslı Terör

1600 yılında İtalya’da önce dili kesilen ve ardından yakılarak infaz edilen düşünür Giordano Bruno’nun şöyle der: “Tanrı, iradesini hâkim kılmak için yeryüzündeki iyi insanları kullanır; yeryüzündeki kötü insanlar ise kendi iradelerini hâkim kılmak için Tanrı’yı kullanırlar” (Gürsoy, 2018).

Din, birey ve toplum için vazgeçilmez ihtiyaçlardan biri olmakla birlikte, insanoğlunun var oluşundan günümüze kadar geçen sürede muhakkak bir şeylere inanma dürtüsü içinde olması sebebiyle din de insanla beraber var olagelmıştır. Dinin insanların farklı yaşayış, anlayış ve yorumlayış tarzlarına göre temelinden sarsılıp saptırılması da mümkün olmaktadır (Alkan, 2009, 14). İnsan yaşamına yön veren önemli unsurlardan biri de din olduğundan dolayı savaşıacak kitleleri harekete geçirmek için dinsel retoriğin de kullanılması kaçınılmaz olmaktadır. Buna karşın 20. yüzyıl, geçmişe bakıldığında dinlerin toplumlar üzerinde en az etkili olduğu dönem olmasına karşın, savaşlarda ölen insan sayısının en fazla olduğu dönemdir (Taslaman, 2016, 62).

Dinsel terörizm, ideoloji ve dini inancın birleştirilmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Şiddete başvurmak, amaca ulaşana kadar dinin izin verdiği ölçüde kullanılmakta ve çok tehlikeli yorumlarla biçimlenmektedir. Yapılan eylemin bizzat Tanrı adına yapılıyor oluşunun getirdiği motivasyon siyasal amaçların gerçekleştirilmesinde meşru bir zemin bulma anlamında eylemciye destek sunmaktadır. 11 Eylül saldırılarından sonra İslam'ın terör ile anılır hale gelmesi de bu anlayışın bir sonucudur. Meselenin kaynağı İslam'ın kendisinde değil, İslam'ı farklı şekillerde yorumlayarak çıkarları adına eylemlerine kutsiyet yükleyen kişi ve kurumlar olmaktadır. Bu noktada ideoloji dinin özünün önüne geçmektedir (Onay, 2009, 84).

Günümüzde dünya çapında aktif olarak faaliyet gösteren elliden fazla terör örgütünün yarıya yakını dini duygularla hareket etmektedir. Örneğin 2011 yılında Norveç'te 77 kişinin ölümüne sebep olan, çıkarıldığı mahkemede Nazi selamı veren ve savunmasında İslam'a karşı olan mücadeleye katkı sunduğunu belirten Andreas Behring Breivik, 15 Mart 2019 tarihinde Yeni Zelanda'nın Christchurch kasabasında Cuma namazı esnasında 50 kişiyi katleden ve bu katliamda kullandığı silahların şarjörlerine tarih boyunca Müslümanlara karşı zafer kazanmış komutanların isimlerini, olayın geçtiği yeri, tarihi ve haçlı seferlerinde kullanılan sloganı "Deus vult" ("Tanrı bunu istedi") yazan Brenton Tarrant, Hindistan'da faaliyet gösteren ve radikal Hristiyanlardan oluşan, bağımsız bir Hristiyan vilayet kurma çabası içindeki NLFT (The National Liberation Front of Tripura) örgütü, yine Hindistan menşeli NSCN (The National Socialist Council of Nagaland) örgütü, merkezi Tel Aviv'de bulunan Arap ve Müslüman karşıtı Hristiyanların kurduğu GOC (Guardians of the Cedars)

veya diğerk adıyla Tiger Militanları örgütü, Uganda merkezli LRA (Tanrının Direniş i Ordusu) örgütü (Çelik, 2015, 103), 1994-1995 yıllarında Japonya’da kitle imha silahlarıyla eylemler düzenlemiş ve dini referanslarla gençler üzerinde etkili olmuş Aleph/Aum Shinrikyo örgütü, Budist felsefe etrafında şekillenen fakat Hinduizm, Şintoizm, Hristiyanlık ve Nostradamus kehanetlerinden oluşan bir sentezle hareket eden ve kötülüğü ortadan kaldırmanın kötüler için iyilik olacağı fikriyle eylem yapan Aum örgütü (Sözer, Elmas, 2009, 18-28), Burma’da Budist çetelerin Müslüman kesime uyguladıkları terör faaliyetleri, Sri Lanka’da Budist rahiplerin Müslümanlara karşı halkı kışkırtan konuşmaları ve bizzat terör eylemlerinin içinde bulunmaları, dini referanslı teröre, din merkezli terörizme ve dini motifli terör örgütlerine birkaç örnek teşkil etmektedir. Bunun getirdiğ i bir sonuç olarak örgüt mensupları kendilerine karşı olanlara veya kendi gruplarına katılmak isteyenlere şahsi dini duygularını da empoze etmek istemektedirler (Davies, 2006, 40). Burada dini duygulardan kasıt, inanılan tanrının mutlak hâkimiyetini kabul etmiş bireyin, o tanrıyı memnun etmek ve karşılık olarak da tanrı tarafından mükâfatlandırılacağına olan inanç sebebiyle giriştiğ i faaliyetlerde, eylemin bireysel değil tanrı adına yapıldığı ve yapılması gerektiğ ine olan teslimiyetin ortaya çıkardığı duyguların tamamıdır. Örneğ in yanardağ patlamasından zarar gören bir kabilenin bu patlamanın tanrının öfkesinden kaynaklı olduğunu düşünerek insan kurban etmesi veya kadın çocuk demeden suçlu suçsuz bütün “ötekilerin” katledilmesi gerektiğ i ve bunun tanrı adına, onun emirleri doğrultusunda yapıldığ ının iddia edilerek, suça kutsiyet atfedilmesi, bunun sonucunda bireyin dini görevini yerine getirmiş olma hissiyle tatmin olması ve tanrıyı memnun ettiğ ini düşünmesi, tanrı katında daha “üstün” ve daha çok sevilecek bir “kul” olduğ una inanması, “günahı” ve “günahkârı” ortadan kaldırıp tanrının eliyle “adaleti” getirdiğ ine olan inançların bütünü, söz konusu dini duygulardan sayılabilir. Sahiplendikleri dini aidiyet ister semavi dinlerden ister küçük dinlerden olsun, fanatizmle birleştiğ i için tehlikeli olmaktadır.

Üç semavi dinden birisi olan İslam’ın içinden de kendi menfaatleri doğrultusunda dini metinlere yanlı yorumlar getirerek, dini, teröre kılıf olarak kullanmak isteyen odaklar tarih boyunca hep var olagelmiştir. Dini temelli ve örgütlü olarak eylemde bulunan İslam tarihindeki ilk terör örgütü Haricilik sayılmaktadır. Hariciler Hz. Ali ve Muaviye arasındaki hilafet anlaşmazlığını doğ uran Siffin

savaşından sonra Hz. Ali'ye suikast düzenleyen örgüt olarak bilinmektedir (Varol, 2003, 32). Bâtıniler ise M.S. 11-13. yüzyıllar arasında etkili olmuş, Hasan Sabbah önderliğinde Alamut kalesini kendilerine korunaklı bir cephe olarak seçmiş ve burada yetiştirilen fedailerle yüksek rütbeli devlet adamlarına karşı suikast eylemlerinde bulunmuşlardır. Düzenli ordular yerine küçük ve manevra kabiliyeti yüksek gruplar kullanılmış, cepheden cepheye savaşmak yerine vur kaç taktiği benimsenmiştir (Çeşme, 2005, 44). Hasan Sabbah ve Haşhaşiler dini terminolojinin siyasal çıkarlar adına retorikleşmesinin en somut örneğidirler (Taslaman, 2016, 29). Hindistan'da ortaya çıkan bir diğer dini temelli terör örgütü ise Thug tarikatıdır. Thug'lar inançları gereği Hint tanrıçası Kali'ye kurban adanmasını benimseyen Thuggee inancına bağlı olduklarından, rastgele seçtikleri insanları ipe boğarak öldürme yöntemini seçmişlerdir. Thug'ların siyasal temelli eylemlere girişmemesinden ve yalnızca inanışları gereği şiddete başvurmalarından ötürü terör örgütü olarak nitelendirilemeyeceğine dair görüşler de vardır (Çeşme, 2005, 45).

1.2.2. İdeolojik Terör

İdeolojik terör, bir ideoloji etrafında toplanan birden fazla insanın eylem merkezine şiddeti koyarak mevcut siyasal iktidarı ve rejimi hedef alma faaliyetidir. Bölücü devrimci nitelikler göstermesi, siyasal nitelikli olması ve var olan sistemin değiştirilmesi amacını taşımaktadır. Siyasal sistem içinde yaşayanların siyasal sisteme yönelttikleri terör biçimidir. Diktatörlükler bu terörü uygulayabildiği gibi, ırkçı rejimler de bu terör türünü benimsemişlerdir (Salur, 2009, 94). Soğuk Savaş döneminde uluslararası sisteme şekil veren ideolojiler doğrultusunda ortaya çıkan bir terör türü olan ideolojik terör, mensupları tarafından öncelikle belirli bir coğrafyada yayılmak daha sonra bu egemenliği bütün dünyaya yayma amacı taşımaktadır (Onay, 2009, 86).

1.2.3. Etnik Terör

Bir toplumda ortak kültür ve geleneğe sahip alt gruplar, etnik gruplar olarak tanımlanmaktadır. Bu gibi gruplar içinde yaşadıkları toplumun genel değerlerinden

farklı olarak kendilerine has kültürel değerlere veya geleneklere sahip olabilirler. Terör çerçevesinden bakılacak olursa Türkiye, Irak, Suriye ve İran'da etnik kimlik altında terör eyleminde bulunan örgütlerden bir olan PKK (PYD, YPG vb.) Marksist-Leninist bir ideolojiyi benimsemiş, Sovyetlerin yıkılmasının akabinde de Kürtlerin ayrı bir etnik kimliğe sahip olduğu görüşünden hareketle propagandasını şekillendirmiş ve etnik terörü benimsemiştir. Bu etnik kimlik farklılığını kullanarak örgüte eleman kazandırma faaliyetleri yürütülmüştür (Alkan, 2009, 15). Uluslararası arenada adı sıklıkla duyulan ve günümüzde silahlı direnişlerini kısmen veya tamamen de olsa sona erdirmiş olan etnik terör örgütlerinden birkaçı IRA, ETA ve LTTE'dir. Bu örgütler de ülkelerindeki etnik azınlığı temsil ettikleri iddiasında olmuşlardır. Azınlıkların yaşadıkları bölgelerde ekonomik ve siyasi açıdan yaşadıkları mağduriyetten ve sonucunda ortaya çıkan öfkeden beslenen bu örgütler, ayakta kalmak için bu mağduriyetleri toplum hafızasında diri tutan faaliyetler içerisinde olmuşlardır. Bu örgütlerden biri olan İrlanda Cumhuriyet Ordusu IRA (Irish Republican Army), Birleşik Krallık'ın parçası olan Kuzey İrlanda'daki Katolik nüfusu temsil ettiği iddiasındayken, Türkçe karşılığı Bask Yurdu ve Özgürlük olan ETA (Euskadi ta Askatasuna) İspanya'nın kuzeydoğusunda yer alan Bask bölgesini ve buradaki Bask halkını temsil ettiğini savunmuştur. LTTE (Liberation Tigers of Tamil Eelam/Tamilia Vitutalaip Pulikal) yani Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları örgütü ise Sri Lanka'nın kuzey ve yer yer doğu kıyılarında yoğunlukta olan Tamil nüfusunun hamisi olduğu iddiasında bulunmuştur (Alptekin, 2018, 18-22). IRA, 2005 yılında silahlı mücadeleyi terk edip yalnızca politik alanda mücadele edeceğini duyurmuş fakat 2009 yılında IRA'dan ayrılan bir grup olan Gerçek İrlanda Cumhuriyet Ordusu R-IRA (Real Irish Republican Army) adlı grubun 9 Mart 2009'da iki İngiliz askerini vurmasıyla, silahlı mücadeleye devam edeceği bildirilmiştir (timeturk.com, Erişim Tarihi: 20.04.2019). 1968-2011 yılları arasında etkin olan ETA ise 9 Nisan 2017 yılında tamamen silah bırakıp süresiz ateşkes ilan etmiştir (bbc.com, Erişim tarihi: 20.04.2019). LTTE örgütü de 2009 yılında Sri Lanka ordusunun başlattığı kapsamlı bir askerî harekât neticesinde etkisiz hale getirilmiştir (asimetriksavaslar.wordpress.com, Erişim tarihi: 20.04.2019).

Çeşme (2005) etnik terörü belirli etnik bir kimliğe sahip olan grupların içinde yaşadıkları ülkede siyasi olarak tek unsur olmamaları halinde, yaşadıkları ülkeden toprak talep etmeleri ve ayrılıp kendi devletlerini kurma amacıyla giriştikleri

faaliyetler şeklinde tanımlarken, Onay (2009) devletlerin bütünlüğünü ve kurumsal kimliğini tehdit eden belirli bir etnik grubun siyasal taleplerini gerçekleştirmek amacıyla giriştikleri eylem biçimi olarak tanımlamaktadır.

Etnik temelli terör hareketlerinde eylemciler kimliklerini var edebilmek ve tükenmediklerini ispat etmek amacıyla şiddet kullanımını seçmektedirler. Ayrıca kendi etnik kökenlerinden olan insanları silahlı propagandalarına dâhil edebilmek adına kendilerine verilmediğini düşündükleri bazı hakları sebep gösterebilmektedirler (Tarhan, 2009, 52).

1.2.4. Siber Terör

“Siber terörizm, siyasi ve sosyal mercilere ve kişilere gözdağı vermek, baskı oluşturmak maksadıyla resmi birimlerin bilgisayarlarına, network sistemlerine, bilgi ve veri tabanlarına yapılan yasadışı tehdit ve zarar verici saldırılardır” (TASAM, 2004, 5).

İnternete bağlı çalışan akıllı sistemler yaygınlaştıkça, siber terör saldırılarının erişebileceği alanlar artmaktadır. Gelen saldırı ve tehdidin kaynağının belirlenebilmesinin zor olması, saldırı potansiyelinin ölçülenememesi ve bilgi sistemlerinin kullanılmasındaki saldırı endişesi, beraberinde siber saldırı korkusunu da getirmektedir.

“Siber terörizm, doğrudan bir şiddet meydana getirmese de sonuç olarak patlayan bir bomba kadar etkili zarar verebilir. Klasik savaşta; taraflar, savaş alanı, savaşın gerçekleştiği zaman dilimi, kullanılan silahlar ve savaş sonrası tarafların zararı olmak üzere beş unsur vardır. Klasik savaşta bu beş unsur bellidir. Savaş, siber uzaya taşındığında bu unsurlar belirginliğini kaybetmektedir. Aslında savaşın varlığı dahi belirginliğini kaybetmektedir. Siber savaş, varlığı bilinen ancak etkisi görülmeden farkına varılmayan sessiz bir savaştır” (Coşkun, 2018).

Örneğin Afganistan'daki operasyonlarda ele geçirilen El Kaide'ye ait bilgisayarlarda örgütün üst seviyede teknolojik donanıma sahip olduğu görülmüştür. Bilgisayarlarda mühendislik yazılımları, Avrupa ve Amerika'daki bazı stadyumların

teknik yapıları, nükleer güç üniteleri hakkında bilgiler ve elektronik baraj sistemlerinin özellikleri gibi veriler bulunmuştur. TASAM (2004, 13) raporuna göre 11 Eylül saldırılarından önce Usame Bin Ladin bir Arap gazetesine verdiği demeçte, yüzlerce Müslüman bilim adamının becerileriyle eylemlere destek vermeye hazır olduğunu ifade etmiştir. Bin Ladin'in mesajlarını Batı dünyasına ileten El Kaide üyesi Şeyh Ömer Bekri Muhammed ise Bin Ladin'in siber silah konusundaki uyarılarının ciddiye alınması tavsiyesinde bulunmuştur.

İnternetin olanak verdiği geniş iletişim ortamı, terör örgütlerinin siber eylemleri için büyük imkân sağlamaktadır. Buna göre terör örgütleri yalnızca internete bağlı bir bilgisayar kullanarak hava trafik kontrol sistemlerini kaosa sokabilir, şehir içi trafik kontrol sistemlerine erişerek trafik düzenini karıştırabilir, borsaların bilgisayarlarına sızarak maddi kayba yol açabilir, uzaktan kontrol imkânı bulunan bir barajın kapaklarını açıp kapatabilir, banka ağlarına girerek kullanıcı bilgi ve hesaplarına ulaşabilir, bir kurumun personel kayıtlarında değişiklik yapabilir, kurumlar arası iletişim kanallarını keserek iş aksaklığına sebep olabilir, kurumsal web sitelerinin içeriğiyle oynayabilir ve yanlış bilgilendirmeler yaparak itibar kaybına sebep olabilir, adli makamların kullandığı sistemlere sızarak mahkeme delilleriyle oynayabilir veya sahte kanıtları resmi kanıtlarla değiştirebilirler (Alkan, 2009, 115).

1.2.5. Pasif Terör

Pasif terörün diğer bir adı da psikolojik savaştır. Terörizmin amacına ulaşmak için kullandığı unsurlar arasında korkutma, yıldırma, sindirme, panik yaratma, bireylerde kararsızlık ve kuşku oluşturma gibi unsurlar vardır ve bunları gerçekleştirebilmek adına fiziksel şiddetten psikolojik şiddete varıncaya kadar tüm yöntemleri dener. Terör eylemlerinin başarıya ulaşması sadece fiziksel eylemlerle değil, bunların yarattığı daha kitlesel sonuçlarla mümkün olmaktadır. Örneğin büyük şehirlerin kalabalık noktalarında patlatılan bombalar sadece o bölgede bulunan insanları etkilemekle kalmamakta aynı zamanda patlama haberini kitle iletişim araçları veya medya yoluyla duyan çok daha büyük topluluklarda da psikolojik olarak etkiye yol açmaktadır. Terör eylemi, ne kadar geniş çerçevede eylemini duyurabilirse o denli başarıya ulaşmış sayılmaktadır.

Sonuç olarak terörün varmak istediği asıl nokta psikolojik bir etki yaratmaktır. Bu da psikolojik savaş demektir ve medya propaganda yoluyla halkın direnme gücünü kırmadaki en büyük silahlardan bir tanesidir. Bu şekilde şiddetin aktif olarak kullanılması dışında içinde her türlü eylem biçimini barındırmaktadır (Salur, 2009, 101).

1.2.6. Devlet Terörü

Bu terör türü doğrudan devlet tarafından kendi insanlarına veya başka halklara uygulanan sindirme hareketidir ve devletin mevcut rejimi korumak adına vatandaşlarına karşı, kendi koyduğu hukuk kurallarının dışına çıkarak işkence, korkutma, faili meçhuller, muhalifleri gizli şekilde ortadan kaldırma gibi eylemler bütünüdür (Çeşme, 2005, 30). Bu türden bir terör, antidemokratik yönetimlerde bir kural halini almışken, demokratik yönetimlerde toplumu koruma gerekçesi ile uygulanabilmektedir (Korkmaz G., 1999, 34). Şiddet politikası içeren devlet terörü, devlet güvenliği ve kamu düzenini koruma amaçlı olarak yasal güvenlik güçlerinin dışında askeri birimlerin kullanılması şeklinde de uygulanabilmektedir.

Tarihsel olarak devrim ve ihtilaller gibi iç unsurlar çerçevesinde ortaya çıkmış olan devlet terörü, günümüzde devletin çıkarları doğrultusunda bir çatışma stratejisi halini almıştır (Altun H., 2011, 43). Örneğin 16. yüzyılda Rus Çarı İvan'ın bizzat kurduduğu gizli polis teşkilatı "Oprichnia", çarın isteği doğrultusunda halktan, din adamlarından veya aristokratlardan kimseleri sindirmek ve baskı altına almak için eylemlerde bulunmuş ve faili meçhul cinayetler işlemiştir (Ortaylı, 2002, 6).

1.3. DAEŞ

"Müslüman ile terörist DAİŞ'i eşitleyenlerin maskesini indirmek ve küresel hızda yayılan İslamofobiyi çözümlmek için DAİŞ'i anlamalıyız" (Bozdoğan, 2016, 7).

Son yıllarda radikal terör grupları etnik milliyetçiliği, etnisiteyi ve aşiretçiliği din ile birleştirmiş ve amaçlarını gerçekleştirebilmek için şiddete başvurmuşlardır.

Bosna’ da Sırp, Hindistan’da Hindu milliyetçileri, Sri Lanka’da Tamil gerillaları ve Sinhaliler, İsrail’de Yahudi köktendinciler, ABD’de aşırılık taraftarı Hristiyanlar terör ve şiddet kullanımını yöntem olarak benimseyen yapılar ve topluluklardır. Terörizm, içinde bulunduğumuz çağda, Yeni Zelanda, İtalya, Almanya, Japonya, Peru, Rusya, Filistin, İran, Türkiye, Mısır, Yemen gibi dünyanın dört bir tarafında bambaşka coğrafyalarda etkinlik göstermiş ve küresel bir tehdit olmuştur. Ülke içinde otoritenin olmaması, sınır güvenliğinin sağlanamaması, yasaların işletilememesi, toplumu oluşturan bireyler arasındaki refah seviyesindeki adaletsiz dağılım, demokratik yapıya dair sorunlar, yolsuzluk ve yoksulluğun önüne geçilememesi, şiddete başvurulması ve şiddetin yol açtığı travmalar, güçlü devletlerden ziyade zayıf devletlerin özellikleri arasında olduğundan, bu tip devletlerde terör oluşumlarının zemin kazanması kolaylaşmaktadır (Göksun, Salihi, 2018, 14). Din adı altında terörizmin uygulamasının en sık örnekleri ise ne yazık ki özellikle İslam coğrafyalarında ortaya çıkmaktadır. El-Kaide militanlarına bakıldığında örgüt üyelerinin eğitim profilleri, bilgisayar internet cep telefonu gibi araçlardan kullanılan silahlara kadar modern teknolojiye hâkim ve konuyla ilgili bilgisi olan kimselerden oluşması bakımından modern, ulus ötesi ve küresel bir terörizm biçiminin temsilcilerindedir (Esposito, 2003, 185). Benzer şekilde DAESH de stratejik ve ideolojik hedeflerine ve faaliyet gösterdiği mecralara bakıldığında “modern” denebilecek bir terör örgütüdür. Eylemlerini gerçekleştirirken ve bunları propaganda aracı haline getirirken de yine modern araçlardan faydalanmaktadırlar.

Örgütün adlandırılması konusunda Batılı devletlerin ve ABD’nin farklı tercihleri söz konusudur. Örgüt isminde geçen Şam ifadesini Batılı devletler Suriye’nin geneli olarak kullanmayı tercih etmiş ve “Islamic State in Iraq and Syria” (ISIS) şeklinde belirtmişlerdir. ABD ise Şam isminin Suriye genelini değil Suriye, Ürdün, Filistin, Lübnan ve İsrail’i (Doğu Akdeniz) de içine alan Levant bölgesini kapsadığını belirterek örgütün adını “Islamic State in Iraq and Levant” (ISIL) olarak kullanmayı tercih etmiştir. Örgüt 29 Haziran 2014 tarihinden itibaren adındaki Irak ve Suriye ibarelerini atarak “İslam Devleti” (Islamic State) adını kullanmaya başlamıştır. Rakka’yı ele geçirdikten sonra buradaki kurumlarda kendi amblemlerini kullanması, kendi polis teşkilatını kurması, kendi logosunun basılı olduğu okul çantaları hazırlaması, “devlet” adına vergi toplaması ve kendi yargı sistemini kurması gibi

hususlar, DAESH'in devlet olma iddiasını pekiştirmek adına yaptığı uygulamalardan sayılabilir (Erdoğan, Özdemir, 2014, 139). 2014 yılında önce Fransa, ardından da Türkiye örgütün adını DEAŞ/DAEŞ (Dawlat al-Islamiyah f'al-ıraq wa belaad al-sham) olarak kullanmaya başlamıştır (Erdoğan, Deligöz, 2015, 26). "Dawlat al-Islamiyah f'al-ıraq wa belaad al-sham" ifadesinin kısaltılmış hali olan DAESH'in Türkçedeki kullanımını DAESH/DEAŞ biçimindedir. Kendisine İŞİD ya da İslam Devleti olarak ifade edilmesini isteyen terör örgütü, DAESH/DEAŞ adının kullanılmasından rahatsız olmaktadır çünkü DAESH/DEAŞ sözcüğü Arapçadaki benzer kelimelerin fonetik yapısı itibariyle "fitne saçan" gibi anlamları çağrıştıran kelimelere yakın bir telaffuza sahiptir (Korkmaz, 2016, 25).

1970'li yılların başında doğan kılıç cihadı hareketi, köken olarak sapkın bir düşünceye dayanmaktadır. Bu düşünce İslam toplumundaki dışlanmışların manipüle edilmesini benimsemektedir. Söz konusu ideoloji 1970'lerden itibaren radikal olarak halifeliğin yeniden kurulması ve Müslüman cemaatinin tek şemsiye altında toplanması hedefinin gerçekleştirilebilmesi için küresel çapta siyasal şiddetin haklı gösterilmesi için kullanılmıştır (Migaux, 2016, 318).

DAESH dini dayanak noktası olarak 13. yüzyılda ortaya çıkan ve önderliğini İbn-i Teymiye'nin yaptığı Selefiliği referans almaktadır. Selefilik veya Selefiye ile Selef-i Salihin'in birbirine karıştırılmaması gerekir. Selef-i Salihin, Hz. Muhammed döneminde yaşayan sahabelerden ve Hz. Muhammed'den sonra sahabelere tabi olan nesil için kullanılan bir ifade olup Ehl-i Sünnet ve-l Cemaat itikadına riayet emektedirler. Selefiler ise bu silsileden çok sonra ortaya çıkmış bir akımdır. En belirgin özellik olarak Selefiler, Kur'an-ı Kerim'deki ayetleri doğrudan tercüme etme yanlısıdır ve peygamberin uygulayış biçimini Kur'an'ı anlamada kullanmamaktadırlar. Selefi akım, kendinden önceki din büyüklerini reddetmekte ve İslam'ı en iyi anlayıp uygulayanların kendileri olduğunu savunmaktadırlar. Bu sebeple Selefi akım birçok Ehl-i Sünnet mezhebini dinden çıkmış ("kâfir") olarak ilan ederek savaş açmıştır. DAESH'in yanında El-Kaide ve Taliban da Selefi akımdan beslenmektedir (Özsoy A., 2017a). DAESH'in temellerini oluşturan ana fikir olan radikal Selefilik'te, 1979'da Sovyetler'in Afganistan işgali sonrası başlayan Afgan direnişinde ortaya çıkan Selefi anlayışın kaçınılmaz etkileri bulunmaktadır. Selefi söylemin, kendisini başka mezheplerden, yorumlardan, tasavvufi açıklamalardan

üstün görme anlayışı bir süre sonra kendisi haricindekilerin yok edilmesi gerektiği düşüncesini doğurmakta ve radikalize olmuş halde faaliyetlere girişme kaçınılmaz olmaktadır. Bu gibi terör örgütleri kendilerinin ilahi bir iradeye uygun olarak hareket ettiklerini düşünmekte ve karşılarındakileri kendi inançları önünde boyun eğdirmeyi hedeflemektedirler. Amaçlarına uygun olarak da her çeşit şiddet kullanımından çekinmemektedirler. (Davies, 2006, 41). Selefi düşüncede, dar bir zamandaki uygulamaların tüm devirlerde uygulanabileceği yönünde katı bir tutum vardır. Örneğin Hz. Muhammed döneminde olmayıp sonradan ortaya çıkan her tutum “bid’at” olarak kabul edilerek ortadan kaldırılması bir zorunluluk olarak algılanmaktadır. Asıl amaçlarının peygamber dönemindeki uygulamalar ile sahabelerin ve peygambere tabi olanların yaşayış biçimlerine dönmek olduğunu iddia etmektedirler. Dinde meydana gelen sonraki gelişmeleri kesin olarak reddetmekte ve İslam dışı kabul etmektedirler. Ayrıca kendi düşünce biçimlerinden sapanları ve farklı mezhepsel görüşlere sahip olanları “kâfir” olarak nitelendirmekte ve ölümlerle cezalandırılmalarının gerekli olduğuna inanmaktadırlar. Örgüt, El-Kaide’den farklı olarak, toprak elde etmeyi ve devlet kurmayı hedeflemiş ve sadece Batılı devletlere değil, Şii mezhebine karşı da savaş açmıştır.

DAEŞ’e göre, hâkimiyetleri dışında kalan ülkelerin tamamı tağutlar (Allah’ın hükümlerine uymayan ve devleti kendi kurallarına göre yöneten liderler) tarafından idare edildiğinden bu ülkelerde yaşayanlar tağutun emri altında bulunduğu ve ona uyduğu gerekçesiyle İslam’a aykırı bir konumda tutulmaktadır. Dolayısıyla bu ülkelere ve ülke insanlarına saldırı meşrudur. Batılı devletler için “Haçlılar”, Şii gruplar için “Mürtetler”, PKK benzeri örgütler içinse “Rafiziler” tabirini kullanan DAEŞ, bu grupların tamamını din dışı saymakta ve bunların bulunduğu bölgeleri “Dar’ül Küfr” (küfür/sapkınlık diyarı) olarak adlandırmaktadır. Kendi hâkimiyeti altında bulunan bölgeler için “Dar’ül İslam” (İslam beldesi) ifadesini kullanan DAEŞ karşı cephede bulunanlarla sürekli savaş halinde olduğu vurgusunu yapmaktadır.

Ekonomik bakımdan değerlendirildiğinde DAEŞ dünyanın en iyi finanse edilen terör örgütü konumundadır. Bu konumda olmasının temel nedeni etkili olduğu bölgelerde petrol üretimi ve kaçakçılığı yapması dolayısıyla. Irak ve Suriye topraklarında hâkim oldukları petrol rafinerilerinden çıkan petrolü kaçakçılık yoluyla gelire dönüştürerek büyük bir finansal kaynak elde etmektedirler. Bir başka parasal

kaynak ise haraç ve fidyedir. Müslüman olmayan halktan cizye toplayan örgüt aynı zamanda kaçırdığı üst düzey yetkililer ve gazeteciler sayesinde kişilerden ve devletlerden fidyeye talep etmektedir. Kadın ve çocuk kaçakçılığı ve seks köleliği de DAESH'in finans kaynaklarındandır. Bunların dışında işgal ettikleri bölgelerde bulunan antik eserleri de kaçak yollardan satarak çok büyük oranda gelir elde etmektedirler. Görevlendirdikleri şahıslar yoluyla çeşitli ülkelerdeki insanlardan örgüt lehine bağış topladıkları gibi aynı zamanda sosyal medya üzerinden de mücadelelerine finansal destek bulmaktadırlar (Erdoğan, Deligöz, 2015, 17). Bu denli büyük bir parasal kaynağa sahip olan örgüt, çatışmak için gerekli olan silah ve cephaneyi hem ele geçirdiği bölgelerden hem de silah kaçakçılarından elde etmektedir. Örgütün elinde Rus, Amerikan, İngiliz, Avusturya, Polonya yapımı tüfekler, obüsler, tanklar, keskin nişancı tüfekleri, Scud füzeleri, roketatarlar, havan topları, uçaksavar silahlar, doçkalar, zırhlı araçlar ve hatta kullanamıyor olsalar bile Skorsky tipi helikopterlerle Irak ordusuna ait savaş uçakları dahi mevcuttur. Örgüt 2014 yılında Musul'u ele geçirdikten sonra ekonomik olarak son derece büyük kaynak elde etmiş, Irak Merkez Bankası'ndan kaçırılan miktarla birlikte yaklaşık 1,5 milyar dolarlık nakit paranın sahibi konumuna gelmiştir (Özsoy A., 2017c).

1.3.1. DAESH'in Doğuşu ve Gelişim Süreci

Örgütün ortaya çıkışı Ebu Musab el-Zerkavi'nin 2000 yılında Afganistan'da kurduğu "Tevhit ve Cihat Örgütü" ile başlamış, ABD'nin Afganistan işgali sonrası önce İran'a daha sonra ise Irak'a kadar yayılmıştır. ABD'nin 2003 yılında bu kez Irak'ı işgale girişmesi, sınır güvenliğinin sağlanamadığı Irak'a silahlı grupların girişlerini kolaylaştırmış, kargaşa ve şiddete yatkın hale gelen bölgede örgüt koalisyon güçlerine karşı mücadelesini arttırmış, etkinlik alanını genişletmiş ve 2004 yılında "Irak el-Kaidesi" adını almıştır. 2006 yılında örgüt lideri Zerkavi'nin ABD tarafından düzenlenen bir hava saldırısında öldürülmesinden sonra örgüt lideri Ebu Eyub el-Mısri olmuş ve örgütün adını "Irak İslam Devleti" olarak belirlemiştir. Suriye iç savaşından doğan karışıklık ortamını iyi değerlendiren örgüt bu bölgede de faaliyet yürüterek mücadelesini Suriye topraklarına taşımış ve 2013 yılında adını "Irak Şam İslam Devleti" olarak değiştirmiştir (Sandıklı, 2015, 16).

DAEŞ, 2011'den bu yana Suriye'de devam eden iç savaşın yarattığı otorite boşluğunu bir fırsat olarak değerlendirmiş ve çabuk organize olup küçük askeri gruplar şeklinde hareket ederek kısa sürede çok fazla noktayı ele geçirmeyi başarmıştır (Korkmaz, 2016, 7). Bölgedeki kargaşa ortamı, otorite boşluğu, her geçen gün tırmanan mezhepsel çatışmalar, yöneticilerin kutuplaştırıcı politikaları, hoşnutsuz ve işsiz Irak ordusunun profesyonel askerlerinin radikal cihatçı militanlara evrilmesine neden olmuştur. DAEŞ onların bu sosyo-psikolojik durumlarını kendi lehine çevirmiştir. Zamanla bulunduğu alanın kontrol sahasını daha da genişleterek yayılcı bir politika izleyen örgüt, bir süre sonra kendi devletini ilan etmiştir. İlk kez ortaya çıktığı bölge itibariyle yerel bir örgüt olarak kurulmuş olmasına rağmen ideolojisi ve tüm dünya üzerinde gerçekleştirdiği eylem ve yarattığı korku ile küresel bir terör örgütü haline gelmiş ve radikal düşüncelerin de merkezi konumunda olmayı amaçlamıştır (Şenol, Erdem, 2016, 280).

Irak ve çevre coğrafyaların uzun yıllardan beri iç savaş, dış müdahale ve işgal girişimleriyle içli dışlı olduğu göz önüne alınırsa, oluşan dışlanmışlık hissi, çaresizlik, yoksulluk, devlete olan güvenin sarsılması gibi sebepler kurulacak olan terör örgütlerinin bu kodları kullanarak çok geniş bir coğrafyada var olabilmesine yol açmaktadır. “Bir terör örgütünün ayakta kalabilmesinin en önemli unsuru hedef kitleye hitap edebileceği sosyolojik zeminin bulunmasıdır” (Korkmaz, 2016, 10). 2003 yılında ABD'nin Irak işgali sonrasında dönemin Irak lideri Saddam Hüseyin'in devrilerek yerine daha kapsayıcı bir demokrasinin getirilmesi çalışmaları, Sünni ağırlıklı yönetimden Şii ağırlıklı bir yönetim eksenine doğru evrildiğinden dolayı sekteye uğramıştır. Sünnilerin Şii yönetimin uygulamalarına karşı tepkilerini hissedilir hale getirmesi sonucu oluşan gerilim ve şiddet ortamı, kolluk kuvvetlerine olan güvenin ve emniyetin sarsılması, Sünni topluluktan El-Kaide'ye ve ilerleyen yıllarda da DAEŞ'e olan katılımın önünü açmıştır. Sünni kesime karşı uygulanan ayrılıkçı politika sonucu Baas iktidarında görev yapan Sünni polis ve askerler terhis edilmiş ve terhis edilen bu insanlar daha sonra Sünni direniş örgütlerine katılmışlardır. El-Kaide'nin direniş çağrıları da Sünni kesimde karşılık görmüştür. Zerkavi, Şiiler ile işgalcilerin iş birliği içerisinde olduklarını, dolayısıyla hain olduklarını vurgulamış ve Şii-Sünni çatışmasının fitilini ateşleyerek Sünni kesim arasındaki dayanışmayı artırmayı hedeflemiştir.

Sahada yapılan antropolojik çalışmalar incelendiğinde Avrupa’da İslam bağlantılı radikalleşmenin çoğunlukla “yeniden doğma” olarak tarif edilen Müslümanlarda gerçekleştiği görülmektedir. Genellikle gece hayatı, uyuşturucu ve çoğu zaman yasadışı faaliyetler ile iç içe bir hayat yaşayan insanların hayatlarının bir noktasında kaza, hastalık, bir yakınlarının ölümü gibi travmatik ya da şok etkisi yaratan ve hayatın anlamını sorgulatan bir olay yaşadıklarında bunu bir dönüm noktası olarak tecrübe edip radikalleşebildikleri görülmektedir. Böyle durumlarla karşılaştıklarında bu profildeki kişiler zihinlerindeki her soruya net cevaplar veren, siyah ve beyaz dışında renk tanımayan, sorgulama kabul etmeyen, katı ve sert bir İslam yorumuna yönelebilmektedirler (SAM, 2016, 6).

Cihadı retorik olarak kullananlar kendilerine karşı gelmenin İslam’a karşı gelmek anlamına geldiğini iddia ederek, tartışılmaz olmaya çalışmaktadırlar (Taslaman, 2016, 72). Bunun yanında sistem dışına itilmenin sonucu olarak hem içeriden hem de dışarıdan makul bir çözümün üretilmemiş olması, uluslararası boyutlarda da çözümün mümkün gözükmemesi durumu bireylerin şiddeti meşru görmesine ve bizzat şiddetin içinde bulunup bunu desteklemesine neden olabilmektedir (Korkmaz, 2016, 10). DAEŞ’in ortaya çıkışı da benzer nedenlerin bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Bu nedenler; bölgenin sosyokültürel ve sosyoekonomik yapısı, 20. yüzyıldan itibaren artan İngiliz, Rus, Fransız ve Amerikan politikalarının bölgeye verdiği zarar, yerelde devam eden nüfuz mücadeleleri, bölgesel rekabet, çevre İslam devletlerinin duyarsızlığı ve yozlaşmış yapılarının yanında baskıcı yönetimler şeklinde sıralanabilir.

Örgüt, temelinde üç ana gruptan oluşmaktadır. Bunlardan ilki çekirdek yönetim kadrosudur. Ekseriyetle Iraklılardan oluşan bu grup 2010’dan bu yana Ebu Bekir El-Bağdadi yönetimindedir. İkinci grup, Bağdadi’ye biat etmiş olan ve yine çoğunlukla Iraklılardan kısmen de Suriyelilerden oluşan etkin gruptur. Bu grup, askeri ve idari işlerde görev almaktadır. Üçüncü grup ise 80’den fazla ülkeden gelen yabancı militanlardan oluşmaktadır ve silahlı gücünün önemli bir kısmını bu grup teşkil etmektedir (Erdoğan, Deligöz, 2015, 9). Dini bir zemin üzerinde eylemlerine yön veren teröristler, sınıf, etnik köken gibi noktalarda ortaklıkları olmayan çok farklı alanlardan bir araya gelmiş üyelerdir. Bunların çoğu sanıldığı şekliyle düşük eğitim seviyesinden veya alt sınıftan değil tam aksine Batı üniversitelerinde lisans, lisansüstü

eğitim almış, gelir düzeyi olarak orta sınıfa tabi ailelerin üyelerinden oluşmaktadır (Onay, 2009, 85). DAEŞ'e katılımın olduğu ülkelerden bazıları şunlardır: Kanada, Finlandiya, Norveç, İrlanda, İtalya, Ukrayna, Avusturya, İsveç, İspanya, Çin, Danimarka, ABD, Hollanda, Avustralya, Belçika, Almanya, Fransa, Rusya, Suudi Arabistan, Fas, Mısır, Cezayir, Pakistan, Türkiye, Bosna Hersek, Arnavutluk, Endonezya, Afganistan, Somali, Yemen, Kosova, Lübnan ve Ürdün. Suriye'deki yabancı savaşçıların sayısı 2011 yılında 280, 2012 yılında ~600, 2013 yılında ~1000, 2014 yılında ~4000, 2015 yılında ise ~37.000 olarak ölçülmüştür (SAM, 2016). CIA yetkililerine göre dünya çapında katılımın olduğu, katılanlardan yaklaşık 2000 kişinin Batılı ülkelerden olmak üzere 15000 yabancı savaşçının Suriye'ye giriş yaptığı fakat bu savaşçılardan ne kadarının DAEŞ saflarına ne kadarının rejim karşıtı diğer muhalif gruplara katıldığına bilgisine sahip olunmadığı bildirilmektedir. DAEŞ'in içindeki yabancı savaşçı sayısının toplam örgüt mensubuna oranının %30 civarında olduğu bildirilmekte, bununla beraber örgüt üyelerine görevlerinin derecelerine göre 300 ila 2000 Amerikan doları maaş ödendiği iddia edilmektedir (Erdoğan, Deligöz, 2015, 15). DAEŞ'e doğrudan katılım sağlamayıp, buldukları bölgeden örgüte destek veren ve eylemlerini DAEŞ adına gerçekleştiren terör grupları da vardır. Bu gruplar daha çok Libya, Tunus, Cezayir, Mısır, Nijerya, Pakistan, Filipinler, Endonezya gibi ülkelerde faaliyet göstermektedirler. Anlaşılacağı üzere örgüt yerel bir hareket tarzının aksine küresel bir alanda etkili olmakta ve yayılma politikası izlemektedir. Kimlikleri, söylemleri ve eylemleriyle olduğu kadar üye profilleriyle de ulus ötesi bir yapıya sahiptir. Stratejileri, hedefleri, dünyanın diğer bölgelerindeki küçük terör gruplarıyla olan ağları ve ekonomik etkinlikleriyle de küresel çapta bir terör örgütü karakterine sahiptir.

1.3.2. DAEŞ'in Tanıtım ve Yayılma Faaliyetleri

Terör ve propaganda arasında temelde simbiyotik (birbirini besleyen) bir ilişki bulunmaktadır. Örgüt, varlığını sürdürebilmek ve eylemlerinin etkisini arttırmak adına propaganda silahına başvurmaktadır. Söz konusu propaganda ise örgüte insan kaynağı sağlamak ve mevcut üyelerini bir arada tutma amacını taşımaktadır (Altun, 2018, 127-149). Örgüt tarafından kullanılan söylemlerin, ortaya konan vaatlerin ve izlenen

propagandanın bireyleri örgüte çekmede oldukça önemli etkisi bulunmaktadır (Korkmaz, 2016, 7). Örgüt, öncelikli olarak Sünni Müslüman toplumun yegâne koruyucusu ve savunucusu konumunda olduğu izlenimini vermekte ve söylemini buna göre şekillendirmektedir. Peygamber sözü olarak bilinen kimi hadisleri kendi ideolojisi çerçevesinde yorumlayan örgüt, yayınlarında Müslümanları kendi kontrolü altında tuttukları topraklara hicret etmeye ve “hilafet beldesi” dedikleri bu topraklarda gerçek İslam’ı yaşamaya çağırmaktadır. Örgüte katılmak için dini bilgi ve yeterlilik şartının aranmıyor olması hem katılmak isteyenler için hem de örgüt için kolaylık sağlamaktadır. Bu yolla örgüt zaten bilgi eksikliği olan insanların görüş ve düşüncelerini kendi belirlediği sınırlar çerçevesinde şekillendirerek kalifiye eleman kazanma imkânına erişmektedir. İslam esaslarınca, Allah adına yapılan savaşta ölenler cennet ile müjdelenmişlerdir ve şehitler dünya hayatından fedakârlık ederek ebedi hayata sahip olma olanağı kazanmaktadırlar. Şahsi güç çıkarları için savaşmak isteyen odaklar bu ideali kullanarak kitleleri savaş için harekete geçirmeye çalışmışlardır ve cihat kavramı tıpkı bir ikna mekanizması gibi kullanılmıştır (Taslaman, 2016, 54).

İçinde bulunduğumuz bu çağda terör örgütleri sadece silahlı baskıyla örgütlerine eleman kazandırmakla yetinmeyip bunun yanında etkili propaganda stratejileriyle de ikna ve gönüllülük durumu yaratarak bireyleri önce örgüt görüşüne olabildiğince yaklaştırmak, radikalize olmalarını sağlamak ve sonrasında da örgüte katılımlarını sağlamakta oldukça “etkili” bir süreç izledikleri söylenebilir.

DAEŞ Batı’da gerçekleşen ve Müslümanları rencide eden dini sembollere ve Müslümanlara karşı yapılan saldırıları çok etkin biçimde örgüte katılım propagandası ve radikalleşme kanalı olarak kullanmaktadır (SAM, 2016). Teröristler diğer herkes gibi insani tutkuları olan grup üyeleridir. Yaptıkları işin toplum yararına olduğu konusunda ikna olmuş haldedirler ve mensup oldukları örgütün benimsediği şiddet yöntemleri teröristin gözünde amaçlarına giden yolda gereklidir (Davies, 2006, 51). Örgütün sürdürdüğü propaganda çalışmaları hem kendi mensuplarını motive etme hem de yeni üyeler kazanma amacına hizmet etmektedir. İdeolojik anlamda kendini gerçekleştirmiş terör örgütleri var olma mücadelesi çerçevesinde sansasyonel eylemlere başvurarak bilinirliklerini artırma yoluna gitmekte, bu yolla hem halk tarafında korku ve sindirilmişlik hissi diri tutulmakta, hem oluşan ortamı kendi lehlerine kullanarak militan devşirmekte, hem de var olan militan kadrosunun moral

değerlerini yüksek tutabilmektedirler (Korkmaz, 2016, 8). Kendi mensuplarına motivasyon sağlamak, karşı tarafta ise baskı ve korku oluşturmak adına öncelikli olarak üst rütbeli yetkililer, önemli sivil şahsiyetler suikastlarla öldürülmekte, böylece karşı tarafın direnişi ve cesareti kırılmaya çalışılmaktadır. DAESH bir taraftan son derece vahşi terör eylemlerine imza atarken diğer taraftan da ele geçirdiği bölgelerdeki insanlara insani yardım sağlayıp yönetim hizmeti vererek eylemlerinin yerel halk tarafından meşruluğunu sağlamaya çalışmakta, insanların duygularına hitap etmektedir (Taşdemir, 2015, 73-94). Ele geçirdiği bölgelerde tıpkı bir “devlet” gibi davranan örgüt, altyapı, sağlık, eğitim, yargı vb. alanlara kadar “hizmet” vermektedir.

Uzun vadeli sürdürülebilir bir yöntem olarak silahlı ve şiddet içerikli propaganda yöntemi eskisi kadar tercih edilmemekte ve bunun yerine medya araçları üzerinden yürütülen propaganda tipi ön plana çıkmaktadır. Örgüt, yazılı, sözlü veya görsel iletişim araçlarını kullanarak da silah aracılığıyla ulaşabildiği popülariteye ulaşma ve mesajını alıcıya iletme şansı bulmaktadır. Arapça kullanımının yanı sıra Batı dillerinden biriyle de iletilen mesajlarda, mesajı veren kişinin özellikleri ön plandadır. Yüksek sesle kontrol dışı bağırarak yerine düzgün bir dilbilgisine ve diksiyona sahip konuşmacılar kendinden emin ve sakin şekilde kameraya bakarak, izleyenlerle göz kontağı kurarak akıcı ve anlaşılır şekilde mesajlarını iletmektedirler. Konuşanların yüzlerini gizlememeleri, temiz yüzlü, saçın ve sakalın düzgün kesilmiş, taranmış olması, temiz kıyafetlerin tercih edilmesi, karizmatik bir tipe sahip olması kendinden emin görünüyor olmaları gibi etkenlerin tamamı mesajı alan tarafa gönderilen güven verici kodlardandır. Konuşma esnasında muhakkak Kur’an-ı Kerim’den alıntılar yapılarak aşılana fikir desteklenmektedir. Böylece ikna süreci daha da kolay bir hale getirilmektedir.

DAESH’in, kurulduğunu duyurduğu bu devletin içinde yaşayan insanları bir arada tutmak ve farklı ülkelerden de savaşı çekebilmek amacıyla hem geleneksel medya hem de yeni medya araçlarına başvurduğu bilinmektedir (Korkmaz, 2016, 7). Sosyal medya hesapları, akıllı telefon uygulamaları ve bloglar örgütün faydalandığı araçlardır. Sosyal medyayı ve interneti aktif ve son derece iyi kullanarak örgüte özellikle yabancı eleman kazandırılması konularında başarıya ulaşan örgüt, propagandalarını yaymak amacıyla El-Hayat Medya, El-Furkan Medya, El-İ’tisam Medya gibi yayıncı kuruluşların yanı sıra, Dabıq (İngilizce), Konstantiniyye (Türkçe),

Rumiyah (İngilizce), En-Nebe (Arapça) gibi dergiler hazırlamış ve bunları yine internet üzerinden dolaşıma sokarak çok hızlı şekilde dünyanın hemen hemen her bölgesine ulaşmasını sağlamıştır. Bu dergilerin tamamında örgütün yeni toprakları ele geçirme gayesinin yanı sıra, yapılan eylemlere yüklenen kutsal anlamlara da atıflar bulunmaktadır. Çeşitli temalar halinde yayınlanan dergilerde, örgütün düşman olarak gördüğü devlet, ideoloji, dini grup, ülke, şahıs gibi hedefler doğrudan yer almaktadır. Ayrıca örgüt bu yayınlar ile mensuplarına ne tür eylemlerde bulunabileceklerini ve buna nasıl hazırlık yapacaklarını ayrıntılı olarak görsellerle destekleyerek sunmaktadır. Örgüte eleman kazandırmak için üretilen içerikler de bu dergilerdeki yayınların bel kemiği niteliğindedir.

Örgütün işgal altında tuttuğu bölgelerdeki yerli halka yönelik propaganda faaliyetleriyle alakalı olarak yayınlamış olduğu video örneğine dair kısım aşağıdaki gibidir:

21.03.2016 tarihinde DAEŞ'in Ninawa medya kuruluşu tarafından yayınlanan video "But God Will Perfect His Light" başlığını taşımaktadır. Bu başlığın seçilmiş olması elbette tesadüfi değildir. Türkçeye, "Allah Nurunu Tamamlayacaktır" olarak çevirebileceğimiz bu cümle Kur'an'dan alıntılanmıştır. Kur'an'ın 61. suresi olan Saff suresinin 8. ayeti şöyledir: "(Onlar) Allah'ın nurunu (güya) ağızlarıyla söndürmek istiyorlar. Hâlbuki Allah, kâfirler hoşlanmasa da nurunu tamamlayacaktır" (Kur'an-ı Kerîm, 61:8). Video başlarken başta BBC olmak üzere uluslararası medya organlarının ve Arapça yayın yapan bazı medya organlarının DAEŞ aleyhindeki yayınlarından örnekler verilmiştir. Bu yayınlar DAEŞ için yalan haber hükmündedir ve halkı yanıltmaya çalışmaktadır. Kendini dünya kamuoyuna veya sadece Sünni Müslüman dünyasına bile olsa tanıtmak, yaptığı eylemlerle sahip olduğu ideolojinin doğruluğunu anlatmak ve örgüte sempati ve insan kaynağı kazandırmak için en önemli yollardan hatta savaş sahalarından birinin de medya olduğunun farkında olan DAEŞ, hakkındaki bu karalamalara karşı etkili cevap vermek ve kendini savunmak adına çeşitli medya araçlarından faydalanması gerektiğini bilen ve bu mecrayı en etkili şekilde kullanan terör örgütlerinin başında gelmektedir.

Bu videoda da buldukları bölgelerde konvansiyonel olarak ne tür medya araçlarıyla çalıştıklarına, halkı bilgilendirmek, haberdar etmek “Allah’ın nurunu ağızlarıyla söndürmek isteyenlere” cevap amacıyla hangi materyalleri kullandıklarına dair bilgi verilmektedir. Böylece “düşman” her ne kadar yazılı ve sözlü olarak kendilerine savaş açmış da olsa, onlar kendi yöntemleriyle “Allah’ın nurunu” tamamlamasına katkıda bulduklarının ispatını bu video üzerinden yapmaya çalışmaktadırlar.

Resim 1: “But God will Perfect His Light”

Kaynak: <https://jihadology.net/2016/06/08/new-video-message-from-the-islamic-state-but-god-will-perfect-his-light-wilayat-salah-al-din/>

5 dakika 20 saniye uzunluğundaki videoda, DAEŞ kontrol altında tuttuğu bölgelerdeki yerleşim yerlerinde insanlara kendi medya materyallerini dağıtırken görülmektedir. Söz konusu materyaller kompakt disklerle basılmış propaganda videoları, infaz videoları, broşürler, günlük gazeteler, dergiler, el ilanları şeklindedir. Bunların yanı sıra görsel ve işitsel cihazlarla (dev ekran televizyonlar, hoparlörler, mikروفon sistemleri) donatılmış araçlarla, şehir hayatından uzakta bulunan, kırsal kesimde veya görece daha yoksul bölgelerde yaşayan insanların ayağına kadar gidilerek adeta açık hava sineması şeklinde etkinlikler düzenlenip, hazırlanmış olan bu videolar kamuoyunun dikkatine sunulmaktadır (*Resim 1*). Örgüt ayrıca şehrin çeşitli noktalarına kurduğu fiziksel olarak sinemayı andıran salonlarla, örgütsel materyallerin

halka gösterimini yapmaktadır. DAESH mensubu kişiler tarafından yol denetimi esnasında, pazar yerinde devriye gezenler tarafından veya sokaklarda devriye gezenler tarafından dağıtılan medya araçlarında, İslam devletinin operasyonları, düşmanın neden düşman kategorisine sokulduğu, tekfir edilenlerin tekfir edilme sebepleri, denetimi altında yaşayan Müslüman ve gayrimüslimlerin hangi kurallara uymaları gerektiği gibi birçok konuda çok geniş yelpazede başlıklar bulunmaktadır. Örgüt aynı zamanda çocuklara da özel ilgiyle yaklaşmakta, çocukların ilgi ve dikkatini çekecek etkinlikler (örneğin yerel kültürel çocuk oyunları, bilgi yarışmaları vb.) düzenlemekte ve bu etkinliklerle hem benimsemiş oldukları ideolojiyi, inanç biçimini küçük yaştakilere de iletmiş olmakta hem de devletin geleceği için gerekli olacak askeri anlamdaki insan kaynağının temellerini de şimdiden atmış olmaktadır. Video, Musul'un hava saldırıları sonucu yıkıntılarla kaplanmış hali ve yerel halkın DAESH'lilerle birlikte temizlik yapmasını gösteren görüntülerle devam ederken, bu yıkımın sebep olduğu koalisyon hava saldırılarının sorumlularını suçlayan ve Musul'da yaşadığı anlaşılabilir insanlarla yapılan DAESH lehine röportajlarla son bulmaktadır.

DAESH propagandasında çocuklara özel bir yer ayırmaktadır. "Hilafet toprağı" olarak isimlendirdiğı, yönetimi altındaki bölgelerden alınmış görüntülü kayıtlarda muhakkak farklı yaş gruplarından çocukların durumunu göstermeyi ihmal etmemektedir. Aileleriyle parkta oynayan çocuklar, akranlarıyla kırlarda koşuşan çocuklar veya DAESH elemanlarının hediyeler verip sevgi gösterisinde bulunduğu çocuklar, örgütün dışa dönük yaptığı propagandanın önemli bir malzemesini oluşturmaktadır. DAESH kendi topraklarında doğan çocukları geleceğın DAESH'lileri olarak görüp, "devletin" geleceğının garantisi konumunda tuttuğundan onlarla özel olarak ilgilenmektedir. Oyunu ve silahlı askeri eğitim disiplinini birbiriyle harmanlayarak çocuklara sunan DAESH, gelecek yılların militanlarını, suikastçılarını, canlı bombalarını ve infazcılarını çekirdekten yetiştirmektedir. Örgütün bugüne kadar yayınladığı onlarca infaz videosunda, infazcı çocuklara rastlamak mümkündür. Aynı zamanda örgüt kendini ırklar, milletler üstü görmekte ve geçerli tek kimliğin "İslam devleti mensubu olmak" olduğı vurgusunu yapmaktadır. Bu yaklaşım örgüte katılan yabancı savaşçıların topluca pasaportlarını yakarak verilmek istenene mesajla örtüşmektedir. "Biz" ve "ötekiler" ayrımı infaz edilecek ve infaz edecek kişiler için de

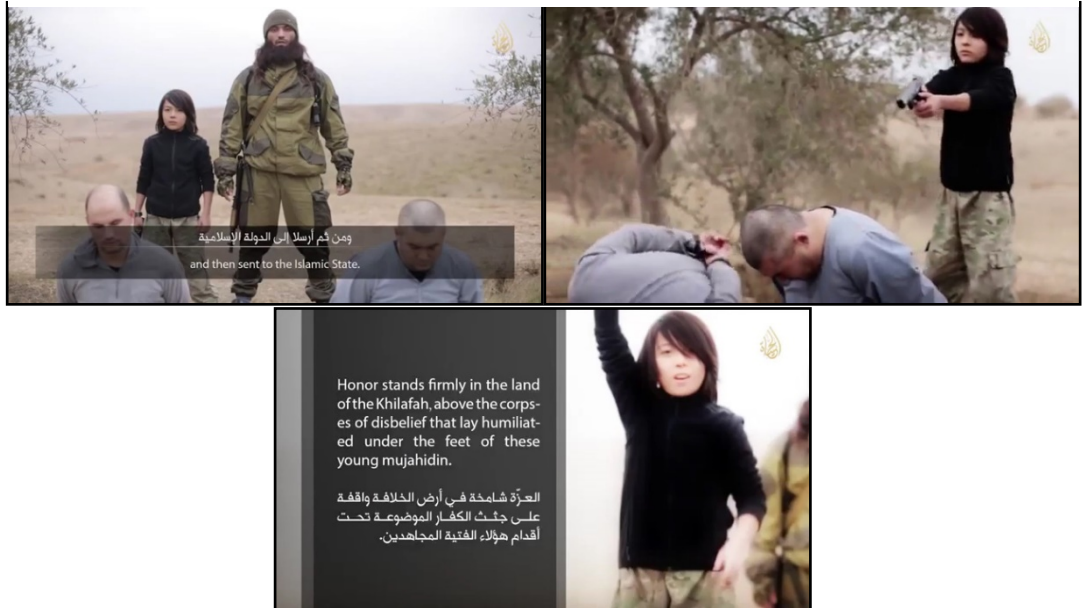
geçerlidir. Örneğin, Mesut Barzani'ye bağlı Kürt güvenlik güçleri mensubu üç esirin, Kürt olduğu bilinen bir DAES'li tarafından infaz edilmesi yahut aşağıdaki örnekte olduğu gibi, Rus istihbarat servisi adına çalışan biri Kazak kökenli iki kişinin Kazak veya Türki cumhuriyetler mensubu olduğu düşünülen bir çocuk tarafından infaz edilmesi ve infazdan önce ön konuşmanın Çeçen bir DAES'li tarafından yapılması, örgütün gerek taraftarları gerekse düşmanları arasında etnik, milliyetçi bir kimlik ayırımına gitmediğinin kanıtı niteliğindedir.

13.01.2015 tarihinde Al Hayat Media tarafından "Uncovering An Enemy Within" (İçimizdeki Düşmanı Ortaya Çıkarmak) adıyla yayınlanan ve 7 dakika 37 saniye süren videoda DAES'in içine Rusya tarafından gönderilip casuslukla görevlendirilen iki gizli servis yetkilisinin yakalandıktan sonra elleri arkadan kelepçeli ve gök mavisi tulum giydirilerek sorguya çekilmesinin ardından infaz edilmesi süreci işlenmektedir. Video dili Rusçadır. İngilizce ve Arapça altyazı eklenmiştir. Videonun açılışında "hilafetin" bir "hicret" ve "cihat yurdu" haline geldikten sonra, onun düşmanlarının karşı hamle olarak içlerine casuslar ve ajanlar sokmaya çalıştığı ama Allah'ın onların oyunlarını kendilerine çevirdiği ve çabalarını boşa çıkardığı yazılı mesajı gösterilmektedir. Bu mesajdan sonra tutuklanmış vaziyetteki 2 ajanla tek tek konuşulmakta, sorguya çekilmekte ve sorgu kayda alınmaktadır. Ajanlardan biri olan Mamayev Jambulat Yesenjanovich Kazakistan doğumlu olup Rus haber alma servisi FSB adına çalıştığını, görevinin DAES içindeki bir şahsa yakın durup elde ettiği bütün bilgiyi Rus makamlarına aktarmak olduğunu belirtmektedir. DAES tarafından deşifre edilip yakalanan diğer casusun adı Ashimov Sergey Nikolayavich'dir. O da aynı şekilde Şam bölgesindeki DAES savaşçıları hakkında bilgi toplamak, liderlerin kaldıkları evleri belirlemek ve içlerinden bir tanesini öldürmekle görevlendirildiğini aktarmaktadır. Ajanların itiraflarından sonra ekrana gelen görüntülerde Çeçen olduğu düşünülen Rusça konuşan, yeşil kamuflaj kıyafetler içerisinde uzun saçlı ve sakallı bir DAES'li, yanında yeşil kamuflaj pantolon ve bot giymiş, elinde silah tutan, çekik gözlü, düz uzun saçlı 10 yaşlarında Kazak bir çocuk ve onların önünde yerde, elleri arkadan kelepçelenmiş, diz çökmüş vaziyette bekleyen, mavi tulumlu Rus gizli servisinin casusları görülmektedir. Çeçen olduğu düşünülen DAES'li, kameralara bakarak Âl-i İmrân suresi 28. ayetini okumaktadır:

“Müminler, müminleri bırakıp küfre sapanları/İslâm karşıtlarını veli, (hâkim, kumandan, hükümdar ve sırdaş) edinmesin. Kim bunu yaparsa, artık Allah’tan ona (yardım olarak bekleyeceği) hiçbir şey yoktur. Ancak onlardan (gelebilecek bir tehlikeden) korkup da sakınmanız (için zoraki dostça davranmanız ve Müslümanların aleyhine olmayacak hususlarda antlaşmalar yapmanız) hariçtir. Allah sizi, asıl kendisine karşı (gelmekten ve isyandan) sakındırır, dönüş ancak Allah’adır” (Kur’an-ı Kerim, 3:28).

Ardından birden fazla yere konumlandırılmış kameraların önünde farklı açılardan, yavaşlatılmış çekimle silahını casuslara doğrultan çocuk, iki esiri de enselerine ve sırtlarına sıktığı kurşunlarla infaz ettikten sonra, silahını havaya kaldırıp kameraya gülümsemektedir (*Resim 2*). Bu esnada dondurulan zafer pozunun yanında şu yazılı kod, İngilizce ve Arapça olarak belirlemektedir: “Şeref, bu genç mücahitlerin ayaklarının altında küçük düşürülmüş inançsız cesetlerin üstünde, Hilafet topraklarında sapasağlam duruyor”

Resim 2: “Uncovering An Enemy Within”

Kaynak: <https://jihadology.net/2015/01/13/al-hayat-media-center-presents-a-new-video-message-from-the-islamic-state-uncovering-an-enemy-within/>

Kararma efektinden sonra aynı çocuğun eğitim aldığı kampta uzatılan mikrofona yaptığı konuşma ekrana gelmektedir. Röportajı yapan kişinin “Gelecekte ne olacaksın inşallah?” sorusuna gülümseyerek: “Kâfirleri kesenlerden biri olacağım. Bir mücahit olacağım inşallah” yanıtını veren çocuğun görüntüsüyle video son bulmaktadır.

1.3.3. DAEŞ'in Medya Organları

DAEŞ gerek kendi medya kanalları (sosyal medya hesapları ve medya ofisleri) vasıtasıyla gerekse yaptığı eylemlerle dünya medyasına konu olmakta ve gündem belirlemektedir. Bu yolla geniş bir izleyici kitlesine ulaşmaktadır. Kendilerine ait haber ajansı, radyosu, farklı dillerde yayınlanan dergileri, günlük gazetesi, haftalık bültenleri, yüksek kalitedeki video yapımları ve sosyal medya kanalları ile DAEŞ, yalnızca bir terör örgütü gibi değil, son derece büyük bir medya kuruluşu izlenimi de vermektedir.

DAEŞ, kendinden önceki terör örgütlerinden, teknolojiyi ve sosyal medyayı kullanımı bakımından ayrılmaktadır. Dijitalleşen dünyada, iletişimin çok hızlı şekilde gerçekleşmesi, örgütün sansasyon yaratan eylemlerinin dakikalar içerisinde milyonlarca insana ulaşabilmesinin yolunu açmıştır. Örgütün medya stratejisine bakıldığında temel unsurlar olarak şu başlıklar sıralanabilir: DAEŞ, dijital medya araçlarını kendi terör stratejisi açısından önemli bir silaha dönüştürmüştür. Askeri üstünlük ve medyadaki söylem üstünlüğünü beraber yürüterek bu iki unsuru bir çeşit kaldıraç gibi kullanmıştır. Çeşitli alanlarda ürettiği medya içerikleri ve prodüksiyonlarda uluslararası kalite kaygısı gütmüştür. Dünya çapındaki ana akım medya organlarının tekelinde bulunan gündem yaratma gücünü sarsarak, hem kendi gündemini kendisi belirleyip yayımını sağlamış hem de medya tekellerinin gündemlerine haber olarak, vermek istedikleri mesajı bu kanallar aracılığıyla da verebilmiştir (Göksun, Salihi, 2018, 11).

DAEŞ aynı zamanda hazırladığı materyalleri dolaşıma sokmak için sabit sunucular yerine ücretsiz veri depolanabilen sanal ortamlardan faydalanmaktadır. Üretilen yazılı, görsel veya işitsel bir materyal, Onedrive, Google Drive, Yandex Disk, Cloud.mail.ru, Sendvid, Dailymotion, Archive.org, Drive.ms, Bitly.com, Juspaste.it gibi platformlarda ücretsiz olarak depolandıktan sonra bu materyallere erişim sağlanacak bağlantı linkleri Facebook, Twitter, Instagram, WhatsApp, Google+, Pinterest, Tumblr, Viber, Telegram, WeChat gibi mesajlaşma uygulamaları ve sosyal medya hesaplarından paylaşılabilir.

Örgütün çeşitli medya araçları vasıtasıyla dolaşıma soktuğu içeriklerin tamamı Medya Divanı adı verilen bir yönetim kademesinin denetimi ve onayıyla üretilmekte

ve yayınlanmaktadır. Bu divan bir çeşit bakanlık gibi çalışmakta ve örgütün diğer önemli divanları olan Sağlık Divanı, Eğitim Divanı, Tarım Divanı gibi kurumlarıyla birlikte önemli bir yerde bulunmaktadır. İlk olarak Mayıs 2014 yılında kurulan El-Hayat Medya Merkezi ile DAESH, propaganda faaliyetlerine “profesyonel” anlamda başlamıştır denebilir. 19 Haziran 2014 tarihinde birden fazla dilde ve yüksek kalitede yayınlanan videoda Batılı devletlerden yabancı savaşçılar cihat çağrılarını yaparak hem uluslararası çapta katılımın önünü açmak hem de hedeflerinin meşruluğuna ikna etmek gayretinde olmuşlardır. El-Hayat Medya Merkezi tarafından düzenli olarak yayımlanan beş farklı dergi bulunmaktadır. İngilizce yayımlanan Dabiq dergisi, Fransızca yayımlanan Dar Al-Islam dergisi, Rusça yayımlanan Al-Manba dergisi, Türkçe yayımlanan Konstantiniyye dergisi ve İngilizce, Almanca, Rusça, Fransızca, Kürtçe, Boşnakça, Uygurca, Peştunca ve Endonezce yayımlanan Rumiyyah dergisi bu yayın organının düzenli olarak yayımladığı dergilerdendir. Medya Divanı bünyesinde yer alan bir başka kuruluş olan Ajnad Medya, neşid/neşide adı verilen örgüt marşlarının yayımlanmasından sorumludur. Bu neşidler dergilerde olduğu gibi İngilizce, Fransızca, Rusça, Almanca, Uygurca, Türkçe, Arapça gibi dillerde yayımlanmakta ve DAESH savaşçıları açısından motive edici özellik taşımaktadırlar. Enstrüman kullanılmaksızın yalnızca erkek sesiyle söylenip kaydedilen marşlarda İslami kaynaklara referanslar verilmekte, cihat ve şehitlik vurgusu yapılmakta, ölen DAESH üyelerinin kahramanlıkları yüceltilmektedir. Al-Furkan Medya da Al-Hayat Medya gibi video içerikleri üreten Medya Divanı’na bağlı bir başka yayın kuruluşudur. Daha çok arşiv görüntülerini bir araya getirerek geçmiş dönemdeki faaliyetlerden oluşan videolar üretmektedir. Örgütün “hilafet” ilanı da bu kuruluş aracılığıyla 2014 yılı 29 Haziran’ında yayınlanan ses kaydı ile yapılmıştır. Haber ajansı niteliği taşıyan bir başka kuruluş ise Al-Amak Haber Ajansı’dır. Örgütün resmi haber ajansı gibi çalışan kurum, sahadaki güncel gelişmeleri bu kanal üzerinden kamuoyuyla paylaşmaktadır. Al-Bayân Radyo ise örgütün Suriye ve Irak’ta yayın yapan diğer bir medya kuruluşudur. Vilayetlere göre FM frekanslarına sahip olan radyo, gün boyu çeşitli konularda programlar yayınlamaktadır. DAESH’in Al-Himme Yayınevi ismiyle faaliyet gösteren bir diğer medya kolu ise bildiri, kitap, broşür gibi materyaller yayımlamaktadır. Himmet Ofisi adıyla Türkçe içerik de üretmektedir. Haftalık rapor niteliğinde yayımlanan En-Nebe dergisi örgüt faaliyetleri hakkında halkı bilgilendirme

amacıyla basılı olarak dağıtılmaktadır. DAEŞ'in propaganda faaliyetlerini yürütürken kutsal simgeler ve göstergelere de atıf yapmaktadır. Örneğin İngilizce olarak yayın yapan Dabıq dergisine verilen bu isim, bir hadise göre haçlılara karşı yapılacak olan kutsal savaşın yaşanacağı yerin adıdır. Aynı şekilde Türkçe yayın yapan Konstantiniyye dergisine bu ismin verilmiş olması rastlantı değildir. İstanbul DAEŞ açısından büyük öneme sahiptir ve yine bir hadise göre İstanbul (Konstantiniyye) muhakkak İslam orduları tarafından fetholunacaktır. DAEŞ bu görevi kendisine biçtiğinden İstanbul'un 1453'te fethedildiğini görmezden gelmektedir. Aynı zamanda Türkiye'ye yönelik tehditlerini de bu kutsal söylemler üzerinden inşa etmektedir.

DAEŞ'in medya çalışanlarıyla röportaj yapmış olan Washington Post'a göre DAEŞ filmlerini çekmek, hazırlamak, kurgulamak ve yayını yapmak, aylık Dabıq dergisi sayılarını hazırlamak için yüzlerce gazeteci, video editörü ve yönetmeni görevlidir. Bu işleri yapanlar sıradan savaşçılardan çok daha üst düzey statülerde, ayrıcalıklı yaşam koşullarına sahip, profesyonel bir sınıftır. (Weiss, Hassan, 2016, 212).

Irak eski ulusal güvenlik danışmanı Muvaffak Er-Rubâi, Musul'un DAEŞ tarafından düşürülmesinden iki hafta önce yayınlanan "Kılıçların Sesi" ("Clanging of the Swords") isimli bir saatlik askeri ve propaganda içerikli filmin, Irak askerleri üzerinde son derece etkili olduğunu ve Musul'un teslim olmasını çok kolaylaştırdığını söylemektedir (Weiss, Hassan, 2016, 213).

Örgütün kullandığı bir başka teknolojik yazılım ise Zello adlı şifreli sesli mesaj uygulamasıdır. Mobil cihaz tabanlı bu uygulama telefonları birer telsiz haline getirerek kullanıcının açtığı kişisel kanal aracılığıyla bağlantıda olduğu kişilerle sesli ve şifreli mesajlaşma imkânı tanınması örgüt üyeleri arasında direktifler alınıp verilirken kullanılmış, aynı zamanda örgüt lideri Ebubekir El-Bağdadi'ye biat etme yöntemi olarak seçilmiştir. Örgütle alakası olmayan insanları ikna etme amaçlı olarak da sesli mesajlar ve sohbetler yine bu uygulama üzerinden sürdürülmüştür (Weiss, Hassan, 2016, 216). 2017 yılında örgüt YouTube üzerinden dolaşıma soktuğu "Hâkim ve Cesur" ve "Soon InshaAllah" isimli iki çizgi filmle çocukları hedef almayı ihmal etmemiştir.

Dabıq dergisinde DAEŞ, mücadele alanı olarak Suriye ve Irak'ı seçmelerinin nedeni olarak zayıf ulus devlet yapısı ve kargaşa ortamının varlığını belirtmiştir. Söz konusu kargaşa ve istikrarsızlık ortamının körüklenmesi sayesinde kendi cihat anlayışlarına destek bulabileceklerini belirten örgüt Irak ve Suriye gibi kırılğan ve zayıf bölgeler olan Nijerya, Yemen, Sina, Çeçenistan, Libya, Somali, Mali gibi ülkelerden de kendilerine destek bulabileceklerine inanmaktadır. Radikal terör nerede bir otorite boşluğu ve istikrarsızlık var ise orayı kendine yuva olarak seçmektedir. Erdoğan ve Deligöz'ün (2015, 24) aktardığına göre Libya'da Şabab El-İslam örgütü Fizan Vilayeti, Barka Vilayeti ve Trablus Vilayeti olarak, Kuzey Afrika El-Kaidesinden ayrılan Hilafet Ordusu örgütü Libya Vilayeti olarak, Mısır'daki Ensar Beyt El-Makdis örgütü Sina Vilayeti olarak DAEŞ' e bağlılıklarını bildirmiş ve örgüt adına çeşitli eylemler gerçekleştirmişlerdir.

DAEŞ'in bir savaş alanı olarak medyaya verdiği önem konusunda, örgütün medyacılara yönelik çekip yayınladığı aşağıdaki video mesaj iyi bir örnek teşkil etmektedir:

8 Şubat 2016 tarihinde DAEŞ tarafından, örgütün Türkçe yayın yapan internet sayfası olan darulhilafe.com üzerinden "Sen Mücahitsin Ey Medyacı" başlığıyla yayımlanan video, Türkçe altyazılı olarak dolaşıma sokulmuştur. Videonun orijinal dili Arapçadır. Yaklaşık on iki dakika uzunluğundaki videoda genel amaç, örgüte katılımın sağlanabilmesi için gençlerin ikna edilmesi ve bunun yanında bulunduğu yerden gelemeyenlerin de sosyal medya üzerinden örgüte destek vermesidir. Örgütün ürettiği görsel ve işitsel materyalleri Facebook, Twitter, kişisel bloglar vb. platformlarda yayınlamaya teşvik edilmekte ve bu davranışın da bir cihat olduğuna vurgu yapılmaktadır. Savaş meydanına çıkmak isteyenlerin ise bir kamera dahi sırtlanıp gelerek bu mücadeleye destek olabilecekleri belirtilmekte ve günümüz dünyasında savaşın büyük bölümünün medya sahasında kazanıldığı vurgulanmaktadır. Videoda ayıca örgütün medya sorumlularına objektif ve adil olmaları yönünde uyarılar yapılmaktadır. Örgüt üyesi bir kişinin kamera önünde yüzünü gizlemeden yaptığı bu konuşma boyunca, DAEŞ'in operasyonlarından görüntüler ekrana getirilerek, çatışmalar sırasında kameramanların faaliyetleri gösterilmektedir. Kurmaca olarak da bir örgüt üyesinin tanıtım kitapçığını okuyup, devamında silahını ve kamerasını hazırlayıp kuşanması ve yola çıkmasının gösterildiği kısa bir video gösterilmektedir.

DAEŞ'in medyaya verdiği önemin anlatıldığı ve bünyesinde bulunan medya mensuplarına verilen öğütlerin sıralandığı konuşma metni şu şekildedir:

“Günümüzde savaşın yarısı sayılan savaş alanlarından biri üzerine konuşacağım. Savaşın geneli bu alan üzerinde gerçekleşmektedir. Bu savaş medya savaşıdır. Medya savaşı ve medya alanı gerçekten uzun zamandan beri kullanılmaktadır. Hz. Musa'yı yenmek ve onun aleyhinde destek toplamak için firavunun medyayı kullandığı olayı hepimiz bilmektesiniz. Firavun, insanları çevresine toplamış ve onlara anlatmak istediklerini anlatmıştı. Hz. Musa da yanındakileri insanlara aktarmış ve bu toplantı firavunun hüsraniyle sonuçlanmıştı. Bu savaş medyayı kullanmak isteyen firavunun aleyhine dönmüştü. Peygamber (s.a.v) döneminde de kullanılmıştı. Sahabe, hendek savaşında muhasaraya (kuşatmaya) alınınca da medya kullanıldı. Naim İbn Mesut peygamberin yanına gelerek Müslüman olduğunu bildirdi. Peygamber de düşmanları sarsmak için medya üslubunu kullandı. Naim İbn Mesut'u onlara yollayarak “onları dilediğin şekilde bizden uzaklaştır” dedi. Böylece düşman yenilgiye uğratıldı. Şu an Müslümanlar aleyhine başlatılan şiddetli savaşların ve saldırıların geneli medya araçları etrafında dönmektedir. Batı büyük medya gücüyle, zayıf sarsıntılı ve bozguna uğramış akılları karıştırmaktadır. Hatta bazı kötü haberleri bizzat mücahitlere kadar ulaştırabilmektedir. Fakat son dönemde onların bu çirkin saldırılarını püskürtecek güce eriştik. İslam Devleti, medya savaşında büyük zaferler kazanabilecek güçlü bir medya takımına sahiptir. Kimsenin görmediği meçhul mücahit medyacı kardeşler ki onlar savaşlara katılır, ataklara iştirak eder ve kimsenin tanımadığı bu meçhul asker, olayları kamera arkasında durarak sizlere aktarmaktadır. Biz onu ancak, dünyaya bu videoları yayınladığını gördüğümüz zaman tanıyoruz. İslam Devleti videoları çok anlayışlar değiştirdi. İslam ve Müslümanlar aleyhindeki nice yanlış düşünceleri düzeltti. İslam Devleti sahip olduğu kısıtlı imkânlarla rağmen medyada ciddi ve büyük başarılar elde etme gücüne sahiptir. Bunu bütün Batı ve hatta düşmanlarımız dahi itiraf etmektedir. İslam Devleti'nin güçlü ve ciddi bir medya ekibine sahip olduğunu ve insanların İslam ve Müslümanlar hakkındaki düşüncesini değiştirebilecek güce sahip olduklarını itiraf etmektedirler. Bütün bunlara rağmen İslam Devleti hala Hakk'ı insanlara açıklayacak, olayları olduğu gibi ortaya koyacak, gerçek bilgileri insanlara ulaştıracak medya

kabiliyetine sahip kimselere ihtiyaç duymaktadır. Medya savaşında bu önemli kabiliyete sahip bu tür adamlara çok ihtiyacımız var. İslam Devleti haberlerinin yayıldığı hesapların kapatılması, özellikle internet ve Twitter üzerindeki çirkin savaşlarına şahit olup takip etmekteyiz. Müşrikler, kâfirler, münafıklar ve mürtetler, yüksek meblağdaki mallarını İslam Devleti yardımcılarını kokutmak için harcıyorlar. İnsanların hakikati öğrenmemesi için videolarımızın linklerini silmeleri... İslam Devleti videolarının yayılmasını sınırlandırmak için, İslam Devletinin videoları yayınlanır yayınlanmaz saniyeler içerisinde bu videoyu kaldırıyorlar çünkü bu düşmanlar biliyorlar ki bu videolarla bu ümmetin gençleri etkilenecek ve anlaşılacak ki bu savaş küfür ve İslam'ın savaşıdır. Muhakkak bu kameraları sırtlayanların Allah yolundaki ecirleri büyüktür. Allah'ın dinine, bir kamerayı sırtlanıp hizmet edebilen her kişiyi Allah'tan korkmaya çağırıyorum ve bu meydana davet ediyorum. Çünkü bu gerçek savaş meydanıdır. Gerçek savaş meydanının yarısı veya daha fazlası medya savaşının meydanıdır. Biz medya araçlarıyla müşahede ediyoruz ki İslam Devleti'nin hangi videosu olursa olsun, çıkar çıkmaz çok hızlı bir şekilde yayılıyor ve kısa sürede çok kişi tarafından izleniyor. İslam Devleti'nin düşmanları bile bu videoları takip etmektedirler. Çünkü İslam Devleti'nin boş, iftira, yalan veya hakikatleri saptıracak yayınlar yapmadığını iyi bilmekteler. Biliyorlar ki İslam Devleti ister lehine ister aleyhine olsun hakikati, savaşı olduğu gibi aktarıyor. İkinci mesajım ise İslam Devleti medyacılarıdır. Sizlere Peygamber (s.a.v)'in şu hadisini hatırlatıyorum: “Müşriklerle mallarınız, canlarınız ve dillerinizle cihat edin” Size aynı şekilde Allah Azze ve Celle'nin şu sözünü de hatırlatıyorum: “... işte onların kâfirleri öfkeli edilecek bir yere (ayak) basmaları ve düşmana karşı başarı kazanmaları ancak bunların karşılığında kendilerine salih bir amel yazılması içindir” (Kur'an-ı Kerim, 9:120). Ey İslam Devleti'nin medyacıları! Eğer bilseydiniz ki Allah'ın ne kadar çok düşmanını kızdırmışsınız ve ne kadar çok Müslüman kardeşinizin kalplerini sevindirmişsiniz. Ey medyacılar keşke bilseydiniz, tüm mekânlardaki kardeşlerinizin sizden nasıl video beklediğini. Beki bu videoları âşık olmuş ve buna şevkle bağlanmış şekilde ve dört gözle bekliyorlar. Keşke bilseydiniz tarihi ve hakikati ne kadar değiştirdiğinizi ve tarihte silinen birçok vakıyı bina edip bunları yaşanan bir vakıya

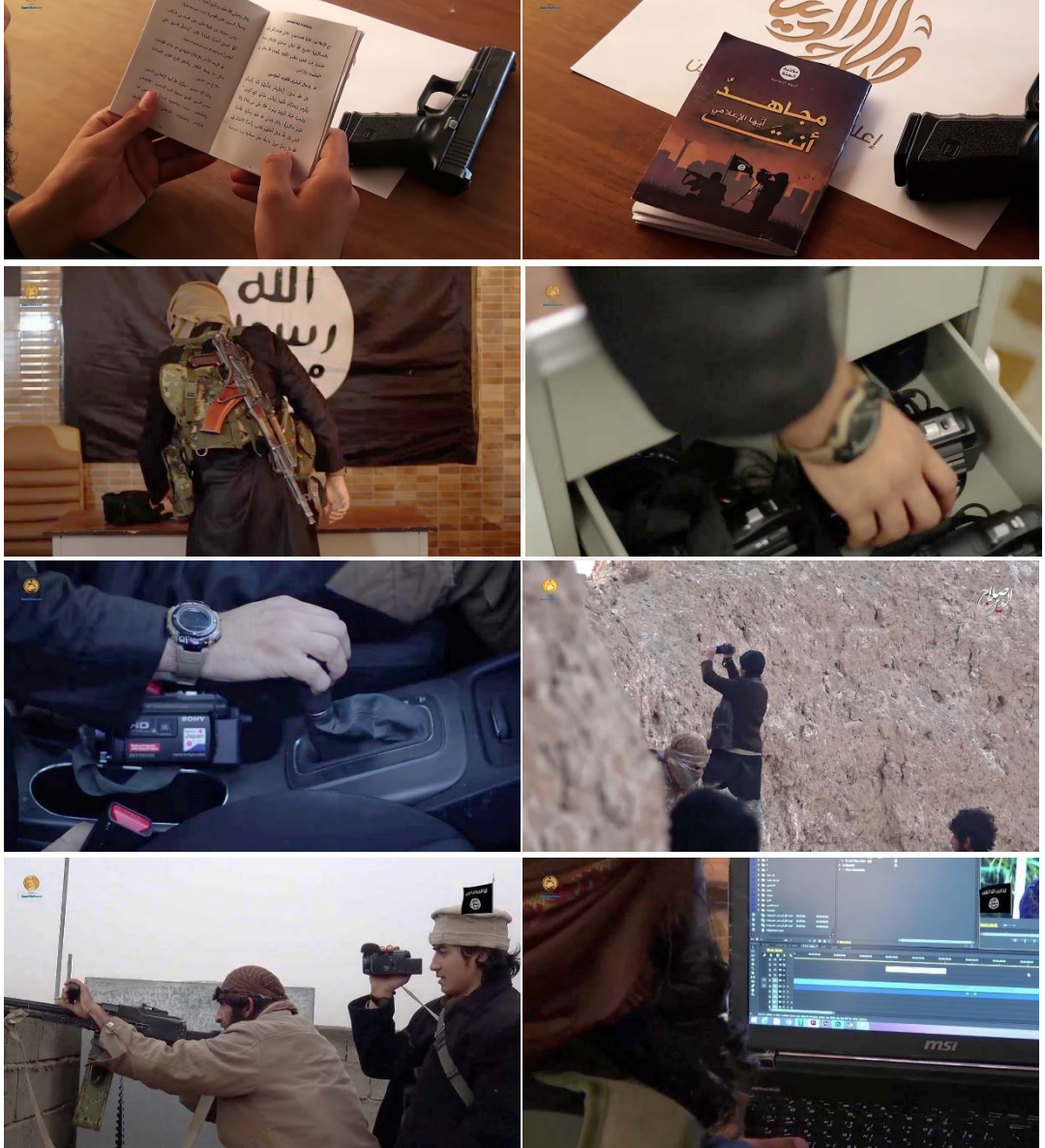
yaptınız. Allah şöyle buyuruyor: “Ey peygamber! Müminleri savaşa teşvik et” (Kur’an-ı Kerim, 8:65). Medya araçlarıyla savaşa teşvik etmek, günümüzün en önemli teşvik araçlarından. Sizi gerçekten medyanın istişhatçıları olarak addediyoruz. Kardeşler silahlarını alırken sizler de kameralarınızı sırtlayıp savaşa çıktığınızda, sizin medya araçlarıyla istişhat yaptığınıza inanıyoruz. Ve biliniz ki sizin bu olayları çekmeniz ve medyacılığınız ufukların her tarafındakilere ve bütün aleme tesir ediyor. Ey medyacılar! Sizlere şunu tavsiye ediyorum. İlk olarak Allah’tan korkun ve amellerinizi sırf onun rızası için yapmanızı, doğru konuşmanızı, olaylara ekleme yapmadan olduğu gibi aktarmanızı, olayları Allah’ın razı olduğu şekilde aktarmanızı, hakikatleri aktarırken insanların rızasını aramamanızı yalnızca Allah’ın rızasını aramanızı tavsiye ederim. İnsanlara aktardığınız şeylerde doğru davranın ve bu konuda Allah’tan korkun. Şu an daldığınız bu savaş, askeri savaştan daha büyük değilse bile onunla eşittir. Onların daldıkları bu savaş meydanları ve medya araçlarıyla yaptıkları gezintiler Allah katında büyük bir ecirdir. Medyanın değişik araçlarıyla sizler Allah’ın dinini savunmada İslam’ın en büyük yollarından birinin üzerinde duruyorsunuz. Devam edin. Kameralarınızla riskli ve tehlikeli yerlere saldırın. Bilin ki bu yaptığınız asla zayi olmayacaktır.”

Selahaddin Medya Ofisi Şaban 1436
(https://archive.org/details/SenMucahitsinEyMedyacc_201602, Erişim Tarihi: 2018).

DAEŞ, kendi medya organlarını oluşturmanın ve ürettiği içeriklerle kamuoyunun gündeminde söz sahibi olmayı hedeflemektedir. Bu sebeple küresel medya kuruluşlarının uyguladığı sansür mekanizmasını devre dışı bırakmak için kendi medya kuruluşlarını meydana getirip günümüzde en kolay erişilebilir alan olan internet üzerinden faaliyete geçirmiştir. DAEŞ, küresel medya kuruluşlarının kendisi için yaptığı karalama kampanyalarına ve sosyal medya üzerinden yürütülen aleyhte

faaliyetlere olan tepkisini zaman zaman yayınladığı video mesajlarla kamuoyuna duyurmuştur. Aşağıda bir örneği sunulan video mesaj da bunlardan biridir.

Resim 3: "Sen Mücahidsin Ey Medyacı"

Kaynak: https://archive.org/details/SenMucahidsinEyMedyacc_201602

Şubat 2014 tarihinden itibaren yayınlanmaya başlanan, The Establishment of The Islamic State (Part 9) (İslam Devleti'nin Kuruluşu (Bölüm 9)) başlıklı video serisinde, DAEŞ'in kuruluş aşaması, ideolojisi, düşman olarak gördüğü devletler, fikirler ve İslam dinine mensup olup "kâfir" olarak tabir edilen gayrimüslim devletler ve devlet başkanlarıyla siyasi, ekonomik, kültürel iş birliği içerisinde bulunan ülkelere

yönelik eleştirilere yer verilmektedir. Dönemin Mısır Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi, dönemin İran Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinejad, körfez ülkelerinin o dönemdeki emirleri, dönemin ABD Başkanı George W. Bush, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, Hamas lideri İsmail Haniye, DAEŞ'in bu video serilerinde sıkça sözü geçen liderlerden yalnızca bir kısmını oluşturmaktadır. Ayrıca uluslararası medya kuruluşları ve sosyal medya hesaplarından kendilerine yönelik küçümseyici, düşmanca haberler ve paylaşımlardan da söz edilmektedir.

Resim 4: "The Establishment of The Islamic State (Part 9)"

Kaynak: jihadology.net/the-establishment-of-the-islamic-state

Söz konusu uluslararası medya kuruluşları arasında CNN, CNBC, Sky News, BBC, NBC, Al Jazeera, Al Arabiya, France 24, Dubai merkezli Orient News bulunmaktadır. Sosyal medya kuruluşları ise Facebook ve Twitter'dır. Resim 4, "The Establishment of The Islamic State" ("İslam Devletinin Kuruluşu") adlı video serilerinin dokuzuncusundan alınan bir ekran görüntüsüne aittir. Video 7 dakika 26 saniye uzunluğunda olup, ekran görüntüsü videonun 3. dakika 28. saniyesinden alınmıştır. Görselde yukarıda sözü geçen medya kuruluşları ve sosyal medya platformlarının logolarından oluşturulmuş bir AK-47 (Kalaşnikov) grafik görüntüsü ekrana gelmektedir (Resim 4). Silahın gövdesini medya kuruluşlarının logoları meydana getirirken, namlu kısmından çıkan Twitter logoları 'mermi' olarak tasvir edilmiştir. Bilinen büyük medya kuruluşlarının kendilerine karşı birleşerek bir "medya silahı" oluşturdukları mesajını veren DAESH, bu kuruluşların sosyal medya aracılığıyla kendilerini hedef alan, kurşun niteliğinde içerikler ürettikleri sonucunu vurgulamaktadır.

1.3.4. DAES'in Küresel Ölçekte ve Türkiye'deki Sansasyonel Eylemleri

Örgütün 2010-2015 yılları arasında küresel çapta yankı uyandıran ve dünya gündemine oturan sansasyonel saldırılarından bazıları şöyledir:

- 2010'da Rusya/Moskova'da metro saldırısı.

Temmuz 2013;

- Ebu Garip hapisane baskını. Bu saldırı sonucu eski terör örgütü mensuplarının serbest kalarak bir kısmı DAES'e katılmıştır.

Ağustos 2014;

- Amerikalı Gazeteci James Foley'in başının kesilerek öldürülmesi.

Eylül 2014;

- Amerikalı Gazeteci Steven Sotloff'un başının kesilerek öldürülmesi.
- Avustralya/Melbourne'de polise yönelik bıçaklı saldırı gerçekleştirilmesi.
- Cezayir'de Fransız bir turistin başının kesilerek infaz edilmesi.

Ekim 2014;

- Kanada/Montreal'de güvenlik birimlerine yönelik saldırı gerçekleştirilmesi.
- Kanada/Ottawa'da Ulusal Savaş Anıtı'nın bulunduğu yere silahlı saldırı gerçekleştirilmesi.

Kasım 2014;

- Suudi Arabistan'da Danimarkalı bir siyasinin arabasında infaz edilmesi.

Aralık 2014;

- Avustralya/Sidney'de bir kafede 17 kişinin rehin alınması.

Ocak 2015;

- Rehin alınan Ürdünlü pilotun Muaz El Kesasibeh'nin kafes içerisinde yakılarak öldürülmesi.
- Fransa/Paris Charlie Hebdo Dergisi'ne yönelik silahlı saldırı gerçekleştirilmesi ve 12 kişinin öldürülmesi.

- Libya/Trablus Corinthia Otel'ine yapılan saldırıda en az 9 kişinin öldürülmesi.
- Mısır/Arish'de eş zamanlı bombalı eylemlerde 44 kişinin öldürülmesi.
- Lübnan silahlı kuvvetlerine yönelik saldırı gerçekleştirilmesi.
- Libya'da Amerikalı diplomatik misyon mensuplarının bulunduğu otele yönelik silahlı saldırı gerçekleştirilmesi.
- Mısır'da eş zamanlı bombalamalarda 44 kişinin öldürülmesi.

Şubat 2015;

- Danimarka/Kopenhag'da bulunan bir kültür merkezi ve sinagoga yapılan silahlı saldırı neticesinde iki kişinin öldürülmesi.
- Libya'da 21 Mısırlı Kıpti Hristiyan'ın başlarının kesilmesi.
- Libya'da petrol sahasına yönelik saldırı gerçekleştirilmesi ve 12 kişinin öldürülmesi.
- Libya'da Ocak 2015'de kaçırılan Mısırlı Hristiyanların başlarının kesildiği videonun yayımlanması.
- Libya'da üç arabayla gerçekleştirilen bombalı saldırıda en az 40 kişinin öldürülmesi.

Mart 2015;

- Tunus Bardo Müzesi'ne yönelik silahlı saldırı gerçekleştirilmesi ve tamamı Avrupalı turist olan 22 kişinin öldürülmesi.
- Yemen/Sana'da iki camiye yönelik gerçekleştirilen bombalı eylemde 13 kişinin öldürülmesi.
- Yemen'de Şii bir camiye Cuma namazı sırasında eş zamanlı gerçekleştirilen intihar saldırısı neticesinde 130'dan fazla kişinin öldürülmesi.

Nisan 2015;

- Afganistan'da bir bankanın dışında patlatılan bomba neticesinde 33 kişinin öldürülmesi.
- Mısır'da eş zamanlı bir şekilde güvenlik noktalarına yönelik arabayla bombalı saldırı gerçekleştirilmesi ve 13 kişinin öldürülmesi.
- Afganistan'da 31 sivilin kaçırılması.

- Suudi Arabistan'da güvenlik birimlerine yönelik silahlı saldırı gerçekleştirilmesi.
- Libya'da Güney Kore Elçiliği'ne yönelik saldırı gerçekleştirilmesi.
- Mısır'da güvenlik birimlerine yönelik üç ayrı eş zamanlı saldırı gerçekleştirilmesi ve en az 12 kişinin öldürülmesi.
- Libya'da Fas Elçiliği'ne yönelik bombalı saldırı gerçekleştirilmesi.
- Libya'da Etiyopyalı Hristiyanların başlarının kesilerek ve silahla vurularak öldürülmesi.
- Yemen'de 15 Yemenli askerin infaz edilmesine yönelik videonun yayımlanması.

Mayıs 2015;

- Suudi Arabistan'da iki Şii camiye yapılan bombalı saldırıda 27 kişinin öldürülmesi.
- Suriye antik kenti Palmira'nın ele geçirilerek tarihi eserlerin yok edilmesi.
- Amerika/Teksas'da Hz. Muhammed ile ilgili düzenlenen bir karikatür yarışmasına yönelik saldırı gerçekleştirilmesi.
- Suudi Arabistan'da Şii bir camiye namaz kılındığı esnada canlı bomba eylemi gerçekleştirilmesi. Saldırı neticesinde en az 21 kişinin öldürülmesi.
- Yemen'de bir Şii camisine yönelik gerçekleştirilen bombalı saldırıda 13 imamın öldürülmesi.
- Suudi Arabistan'da kadın kılığına giren bir canlı bombanın Şii camisine yönelik intihar eylemi gerçekleştirilmesi.
- Libya'da Libyalı savaşçılara yönelik canlı bomba eylemi gerçekleştirilmesi.

Haziran 2015;

- Türkiye/Diyarbakır'da Halkların Demokratik Partisi (HDP)'nin gerçekleştirdiği miting sırasında bombalı eylem gerçekleştirilmesi.
- Mısır/Sina Eyaleti'nde bulunan uluslararası barış gücünün bulunduğu hava üssüne roketli saldırı gerçekleştirilmesi.
- Yemen/Sana'da eş zamanlı olarak araba ile yapılan bombalı saldırılarda en az 30 kişinin öldürülmesi.

- Tunus'ta bir otelin kumsalına yönelik silahlı saldırıda çoğunluğunu İngiliz vatandaşı turistlerin oluşturduğu 38 kişinin öldürülmesi.
- Kuveyt'te Şii camiye yönelik Cuma namazı sırasında bombalı saldırı gerçekleştirilmesi ve 27 kişinin öldürülmesi.

Temmuz 2015;

- Mısır/Kuzey Sina'da gerçekleştirilen eş zamanlı saldırılarda en az 47 kişinin öldürülmesi.
- Mısır'da, Mısır Ordusu'na yönelik eş zamanlı saldırılar gerçekleştirilmesi.
- Mısır'da İtalyan Konsoloslugu dışında bombalı saldırı gerçekleştirilmesi.
- Mısır'da ilk defa bir donanma aracına yönelik saldırı gerçekleştirilmesi.
- Türkiye/Şanlıurfa-Suruç'ta Suriye/Ayn-el Arap bölgesine gitmek için toplanan gruba yönelik gerçekleştirilen intihar eyleminde 32 kişinin öldürülmesi.

Ağustos 2015;

- Suudi Arabistan'da bir camiye yönelik bombalı eylemde 15 kişinin öldürülmesi.
- Suudi Arabistan'da, Suudi güvenlik birimlerinin de bulunduğu bir camiye yönelik gerçekleştirilen eylemde en az 15 kişinin öldürülmesi.
- Mısır'da bulunan Hırvat bir vatandaşa yönelik Hırvatistan'ın IŞİD'e karşı savaş ilan etmesi gerekçesiyle saldırı gerçekleştirilmesi.
- Mısır istihbarat birimine yönelik bombalı saldırı düzenlenmesi.
- Mısır'da güvenlik birimlerine yönelik silahlı saldırı gerçekleştirilmesi.

Eylül 2015;

- Yemen'de bir camiye yönelik iki bombalı saldırı neticesinde en az 20 kişinin öldürülmesi.
- Libya/Tripoli'de bulunan hapisaneyeye yönelik saldırı gerçekleştirilmesi.
- Yemen'de Müslümanlar tarafından gerçekleştirilen bir ibadet sırasında camiye yönelik iki bombalı saldırıda en az 25 kişinin öldürülmesi.
- Bangladeş'te bulunan bir İtalyan yardım gönüllüsünün silahlı saldırıyla öldürülmesi.

Ekim 2015;

- Mısır'da Rus uçağının düşürülmesi ve 224 kişinin hayatını kaybetmesi.
- Türkiye/Ankara tren garı önünde iki canlı bomba eylemi neticesinde 102 kişinin öldürülmesi.
- Bangladeş'te bir Japon vatandaşının infaz edilmesi.
- Yemen'in iki farklı şehrinde eş zamanlı bombalı eylem gerçekleştirilmesi neticesinde 25 kişinin öldürülmesi.
- Bangladeş'te Şii Müslümanlar tarafından gerçekleştirilen ibadet sırasında söz konusu gruba yönelik bombalı saldırı düzenlenmesi.

Kasım 2015;

- Fransa/Paris'te stada, restoranlar bölgesine ve Bataclan konser salonuna yönelik eş zamanlı silahlı saldırı ve iki canlı bomba saldırısı neticesinde 129 kişinin öldürülmesi.
- Lübnan/Beyrut'ta iki canlı bomba eylemi neticesinde en az 43 kişinin öldürülmesi.
- Bangladeş'te güvenlik birimlerine yönelik silahlı ve bıçaklı saldırı düzenlenmesi.
- Mısır'da güvenlik birimlerinin hedef alındığı canlı bomba saldırısı neticesinde dört kişinin öldürülmesi.
- Mısır'da bir otele yönelik gerçekleştirilen saldırıda en az yedi kişinin öldürülmesi.
- Bangladeş'te Şii bir camide ibadet sırasında dua eden insanların üzerine makineli tüfekle ateş açılması (akt. Güven, 2015, 737-742).

DAEŞ, Türkiye'ye dönük kanlı eylemler de gerçekleştirmiştir. Bu eylemlerden ilki 11 Mayıs 2013 Reyhanlı saldırısıdır. Düzenlenen bombalı saldırıda ellinin üzerinde Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı hayatını kaybetmiştir. 2014 yılında Suriye sınırı içerisinde bulunan Türk toprağı olan Süleyman Şah türbesine yönelik saldırı planlayan örgüt, türbeyi koruyan Türk askerlerinden bölgeyi boşaltmalarını istemiştir. Eylül 2014 tarihinde Süleyman Şah türbesi ve askeri birlikler başka bir konuma taşınmıştır. 20 Mart 2014'te Niğde Ulukışla'da yol jandarma kuvvetlerinin yol

çevirme çalışması yaptığı esnada bir araçtan ateş açılmış, saldırıda bir asker, bir polis ve bir sivil vatandaş hayatını kaybetmiştir. Saldırıyı yapan örgüt mensuplarının İsviçre, Almanya ve Makedonya vatandaşı üç DAEŞ militanı olduğu bilgisi verilmiştir. 11 Haziran 2014'te Türkiye'nin Musul Başkonsolosluğuna saldıran DAEŞ, konsolosluk çalışanlarını rehin almış, binadaki Türk bayrağını indirmiştir. 1 Ocak 2015'te sınır nöbeti esnasında kaçakçıları Suriye tarafına doğru püskürtürken 4 DAEŞ üyesi tarafından rehin alınan bir astsubay daha sonra Millî İstihbarat Teşkilâtı yetkililerine teslim edilmiştir. 6 Ocak 2015'te İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün Turizm Şube Müdürlüğü'ne DAEŞ bağlantılı olduğu açıklanan Çeçen uyruklu Diana Ramazova tarafından canlı bomba saldırısı düzenlenmiş, saldırıda bir polis memuru şehit olmuştur. 18 Mayıs 2015'te HDP Adana ve Mersin il binalarına bombalı saldırılar düzenlenmiştir. 5 Haziran 2015'te HDP'nin Diyarbakır mitingine bombalı saldırı düzenlenmiştir. 20 Temmuz 2015'te Şanlıurfa'nın Suruç ilçesinde HDP üyelerine dönük bombalı saldırı düzenlenmiştir. 1 Eylül 2015'te Kilis'te sınır görevi yapan bir asker, Suriye tarafındaki DAEŞ kontrolü altında bulunan bölgeden açılan ateş sonucu şehit olmuştur. 10 Ekim 2015'te Ankara'da HDP'nin, bazı sendikaların ve sivil toplum örgütlerinin katıldığı miting esnasında iki bombalı saldırı düzenlenmiş, saldırıda 104 kişi hayatını kaybetmiştir. Bu saldırı DAEŞ'in Türkiye'ye yönelik gerçekleştirdiği en kanlı eylem olarak kayıtlara geçmiştir. 26 Ekim 2015'te Diyarbakır'da DAEŞ'e yönelik operasyon sırasında tuzaklanan bombanın patlaması sonucu iki polis şehit olmuştur. 12 Ocak 2016'da İstanbul Sultanahmet Meydanı'nda düzenlenen canlı bomba saldırısında 10 Alman turist hayatını kaybetmiştir. 19 Mart 2016'da İstanbul İstiklal Caddesi'nde düzenlenen canlı bomba saldırısında 3 ABD-İsrail, 1 İranlı olmak üzere 4 turist hayatını kaybetmiştir. 1 Mayıs 2016'da Gaziantep'te İl Emniyet Müdürlüğü'ne yönelik canlı bomba saldırısında 3 polis şehit olmuştur. 28 Haziran 2016'da İstanbul Atatürk Havalimanı'nda 3 DAEŞ militanı tarafından düzenlenen silahlı ve bombalı saldırıda 45 kişi hayatını kaybetmiştir. 16 Ekim 2016'da Gaziantep'te DAEŞ hücre evine yapılan baskın sırasında 2 canlı bombanın üzerlerindeki patlayıcıları infilak ettirmeleri sonucu 3 polis memuru şehit olmuştur. 1 Ocak 2017'de İstanbul'da bir gece kulübüne uzun namlulu silahla saldıran DAEŞ militanı 12'si Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak üzere 39 kişinin hayatını kaybetmesine neden olmuştur. 6 Nisan 2017'de DAEŞ'in aylık olarak yayınlanan

Rumiyah dergisinin sekizinci sayısında 16 Nisan 2017’de yapılacak olan anayasa referandumunda evet veya hayır oyu kullanacak olan herkesi “kâfir” olarak nitelemiş ve Türkiye’deki elemanlarından sandıklara saldırı yapmaları talimatını vermiştir (Özsoy A., 2017b).

İKİNCİ BÖLÜM

2. PROPAGANDA VE PROPAGANDA SİNEMASI

2.1. PROPAGANDANIN TANIMI

“Propaganda asla ölmeyecek. Zeki insanlar, propagandanın, üretken amaçlarla savaşabilecekleri modern bir araç olduğunun ve kaostan sıyrılmaya yardım edebileceğinin farkına varmalıdır” (Bernays, 1928, 159).

Propagandanın tanımı hakkında birçok farklı görüş söz konusudur fakat temel olarak, bir fikri yaymak ve benimsetmek veya bir toplumu, topluluğu bir düşünceye ikna etmek amaçlı yapılan bilinçli eylemlerin tamamı şeklinde çekirdek bir tanım yapmak yanlış olmayacaktır.

Propagandanın ortaya çıktığı zamandan günümüze kadar olan süreçte bakıldığında bu kavramın üç temel kıstas üzerine bina edildiği belirtilmektedir. Birinci olarak uygarlığın büyümesi ve ulus devlet fikrinin büyümesiyle birlikte insanların sevgi ve güvenini kazanma ihtiyacındaki artış, ikinci olarak propaganda mesajlarının iletebileceği iletişim araçlarındaki çeşitlenme ve gelişim, üçüncü olarak da propaganda psikolojisi anlayışındaki gelişim ve buna bağlı davranışsal uygulamalardaki artıştır (Jowett ve O'Donnell, 2017, 83).

Tarihsel olarak propagandanın ortaya çıkışı insanlığın topluluk halinde yaşamaya başladığı zaman kadar eskidir. Yaşadığımız çağdaki anlamıyla propagandanın kullanımı ilk olarak Antik Yunan ile başlamış, bu devirde yaşamış olan Sokrates, Demosthene ve Çin'de Sun Tzu ile Hindistan'da Kantilya propagandayı söz söyleme sanatı ile harmanlayarak ilk kullanan isimler olmuşlardır (Gürgen, 1990).

Birlikte yaşamaya başladıktan itibaren, toplum olmaya da başlayan insanlar, lider olmak liderlik etmek maksadıyla kendisine destek bulma çabası içine girmiş ve topluluğu ikna etmek için çeşitli yöntemlere başvurmuşlardır. Buna örnek olarak Mısır'ın piramitleri, Afrika'nın totemleri veya Roma'daki gösterişli ve dev yapılar gösterilebilir. Bütün bunlar o dönemki liderin tanrısal tarafına bir çeşit vurgu yapmak, toplumdaki birlikte yaşama bilincini güçlendirmek ve içinde buldukları topluluğun

bir üyesi olduklarına vurgu yapma amaçlı olarak kullanılmış propaganda figürleridir (Qualter, 1992).

Jowett ve O'Donnell (2017, 30) yaptıkları tanımda propaganda için kasıtlı ve sistematik olarak algıları şekillendirme, idraki manipüle etme girişimi olmakla beraber propagandacının amacına ulaşmasını kolaylaştıran doğrudan bir eylem biçimidir demektedir. Bununla birlikte propagandanın yayılabilir oluşu zamanın koşulları ve medyaya olan ulaşılabilirlikle orantılıdır.

Summers'a göre (akt. Qualter, 1992, 269) propaganda bilimsel sayılmayan ya da belirli bir dönemde toplumda kalıcı değerde bulunmayan amaçlar için bireylerin davranışları üzerinden denetim ve hâkimiyet kurmak veya kişiliklerini etkilemek girişimidir.

Bir diğer görüşe göre propaganda, kamuoyunu etkilemek için gerçek, yarı gerçek ya da yalan bilgiler yaymada simgeler aracılığıyla bireylerin ve grupların inançlarını, tutumlarını ya da eylemlerini etkileme yönünde sistemli gayretlerin tümüdür (Bektaş, 1996a). Healy'nin (1998, 15) aktardığına göre ise Laswell propagandayı kitleye karşı kasıtlı olarak ve tek yanlı önerilerde bulunma biçimi olarak görmektedir.

Farklı konular altında farklı materyallerin propaganda malzemelerine dönüşebilmesi ve kullanımındaki esneklik, propagandanın birden fazla tanımının da ortaya çıkmasına neden olmuş ve genel olarak bu tanımlardan biri diğerinden eksik veya fazla olarak değerlendirilmemiştir. Jean M. Domenach (1995) propagandayı, toplumun görüş ve davranışını, kişilerin belirli bir görüşü, belirli bir davranışı benimsemelerini sağlayacak biçimde etkileme çabasıdır şeklinde tanımlarken, J. Ellul (akt. Gürgen, 1990) psikolojik araçlardan yararlanarak, psikolojik bakımdan birleştirilmiş ve belirli bir düzen içerisinde örgütlenmiş bir kitlenin, aktif ya da pasif biçimde kendi eylemine katılmasını sağlamak amacıyla, örgütlenmiş bir grubun kullandığı yöntemlerin bütünüdür görüşünü öne atarak, tanımın içerisine psikolojik etkileri de dâhil etmiştir.

Kimball Young (akt. Brown, 1992, 23) "telkin ve ilgili psikolojik teknikler vasıtasıyla fikirleri ve değerleri değiştirme, bunun sonucunda kararlaştırılmış bir

çizgiye paralel olarak davranışları değiştirmek amacıyla sembollerin az ya da çok isteyerek, planlı ve sistematik olarak kullanılmasdır” şeklinde bir tanım yaparak propagandanın psikolojik tekniklerden, telkin yönteminden ve sembol kullanımından faydalandığını aktarmıştır.

Yine Qualter’ın (1992) bizzat yaptığı bir tanımda ise propaganda etkili bir iletişim biçimi olmakla beraber, “bir bireyin veya grubun başka bireylerin veya grupların tutumlarını belirleyip biçimlendirmek, kontrol altına almak veya değiştirmek için, iletişim araçlarından yararlanarak, bu bireylerin veya grupların belirli bir durum veya konumdaki tepkilerinin kendi amaçlarına uygun tepkiler olacağını umarak giriştikleri bilinçli bir faaliyet” olduğunu belirtmiş ve propagandanın, propagandacının topluluğu veya bireyleri kendi düşüncesine ikna etme ve bunu yaparken de kitle iletişim araçlarından da yararlanma olanağının bulunduğunu, birey veya grupların tutumlarını da değiştirebilecek bir güç arz etmekte olduğunu vurgulamıştır. Tarhan (2009) ise propagandayı, “bir topluluğun düşüncelerini, duygularını, davranışlarını, tavır ve hareketlerini etki altında tutmak ve onları değiştirmek amacıyla yayınlanan bilgi, belge, doktrin ve görüşlerdir” şeklinde tanımlamıştır. Şayet bilgi akışını denetleyecek, kamuoyunu saptıracak ve davranış kalıplarını yönlendirecek biçimde hem “bilgiden” hem de “inandırmadan” yararlanılıyorsa, bu durumda propaganda ortaya çıkmaktadır. Burada amaç propagandacının hedefine ulaşmasıdır. Propaganda alıcısının yararına olup olmaması şart değildir (Healy, 1998, 14).

Propagandanın bir kurum çatısı altında işlevli hale getirilmesi hususunda ilk icraatın Papa XV. Gregory tarafından gerçekleştirildiği belirtilmektedir. Papa XV. Gregory Protestan reform hareketinin etkilerine karşı 1622’de Katolik Kilisesi’nin inancını yaymak ve bunu örgütlü ve sürekli olarak yapabilmek amacıyla kiliseye bağlı resmi bir kuruluşun oluşturulmasını sağlamıştır. Böylece doğrudan Roma Katolik Kilisesi’ne bağlı olarak faaliyet yürütecek olan Sacra Congregatio Christiano Nomini Propaganda kurulmuştur. Papalığa bağlı bu resmi propaganda kurumunun faaliyete geçmesinin ardından kilise görevlileri artık bireysel anlamda misyonerlik faaliyetlerine girişmemiş, bunun yerine merkezi otoritenin kontrolünde olan tek bir hareket biçimi izlenmeye başlanmıştır. Kurumun amacı insanlara Roma Kilisesi doktrinini gönüllü olarak benimsetmek olmuştur. Gregory’nin öncüsü olduğu bu sistem daha sonraki dönemlerde farklı kişiler ve kurumlarca da kullanılmak ve

geliştirilmek üzere örnek alınmıştır. Bir süre propaganda, algılanış açısından, iktidarların dehşet ve şiddet yoluyla yapamadıkları siyasi ve politik bazı eylemleri gizli olarak gerçekleştirmelerine olanak sağlayan örgütlü hareketleri ifade etme maksadıyla kullanılmıştır (Branda, akt. Qualter, 1992). Özellikle “Sacra Congregatio Chirisitano Nomini Propaganda” ya da diğer adıyla “Sacra Congregatio de Propaganda Fide” (İnancı Yayma Cemaati) kurumunun kurulması ve papaz yetiştirilmek üzere propaganda koleji gibi çalışması, Protestan ülkeler tarafından Papa’nın din anlayışını yaydıkları sebebiyle propagandaya olumsuz veya sakıncalı bir anlam yüklemiştir (Brockhaus, akt. Akarcalı, 2003, 13).

Martin Luther King, 1954’te “Hristiyanlığın Propagandasını Yapmak” konulu vaazında şunları aktarmıştır: “Ortalama bir insan için “propaganda” kelimesinin ifade ettikleri kötücül ve şeytanidir. Propagandanın şeytani ideolojileri yaymak için demagoglarca kullanılan bir şey olduğu düşünülür. Totaliter rejimlerde propagandanın vardığı nokta yüzünden, propaganda lanetlenmesi ve sakınılması gereken bir şey olarak algılanır. Ancak propagandanın mutlaka şeytani ya da kötücül olması gerekmez; kullanılabilmesi asil ve yüce amaçlar da vardır. Propaganda teriminin orijinal olarak Katolik Kilisesi’nden çıktığını hatırlayın” (Stanley, 2018, 66).

17. yüzyıldan itibaren değişen dünya görüşü ve ortaya çıkan aydınlanma hareketi 17 ve 18. yüzyılda İngiltere, Fransa ve Almanya ile başlayıp tüm Avrupa’ya yayılmış, bu hareket merkezine akli ve bilinci koyarak toplumun gelişmesinin bireylerin bilgisizliğinden kurtularak mümkün olacağını savunmuş ve dini otoriteyi eleştirerek aklın gücüne olan inanca vurgu yapmıştır. 1789 Fransız Devrimi ile etkileyen/etkilenen ilişkisinde ortaya çıkan değişim sonucunda, propaganda propagandacının “amacı” ile etkilenmek istenen kişinin “gereksinimi” arasındaki çakışmanın bir sonucu olmaya başlamıştır (İnceoğlu, akt. SDAM, 2018). Bu döneme kadar propaganda Katolikliğin sistemli olarak yayılması için dinsel kurumun bir eylem alanı olmuşken Fransız Devrimi ile dinsel alandan siyasal alana geçmiştir (Akarcalı, 2003, 14).

Propagandanın devletler için önemli bir etkileme silahı olarak kullanılması 19.yy. ile beraber ulus devletlerin ortaya çıkmasıyla söz konusu olmuştur. Ulusların özgürlük ve bağımsızlık mücadelelerinde propagandanın hem iç hem de dışta yarattığı

etkinin anlaşılması ve amaca yönelik olarak kullanılması söz konusu “silahın” önemini artırmıştır. 19.yy’ın başlarında gerçekleşen Sırp, Yunan, Boşnak ayaklanmalarının yanı sıra 20.yy’ın ortalarında Nazizm, Faşizm, Bolşevik İhtilali gibi tarihsel olaylar derin bir propaganda çalışmasıyla beraber işlemiştir. Özellikle 1. Dünya Savaşı, propagandanın denenmesi ve amaca uygun yeni teknikler geliştirilmesi bakımından uygun ortam sağlamıştır. Savaşla birlikte bu kelimenin tanınırlığı artmış ve siyasiler tarafından kullanılmaya başlanan bir hal almıştır. Savaşa giren devletlerin sürecin getirdiği zorunluluğun da etkisiyle propaganda teşkilatları kurdukları ve propagandayı bir araç olarak kullanmaya başladıkları belirtilmektedir. 1. Dünya savaşından öncesine kadar siyasal arenada çok önem verilmeyen propagandayı ilk olarak İngilizler kapsamlı bir şekilde kullanan taraf olmuşlardır. Hem iç hem de dış propagandayı sistematik hale getirerek uygulamışlardır. 2. Dünya Savaşı’ndan sonra ise propaganda soğuk savaşın vazgeçilmez bir unsuru olmuştur. Hem ABD hem de Sovyetler Birliği müttefik kaybetmemek ve yeni müttefikler kazanabilmek adına propagandaya diplomasiden daha fazla önem vermiş, tarafsız kalmak isteyen devletlere karşı etkin bir propaganda süreci işletmiştir. ABD’ de CIA’ya, Sovyet Komünist Partisi de Propaganda ve Ajitasyon Bölümü’ne devlet bütçesinden kaynak aktarmıştır (Özsoy, 1998, 17).

Yöneten zümre, kamuoyunun desteğini gerekli olduğu zamanlarda değil her an almak zorunda olduklarını fark ettikleri andan itibaren propagandanın siyasal iktidar için ne denli vazgeçilmez ve değerli bir unsur olduğu genel kabul görmüştür. Özellikle siyasi arenada amaca ulaşmanın dört kıstası, diploması, güç kullanımı, ekonomi ve propagandadır (Akarcalı, 2003, 12-15).

2.2. PROPAGANDA TÜRLERİ

2.2.1. Sahası Bakımından Propaganda

Sahası bakımından propaganda (a) dış ve (b) iç propaganda olmak üzere iki başlıkta incelenmektedir.

a) Dış Propaganda: Bu propaganda türü partiden partiye değişmemekte ve bir devlet politikası olarak uygulanmaktadır. İçe dönük propagandaya nazaran daha ağır

ve resmi bir ilerleyişe sahiptir. Bu tip bir propagandadan verim alabilmenin şartlarından biri de içerden halk desteğinin de alınmasıdır (Özsoy, 1998, 18). Bu türden propagandanın asıl hedefi yurt içindeki insanlar da olabilmektedir. Düşmana karşı yapılan saldırılar karşı tarafı yıpratmıyor olsa da propagandaya maruz kalan ülke insanlarında yani içeride moral yükseltebilmektedir (Jowett, O'Donnell, 2017, 455).

b) İç Propaganda: İç propagandalar partiler arası seçmen kazanma ve iktidar olma çabasıyla da doğru orantılı olarak çok partili ve demokratik rejimlerde görülen bir propaganda türüdür. İç propagandayı başarıya taşıyacak en önemli araç çok daha fazla kitleye mesaj aktarabilme kapasitesine ve hızına sahip olduğu için, basın/medyadır (Özsoy, 1998, 18).

2.2.2. Kapsamı Bakımından Propaganda

Kapsamı bakımından propaganda türleri bireysel propaganda, genel propaganda ve sınırlı propaganda olmak üzere üç başlıkta ele alınmaktadır. Bireysel veya diğer anlamıyla ferdi propaganda, konuşma, el ilanı veya gazete dağıtma veya daha sistemli olarak kapı dolaşarak yüz yüze iletişim yöntemiyle yapılmaktadır (Domenach, 1961a, 54). Bireysel propaganda dış ilişkilerde de kullanılan bir yöntemdir. Örneğin diplomatlar, büyükelçiler karşılıklı birebir temas halinde olarak ilişkileri geliştirme ve dost kazanma çabasına girerler ki bu da bir çeşit bireysel propaganda örneğidir. Genel propagandanın hedef kitlesi ise büyük kalabalıklardır. Sınırları bireysel ve sınırlı propagandaya göre oldukça geniştir. Sınırlı propaganda ise belirli bir bölgeye yöneliktir ve daha çok bölgesel aksaklıklara çözüm bulmak veya o bölgedeki hoşnutsuzluğu gidermek amaçlı girişilen faaliyet türüdür. Aynı zamanda bölge halkının belli bir amaca yönelik tutumunu değiştirebilmek amacıyla da uygulanabilir (Özsoy, 1998, 18).

2.2.3. Konusu Bakımından Propaganda

Konusu bakımından propaganda türleri, (a) siyasi, (b) askeri, (c) ekonomik ve (d) kültürel propaganda olarak dört farklı başlık altında tanımlanmaktadır.

a) Siyasi Propaganda: Taktiksel ya da stratejik olabilmektedir. Bir siyasi parti veya benzeri bir kurum tarafından kendisine karşı olan kitlenin tutumunu değiştirme amacı gütmeğtedir. Özsoy'a (1998) göre ise siyasi propaganda diğerlerini gölgede bırakacak derecede etkili ve önemli olmuştur.

b) Askeri Propaganda: Askeri propaganda daha çok dış sahada etkili olması beklenen bir türdür. Devletlerarası güç yarışlarının bir göstergesi olarak yapılan tatbikatlar bu tip propagandaya örnek verilebilir. Bunun yanı sıra mili bayramlarda yapılan törenler resmigeçitler de iç sahaya yönelik fakat yine askeri türde propagandalardır.

c) Ekonomik Propaganda: Bir ülkenin ekonomi politikasını yansıtan ve uluslararası mecrada güven tesis etmek için uygulanan propaganda yöntemidir. Özellikle yabancı yatırımcılar ve istihdam atılımları söz konusu olduğunda ekonomik anlamda yapılan propagandanın katkısı olumlu yansıyacaktır.

d) Kültürel Propaganda: Uluslararası alanda sempati kazanmak adına girişilen propaganda türüdür. Ülkelerin birbirlerinin bünyesinde gerçekleştirdikleri sosyal, kültürel, sanatsal faaliyetler buna örnek gösterilebilir. Bu tip faaliyetler kamuoyu tarafından bir propaganda olarak değil dostluk ilişkisi olarak görüldüğünden uzun vadede üstü kapalı olarak ne tür etkiler bırakacağı önemli bir noktadır. Uzun vadeli kültürel deformasyonlar milli kimliğin kaybına ve öz kültürün aşağı görölmesine neden olabilmektedir (Özsoy, 1998, 20).

2.2.4. Kaynağı Bakımından Propaganda

Propaganda türlerini kaynağı bakımından sınıflandırmak gerekirse bunlar (a) kara, (b) beyaz ve (c) gri propaganda başlıkları altında tanımlanmaktadır. Propagandacıların yaptıkları propaganda sadece gerçeklere veya sadece yalanlara dayalı değil, tek amaç olan ikna etme amacına dayanmaktadır. Propaganda yapanlar gerçekleri olduğü kadar yalanları da kullanmaktan kaçınmamaktadır (Qualter, 1992).

Kara, Gri ve Beyaz propagandayı O'Donnell ve Jowett (2017) şöyle tanımlamaktadır:

a) Kara Propaganda: Şayet kaynak sahte ise verilen bilgiler aldatmaca ve yalanlarla örölüyse bu siyah(kara) propaganda olarak tanımlanmaktadır.

b) Gri Propaganda: Eğer mesajın kaynağı Őüpheli veya ispat edilemez durumda ise ve bilginin kesinliği tartıřmalđı durumda ise bu gri propagandadır.

c) Beyaz Propaganda: Propagandanın kaynağı bilinir olduğunda ve verilen mesajdaki bilginin doğruluğu söz konusu ise bu beyaz propaganda olarak tanımlanmaktadır.

Kara propagandada kaynak veya kaynaklar çok az kişi tarafından bilinmekte fakat gizli tutulmaktadır. Bu propaganda yöntemini uygularken yalan, iftira, karalama, sahte deliller öne sürme gibi her türlü gayri ahlaki yöntemi kullanmak mümkün olmaktadır. Kaynak gizli kaldığı ve öne sürülen ithamlar alıcılar tarafından dolaştırıldığı sürece başarıya ulaşmaktadır (Tarhan, 2009). Propagandacı bu yöntemi kullanırken ahlaki ve vicdani bir sorumluluk almaz. Hâlihazırda karşı tarafı kötülemek için uygulandığından, karşı tarafın herhangi bir kusuru bulunmasa dahi bir Şekilde imal edilmeli ve üstüne gidilmelidir. Tüm bu kötülemeler sürekli diri tutularak tekrarlanmalı ve sürekli işlenmelidir. Kara propagandanın imkân ve riskleri Şöyle sıralanmaktadır:

1. Kaynak gizli tutulduğu için, propagandaya malzeme olan tarafın karşı propagandası zayıf kalmaktadır.
2. Korku duygusu uyandırması sebebiyle insanları direnme gücü kırılabilir ve sığınılacak tek yer söz konusu kara propagandayı yapan tarafın yanındır algısı oluşabilir.
3. Karalama yapılan taraf, kendi içinde bazı hainlerin olduğu ve bu gibi bilgilerin ilgili hainler tarafından servis edildiği hissine kapılabilir ve bunun sonucunda da moral bozukluğu ve güvensizlik ortamı oluşabilir.

Kara propagandanın riskleri:

1. Çok dikkatli Şekilde hazırlanmalıdır. Gizlilik son derece önemli olduğundan sınırlı oranda faaliyette bulunma durumu oluşmaktadır.
2. Açıktan yapılması zordur.
3. Karşı tarafın lideri seçmenine veya halkına karşı Őeffaf ve açık bir tavır içindeyse, olumsuz sonuç verme ihtimali ortaya çıkmaktadır.

4. Günümüz iletişim araçlarının ve haber alma ve aktarma hızının yüksekliği göz önüne alındığında kaynak gizliliği sağlamak özel bir dikkat ve çaba gerektirmektedir (Tarhan, 2009).

Gri veya diğer adıyla bulanık olarak da isimlendirilen propaganda türü ise kara ve siyah propagandanın özelliklerini kısmen bir arada bulunduran bir türdür. Bu türde yalan ve gerçek, doğru ve yanlış birbirine karışmış ve iç içe geçmiş şekildedir. Kaynak siyah propaganda da olduğu gibi gizli tutulur ve gelen bilginin bir müttefikten mi yoksa bir hainden mi geliyor olduğu kesin değildir. Bu türün en büyük özelliği muhatabı tarafından kabulünün çok daha kolay olmasıdır ve ana malzeme de rivayetlerdir. Aynı zamanda maruz kalanda propaganda yapıyor hissi de uyandırmamaktadır. İyi hazırlanan bir senaryo adeta bir fıkra gibi dilden dile dolaşarak, propagandacının amacına hizmet etmektedir. Kapital sistemin Sovyetler ile ilgili çıkarmış olduğu hikâye ve fıkraların, sistemin çökmesindeki büyük rolü gri propagandanın gücüne bir örnektir (Tarhan, 2009, 39). Çarpıtma, yalan ve abartıya çokça yer verilmektedir. Konular ilgi çekici ve kafa karıştırıcı özellikte seçilirken, kaynağın neresi olduğu konusu propagandaya maruz kalanlara bırakılmaktadır. Bu propaganda bir çeşit dedikodu, söylenti, rivayet benzeri bir biçimde üretilmekte ve yayılmaktadır (Özsoy, 1998, 22).

Beyaz propaganda türünde ise siyah ve gri propagandanın aksine tam bir açıklık ve şeffaflık söz konusudur. Kaynağı bellidir ve gizli kalmayı seçmez. Güvenirlik ve doğruluğa dayalı olduğundan işin içine yalan karıştırıldığında geri tepme tehlikesi bulunmaktadır. Kitlelerde güven duygusunu uyandıran bu tür karşı tarafın fikirlerini çürütebildiği gibi taraftarlarını da azalttığından, örneğin bu bir seçim yarışı ise durumu kendi lehine çevirebilmek olanaklıdır. Örneğin Hitler de Alman halkına seslenirken halkın sermaye sahipleri altında ezilmiş olduğunu, üstün ırkın Alman ırkı olduğunu, güçlü olduklarını ve güçlünün hâkim olan taraf olması gerektiğini, bunun için de topyekûn savaşmanın en doğru yol olduğuna dair beyaz propaganda süreci yürütmeye çalışmış ve bunda da başarılı olmuştur. (Tarhan, 2009, 37).

2.2.5. Seviyesine Göre Propaganda

Propaganda faaliyetleri seviyelerine göre (a) taktik propaganda, (b) stratejik propaganda ve (c) karşı propaganda olmak üzere üç türde sınıflandırılmaktadır.

a) Taktik Propaganda: Kısa vadeli sonuçlar almada kullanılmaktadır. Düşman tarafın geçmişteki başarısızlıkları, yaptığı hatalar malzeme olarak kullanılır. Daha çok cephedeki askerler hedef olarak seçilmekte ve cephe gerisinden gelen kötü haberler yayılmaktadır.

b) Stratejik Propaganda: Uzun vadede sonuç vermesi beklenen kıtalar arası bir propaganda türüdür. Bir tür beyin yıkama faaliyeti olarak da tanımlanabilir. Özellikle halkın inanmak istedikleri göz önüne alınıp iyi şekilde organize edilerek devamlı surette tekrar edilerek diri tutulmalıdır. Stratejik propagandanın en önemli aracı iç ve dış basındır. Nokta atışı konu seçimleri yapılarak bunlar cazip hale getirilir daha sonra işin içine abartı da eklenerek tekrar etme suretiyle zihinler bilginin doğruluğuna inandırılmaya çalışılır (Tarhan, 2009, 50).

c) Karşı Propaganda: Bu türde amaç, düşman propagandalarının boşa çıkarılarak bertaraf edilmesidir. Rakibin öne sürdüğü tezleri çürütmeye dayanır. Karşı tarafın propagandasının yalan olduğunu kanıtlama çabasıdır. Domenach karşı propagandayı bazı maddelere ayırmıştır bunlar: Rakibin temalarını bulmak (rakip propagandanın öğeleri alt başlıklara ayrılarak bunlarla tek tek mücadele edilerek çürütülmeye çalışılır). Zayıf noktalara saldırmak (rakibin zayıf noktalarını tespit ederek karşı propagandaya bu noktalardan başlanır). Güçlü durumda olan düşman propagandasına hiçbir zaman karşıdan saldırmamak (rakibe doğrudan saldırmak bazen aleyhte olabileceğinden, önce karşıya hak tanıldıktan sonra onu kendi sonuçlarına zıt sonuçlara götüren yollar denenir). Rakibe saldırmak, küçük düşürmek (rakibin özel hayatına veya politik geçmişine saldırıp küçük düşürme). Rakibin propagandasını olaylarla çelişkin duruma düşürmek (örneğin rakibin denetimi altındaki bir kurum veya medya organından, rakibin aleyhinde bir haber resim veya bir şahit getirmek). Rakibi gülünç duruma düşürmek (rakibin üslubuyla veya görünüşüyle veya kendini savunurken düştüğü durumla alakalı şakalar üreterek onu gülünç duruma düşürmeye çalışmak). Kendi güç iklimine üstünlük sağlamak. (Domenach, 1969b, 102-109).

Genellikle medyanın rekabet içinde olduğu özgür toplumlarda karşı propaganda yapılması daha kolay olmaktadır. Medyanın kontrolü büyük oranda tek elde toplanmış ise bu sefer gizli karşı propaganda şeklinde bir tutum sergilenir ki bunlar el ilanları veya duvar yazıları olabileceği gibi edebiyat, tiyatro, video, film ve internet ortamında da kendini gösterebilir (Jowett ve O'Donnell, 2017, 378).

2.2.6. Silahlı Propaganda

Silahlı propaganda türü devlet otoritesi tarafından bizzat uygulanmazken, daha çok bir devlete, topluluğa, görüşe ve ideolojiye mensup yapılara karşı mücadele amacıyla genellikle terör örgütlerinin istisnasız biçimde kullandıkları propaganda türüdür. Bu yolla varlığını duyurabilmek ve güç gösterisi yapmak, egemen gücün yani devletin otoritesini sarsmak, devletin halka karşı baskı oluşturmasını sağlamak, kendi safında olmayanları sindirmek, etkisiz ve duyarsız hale getirmek, toplumda kronik bir korku hali yaratmak, kendi safındakilere moral ve motivasyon sağlamak, bünyesindekileri eğitmek, üyeler üzerinde kurulan otoriteyi ve disiplini diri tutmak ve kargaşa meydana getirmek amaçlanmaktadır. (Alkan, 2007).

“Silahlı propaganda ile halkı ve devlet otoritesini bıktırmak amaçlanır. Bu genellikle mutsuz, eğitimsiz, hak arama yöntemi olarak şiddeti kültürel bir inanç sistemi olarak benimsemiş alt kültür gruplarının tarzıdır. Bitip tükenmediklerini göstermek için uçak, gemi kaçırma, bomba koyma, metrolara gaz verme, otobüs tarama, köy basma, intihar bombacılığı/canlı bomba gibi kültürel boyutu olan eylemler planlarlar” (Tarhan, 2009, 45).

2.3. PROPAGANDA KURALLARI

Propagandanın belirli ilkeler veya kurallar ile sınırlandırılmasının gerçekten mümkün olup olmayacağı hususunda çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre propagandayı bazı temel ilkelere bağlamak tam anlamıyla doğru olmayacaktır çünkü propaganda dinamik, değişken, her an şekil değiştirebilen bir yapıya sahip olmasının yanı sıra beslendiği kaynaklar da çok çeşitli ve sınırları neredeyse yok gibidir (Domenach, 1961a, 53).

Diğer yandan, Hitler'in Propaganda Bakanı J. Gobbels'in bizzat ortaya koyduğu bazı ilkeler, sonraki zamanlarda ekonomik ve siyasi alanda kendini kanıtlamış olduğundan, bu ilkeler temel kurallar bütünü olarak bir araya getirilerek 11 başlık altında toplanmıştır (Akarcalı, 2003, 85).

a) Sempati Kuralı: Propaganda seslendiği kitlenin tutum, davranış ve beklentilerine uygun bir seslenme biçimi bulamaz ve sempati ortamı yaratamazsa başarılı olamaz.

b) Sentez Kuralı: Propagandacı kabul ettirmek istediği tezi kısa öz ana fikir halinde özetlemelidir. Eğer yoğun bir içerik söz konusuysa parçalamalı ve ayrı ayrı ele almalıdır.

c) Sürpriz Kuralı: Kabul edilmesi istenen görüş doğrultusunda sürpriz etki yaratabilmenin başarıya katkısı olacaktır.

d) Yineleme Kuralı: Zamanı ve sıklığı iyi belirlendiği sürece bir fikrin kabul ettirilmesi, yinelemeyle mümkündür.

e) Orkestrasyon Kuralı: Propaganda tek bir merkez etrafında planlanmalı ve uygulanmalıdır.

f) Zamanlama Kuralı: Propaganda kampanyasına başlamak için en uygun zaman belirlenmelidir. Böylelikle kişileri doğru zamanda eyleme yönlendirebilme başarısı gösterilebilir.

g) Abartma ve Çarpıtma Kuralı: Hedef kitlenin istenen tepkiyi verebilmesi için mesaj içerikleri makul ölçüde abartılarak çarpıtılabilir.

h) Basitleştirme ve Tek Hedef Kuralı: Propaganda mesajı anlaşılır ve basit olmalıdır.

i) Uyumlaştırma Kuralı: Toplumun genel eğilimine ters düşen düşüncelere karşı hoşgörüsüzlük yaratmak propagandacı açısından kullanışlı olabilmektedir.

j) Yayılma Kuralı: Var olan bir temel üstüne basarak çevreye doğru genişlemek propagandanın işidir. Her olaya veya kişiye lakap takmak veya slogan uydurmak da yayılmayı hızlandırmaktadır.

k) Devamlılık ve Süreklilik Kuralı: Propaganda bireyin yaşamında her alanda devamlı ve süreklilik arz eden biçimde bulunmalıdır.

Propagandanın özellikleri şu şekilde sıralanmaktadır: Propaganda ilgi çekici olmaya mecburdur. Dikkat çekici ve anlaşılır olmak zorundadır. Bir ihtiyacı ortaya çıkarmalı ve bir ihtiyaca cevap vermelidir (Alkan, 2009, 100). Propagandacının amacı tutumları etkileyerek eylemleri denetim altına almaktır (Qualter, 1992). Propagandacı her ne kadar topluluğu ikna çabası içerisinde olsa da aslında her bir birey ile temasta olması veya her bireye yüz yüze hitap ediyormuş hissi uyandırması gerekmektedir. Bu durumda topluluk içindeki birey kendinin daha önemli olduğunu varsayarak propagandanın etkilerine daha açık hale gelmiş olacaktır (Gürgen, 1990, 141).

Propaganda yapan, para, servet gibi maddi vaatlerde bulunabildiği gibi, şiddet uygulama tehdidinde de bulunabilir. Bunun yanı sıra bir başkasının ne denli servet ve zenginlik içinde olduğuna dikkat çekerken diğer yandan farklı bir noktada eziyet veya sefalet çekenleri malzeme olarak kullanabilir. Kendi isteklerini yaptırmak için zor kullanamaz, ancak başkalarının kendi isteklerini yapması için gerekli atmosferi yaratarak amacına ulaşmaya çalışır (Qualter, 1992, 281). Bu bilgi ve görüşler ışığında Gobbels'in ortaya koyduğu propaganda ilkelerinin yanı sıra, propaganda kuralları konusunda üzerinde uzlaşmış olan beş farklı propaganda kuralı başlığı bulunmaktadır.

2.3.1. Sadelik (Yalınlık ve Anlaşılabilirlik) ve Tek Hedef Kuralı

Propaganda öncelikle yalın ve anlaşılır olmalı dolayısıyla da çok geniş kapsamlı iletişime geçebilmelidir. Aktarmak istediği mesajı mümkün olduğunca açık vermeye çalışır. Elindeki malzemeyi mümkün olduğunca kısa ve vurucu şekilde kullanmalı ve dile getirmelidir. Böylece propagandaya maruz kalan tarafta bu mesajlar anlaşılır ve kalıcı olabilmektedir (Domenach, 1969b, 60).

Propagandanın amacı hedef kitleleri bilgilendirmekten daha çok kitlelerin dikkatini belirli olaylar, hedef unsurlar üzerine çekmektir (Erkan ve Dilmaç, akt. Korkmaz, 2016). Doob (1950), Gobbels'in şöyle dediğini aktarır:

"Propagandanın işlevi yoldan döndürmek değil, daha çok takipçi toplamak ve hizaya sokmaktır. Görevimiz düşünceleri basite indirgeyip ilkel kalıplara dökerek, ekonomik siyasal yaşamın karmaşık süreçlerini en yalın terimlerle sokağa taşıyarak ve bunları küçük adamın kafasına sokarak bireyin çevresini değiştirmek amacıyla insanın faaliyet gösterdiği her alana girebilmektir."

2.3.2. Büyütme (Şişirme) ve Bozma Kuralı

Propagandacı kendi lehine veya karşı tarafın aleyhine olabilecek her türlü materyali, haberi, görseli, yazıyı vb. tamamını kendi çıkarları ve toplumda oluşturabileceği dalgalanmayı düşünerek olduğundan çok daha vahim veya çok daha ulu bir şekilde kitleye aktarır. Bütün bir konudan seçilen küçük parçaların yine abartılarak kullanılması da söz konusudur. Büyütme-şişirme yöntemi daha çok Hitler tarafından kullanılmış ve "Kavgam" adlı kitabında bu kural şöyle aktarılmıştır: "Her türlü propaganda, düşünce düzeyini seslendiği kişilerin en kalın kafalısının anlama yeteneğine göre ayarlamalıdır" (Domenach, 1969b, 61).

2.3.3. Birlik ve Bulaşma Kuralı

Propagandada başarıya giden yollardan bir tanesi de muhakkak "yekvücut olma" ve bunu dışarıdan bakan için umutsuzluk yaratma adına kullanmadır. Yaratılan bu "bir olma" halinin sahte veya gerçek olması çok önemli değildir. İnsanların liderlerinin bir çağrısıyla nasıl miting alanlarını doldurduklarını görmek, miting alanına gelenlere ücret veriliyor veya özel araçlarla alana taşınıyor olsalar dahi dışarıdan bakan taraf için gözdağı ve gövde gösterisi niteliğinde olmaktadır.

Bunun yanı sıra halk tarafından sevilen ve benimsenen siyaset dışı bazı isimlerin, örneğin sanatçıların veya sporcuların kılavuz kişi olarak propagandaya destek vermesi, böylelikle kendilerine olan hayranlıktan da destek alarak bu politik tavrın hayranlarına da bulaşabilmesi beklenmektedir. Bir başka bulaşma yolu miting veya yürüyüşlerde kullanılan sembollerle mümkün olmaktadır. Çeşitli bayrak ve sancaklar, amblemler, tek tip kıyafetler, kullanılan müzik, açılan pankartlar, dövizler,

meşaleler, yüksek ölçekte aydınlatmalar vb. ortak amaca hizmet eden ve birlikte olmayı temsil eden semboller sayesinde yekvücut olma algısı ve coşkusu ortaya çıkmaktadır.

2.3.4. Tekrarlama (Düzenleme) Kuralı

Bir propaganda dozu iyi ayarlanmış şekilde düzenli olarak tekrar edildiğinde olumlu sonuca götürmektedir. Fakat içi boş tekrarlar bıkkınlık hissi yaratması sebebiyle tercih edilmemelidir. Yine Hitler'in kendi kaleminden aktaracak olursak:

“Propaganda az sayıda düşünceyle sınırlanmalı ve bunları bıkip usanmadan yinelenmelidir. Kitle en basit düşünceleri bile ancak bunlar kendisine yüzlerce kez yinelandikten sonra anımsar. Yapılan değişiklikler, yayılması istenen öğretinin temelinde hiçbir zaman dokunmamalı, yalnızca biçimde kalmalıdır. Parola değişik görünüşler altında sunulmalı ama her zaman değişmek bir kalıp biçiminde yoğunlaştırılmış olarak belirmelidir” (Domenach, 1969b).

2.3.5. Aşılama (Geçiş Evresi) Kuralı

Genel olarak propaganda önceden var olan bir temel üzerinde çalışmaktadır. Kalabalıklar ile iletişime geçilirken kitleyle ters düşülmemesi hatta önce kitlenin duygularıyla benzer duyguların paylaşılıyor olduğu hissi yaratılarak güven kazanılmasının akabinde propagandacının amacına uygun fikirlere yöneltilmeye başlanması gerekmektedir. Daha basit bir cümleyle; önce halkın duymak istedikleri söylenir ve böylece halktan ve halkın derdinden anlayan bir karaktere bürünülür, ardından da halkın zihnine propagandacı kendi fikirlerini ekmeye başlar. Propagandacı bu aşılama yaparken kesinlikle öfke, tehdit ve suçlayıcı bir söylemden kaçınması gerekmektedir.

2.4. PROPAGANDA ARAÇLARI

20. yüzyıldaki gelişmelerin, propaganda mesajlarının yayılması ve milyonlarca kişiye hızla ulaşması açısından rolü büyüktür. Propagandanın bir mesaj olduğu

düşünüldüğünde bu mesajın kitlelere aktarılması için mutlak suretle bir araca ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sebeple propaganda mesajlarının yayılmasındaki en etkili araç kitle iletişim araçlarıdır (Akarcalı, 2003, 31).

20.yy. insan hayatına gazete, radyo, televizyon, sinema gibi kitle iletişim araçlarını geniş kapsamlı ve daha yaygın bir şekilde sokmuştur. Bu araçların propaganda mesajlarını kitlelere iletmede kullanılması da kaçınılmaz bir sonuç olmuştur. Sadece savaş zamanlarında değil, barış zamanında da propaganda mesajları yine bu araçlarla yayılmıştır (Kuruoğlu, 2006, 12).

a) Gazete: Gazeteler, dijital yayın organlarının günümüzde bu denli yayılmasından önce propaganda için başlıca araçlardan biri olagelmıştır. Basılı propaganda aracı olan gazeteler hem günlük dağıtılan hem duvar gazetesi şeklinde kullanılan türleriyle propagandacının mesajını yaymada önemli silahlardan olmuştur.

b) Radyo: Sözlü iletişimin yazılı iletişimden çok daha net sonuçlar verdiği bir gerçektir. Hitap esnasındaki vurgular tonlamalar duygu geçişleri alıcıya çok daha net aktarıldığından propagandanın amacına ulaşması açısından son derece yararlı ve kullanışlıdır. Özellikle 2. Dünya Savaşı'nda hem iç hem de dış alıcılara hitap etmek amacıyla iç ve dış propaganda aracı olarak radyo çok önemli bir yer tutmaktadır. Genel ve yerel seçimlerde, ülkenin savaş sırasındaki durumunu bildirirken sivil veya askeri unsurların moral değerini yüksek tutma amacıyla yine radyolardan yararlanılmış, seyyar radyolar hoparlörler vasıtasıyla kamyonların kasalarından veya şehirlerin işlek ve merkez noktalarından halka mesajlar iletmişlerdir. Radyo, savaş zamanlarının haricinde, ülkelerin ideolojilerinin yayılmasında ve uluslararası kriz ve risk durumlarında pek çok ülke için önemli bir iletişim aracı olmuştur. A.B.D, İngiltere, Sovyetler Birliği, Fransa, Almanya gibi devletler özellikle 2. Dünya Savaşı sırasında radyoyu etkin olarak kullanmışlar ve radyo üzerinden propaganda savaşları yürütmüşlerdir. Savaştan sonra dahi Moskova Radyosu hem içeriye hem de Üçüncü Dünya Ülkelerine, Çin'e yönelik yayınlarını sürdürmüştür. A.B.D ve Batı Avrupa ülkeleri ise "Voice Of America", "Radio Free Europe" ve "Radio Liberty" gibi radyo kanalları ile özellikle Doğu Bloğu ülkeleri başta olmak üzere Sovyetler'in etki alanına ulaşmaya ve etkilemeye yönelik yayınlar yapmışlardır (Kuruoğlu, 2006, 19).

c) Televizyon: Televizyonun radyoya nazaran hem göze hem de kulağa hitap etmesi bakımından en önemli propaganda araçlarından biri olduğu söylenebilir. Özellikle seçim dönemlerinde özel kanal sayılarının da fazlaca arttığı bir dönemde televizyonun propaganda aracı olarak belirleyici olmaktadır. Genelde ulusal çapta yayın yapan bir araç olan televizyon, radyolar gibi uluslararası propaganda amacıyla yaygın olarak kullanılmamıştır. Özellikle habercilik alanında televizyon temel propaganda işlevi görmektedir (Bektaş, 2002b, 120).

d) Sinema: Domenach'ın 1961 yılında basılan Siyasi Propaganda kitabında şu bilgi yer almaktadır: “Sinema son derece önemli bir propaganda vasıtasıdır. Hala Demirperde gerisindeki sözde halk demokrasilerinde, sosyalizmin zaferine inandırmak için, halka zorla filmler seyrettirilmektedir.” Sinema, ses ve görüntü unsurlarını bir arada barındırması ve merkez vilayetlerden taşraya kadar çok geniş bir alana ulaşabilmesi, ayrıca maddi olarak nispeten ucuz bir eğlence aracı olması bakımından kitlelere erişme noktasında tercih edilen propaganda araçlarından birisi olmuştur. 1. ve 2. Dünya Savaşı esnasında savaşa giren devletler doğrudan propaganda içerikli filmler üretirip bunları halka izletmek şeklinde bir yol izlemelerinin yanı sıra, bilinçaltına seslenmek ve duyguları bilinçaltı mesajlarla etkilemek amacıyla da olmuşlardır. Sinemanın giderek dünya çapında yaygınlık kazanması ve üretilen filmlerin yalnızca iç piyasaya değil, dünyaya da ihraç edilebiliyor olması dolayısıyla sinema aynı zamanda bir kültür taşıyıcısı halini de almıştır. Sinema ve propaganda ilişkisi ilerleyen bölümlerde daha detaylı olarak ele alınacaktır.

e) Tiyatro: Tiyatro ilk olarak ilkel insanın dini ritüellerinde kullandığı dans, ilahi, kurban sunumu vb. hareketlerin sonraki dönemlerde topluluk karşısında bir yükselti üzerinde metne bağlı veya doğaçlama olarak sunulmasıyla sanat dalı haline gelmeye başlamıştır. Bu anlamda Antik Yunan'da bilinen şekliyle ilk örnekleri verilmiştir. Başlangıçta bilgi verme ve eğlence veya kutlama amaçlı olarak sergilenen tiyatro oyunları ilerleyen dönemlerde toplumsal değişimler, sosyal problemler, siyasi çalkantılar, savaşlar vb. durumlara tavır koyma ve tepki verme amaçlı olarak da kullanılmaya başlanmıştır. Ortaçağda kilise eliyle teşvik edilen ve simultane tiyatro olarak bilinen bir tiyatro türünde birbirine paralel kurulan portatif sahneler üzerinde aynı anda birkaç dini metin (İsa'nın doğumu, Cennet, Cehennem vb.) eş zamanlı olarak oynanıyordu. Örneğin 1930 ve sonraki yıllarda işçilerden oluşan gezici bir

tiyatro grubu savaş ve ırkçılık gibi temaları oyunlarında işlemek suretiyle Alman genç nüfusuna yönelik bir propaganda süreci yürütmüştür. Tiyatronun bir propaganda aracı olarak Fransız İhtilali'nde katkısı olmakla birlikte sonraki dönemlerde Bolşevik devriminde de kullanılmıştır. Yalın ve anlaşılabilir olma ilkesinden yola çıkılarak kaba komedi ve tuvat tarzıyla hazırlanan skeçler, içerik olarak işçi ve köylünün ne derece güçlü bir ideal için mücadele ettiğinden ve geleceğin umut dolu olacağından bahseden metinlerden oluşmaktadır. (Domenach, 1961a, 57).

f) Afiş: Afiş ve beyannameler kısa ve vurucu cümlelerden oluşması, kolay anlaşılabilmesi ve zihinlerde kalıcı olabilmesi açısından propaganda için uygun araçlardandır. Bu tip bir araç bir sembole dönüşür veya sloganlaşırsa buna kelebek denmektedir (Domenach, 1961a, 55). Afişler siyasal propaganda aracı olarak özellikle 1. Dünya Savaşı'nda sıklıkla kullanılmıştır. İngilizler ordunun asker ihtiyacını karşılamak amacıyla afişlerden faydalanmışlardır. Aynı dönemde ABD' de "Sam Amca" figürünü kullanarak Birleşik Devletler ordusuna asker temini sağlamaya çalışmıştır. Almanlar bu dönemde ordunun ihtiyacı olan maddi desteği sağlamak adına bağış kampanyalarını afişler üzerinden halka duyurmayı tercih etmişlerdir. 2. Dünya Savaşı sürecinde ise İtalya, Almanya ve Sovyetler Birliği propagandalarında afişleri kullanmışlardır. Mesajın açık, anlaşılır, kısa ve vurucu olarak verilmesi, vurucu görsellerle desteklenmesi, radyo, sinema veya mitinglere nazaran afişlerin her köşe başına her sokağa yerleştirilebilir olması da bu aracın sıklıkla tercih edilmesine neden olmuştur (Akarcalı, 2003, 109-250).

g) Kitap: 20. yy. başlarına kadar kitaplar kamuoyu oluşturma ve kitlelere hitap etme aracı olarak en sık başvurulan araçlar arasında yer almıştır. Makineleşmenin gelişmesi ve dolayısıyla baskı tekniklerinin kolaylaşması kitapların daha hızlı biçimde çoğaltılabilmesi imkânı sağlamıştır. Basılı yayınların kalıcılığı ve tekrar edilme olanağı yüksek olduğundan sadece kitap değil bunun yanında dergi, gazete, afiş, bildiri, broşür gibi göze hitap eden iletişim araçları da propaganda amacıyla kullanılan araçlardandır. Kitapların görece daha pahalı olması ve okunma kısmında daha fazla zaman almasına rağmen Lenin, Stalin ve Hitler gibi liderler tarafından temel doktrinlerini yaymak için kullanılmıştır. Hatta Hitler, 2. Dünya Savaşı'ndan önce de bu aracı sıkça kullanmış, yeni evli çiftlere Kavgam isimli kitabını hediye etmiştir. Beş milyona yakın kopyanın basılarak dağıtıldığı ifade edilen bu dönemde Alman halkı ari

ırk olduğuna ve bu güçlü ırkın egemenliğinin de ancak zayıf olanların bertaraf edilerek sağlanabileceğine inandırılmak istenmiştir.

h) Resim (Pul, Broşür vb.): Resim doğrudan görme duyusuna hitap ettiği ve alımlamak için yazılı araçlardakine benzer bir çaba göstermeye gerek duyulmadığından propaganda açısından etkin olarak kullanılmıştır. Karikatürler, önemli kişilerin portreleri, çeşitli semboller dikkat çekici birer propaganda malzemesine dönüşmüştür. Domenach'a (1961a, 56) göre propaganda, resimde özetini bulmaktadır.

i) İnternet: İnternetin 1990'lı yıllardan başlayarak yükselen gelişim hızı, bu teknolojinin bilinçli ve bilinçsiz bir propaganda aracı olmasına dair görüşleri de beraberinde getirmiştir (Bektaş, 2002b, 121). Erişim kolaylığı ve günlük yaşamın vazgeçilmez bir nesnesi olması, bu mecraı en önemli yanlış yönlendirebilme potansiyeline sahip araç durumuna getirmiştir. Günümüzde terörist örgütlerin de web sayfaları mevcuttur ve bu sayfalar üzerinden hem kendilerine yapılan eleştirilere cevap vermekte hem de bu mecraı bir propaganda aracı olarak kullanmaktadırlar. Web sayfaları küresel çapta çok büyük oranda erişilebilir durumda olduğundan terörist gruplar aynı zamanda birbirlerinin eylemlerinden de haberdar olmaktadır. Söz konusu bilgilenme sonucunda aynı görüş ve hareket tarzını benimseyen örgütlerin de bir araya gelmesi, yakın ilişkiler kuması ve ortak hareket etmeleri kolaylaşmaktadır (Onay, 2009, 87). Yeni medya olarak tanımlanan sosyal medya mecralarında da bu tip örgütlerin hem kendi profilleri hem de bu örgütlere sempati duyan veya bizzat örgüt üyesi olan kimselerin profilleri mevcuttur. Günümüz teknolojisini kullanan her birey bunun gibi profillere rahatlıkla erişebilmekte ve örgütlerin görsel propagandalarına maruz kalabilmektedirler. Özellikle Twitter bu noktada başı çeken platformlardan bir tanesidir. Şirket her ne kadar konu hakkındaki şikâyetleri değerlendirip profil kapatma uygulasa da birkaç saat içinde binlercesi tekrar açılabilen, söz konusu terör eylemlerinin veya propaganda faaliyetlerinin materyalleri (resim, grafik, video, ses kaydı vb.) açılan yeni profillere çok kısa sürede yüklenebilmektedir.

2.5. SİNEMA VE PROPAGANDA

Propagandanın, hedefe giden yolda kullandığı kitle iletişim araçlarından bir tanesi de hiç kuşkusuz sinemadır. Propagandada ses, afiş, resim, fotoğraf gibi görsel ve işitsel duylara hitap eden mesajlar, yazılı mesajlardan çok daha etkili olmaktadır. Sinema, sesin ve hareketli görüntünün aynı anda ve çok daha etkili bir biçimde iletilebilmesine olanak tanıdığından ilk ortaya çıktığı tarihten günümüze dek örtülü veya açık şekilde devletlerin veya çeşitli güç odaklarının propaganda silahlarından birisi olagelmıştır.

Odabaş'ın (2018) deyişiyle, siyasal olayları anlatan fakat anlatırken sanatsal kaygı taşımayan, belirli bir siyasi amacın gerçekleşmesi için yapılan filmler vardır. Bu tip filmler kendi ideolojik bakış açılarını, görüş, düşünüş ve yaşam tarzlarını aktarmak veya empoze etmek için sinemayı kullanırlar. Propaganda sineması olarak da tanımlanabilen bu sinemayı, "Militan Sinema", "Devrimci Sinema", "Karşı Devrimci Sinema" gibi alt başlıklarda dünyanın hemen her yerinde üreten odaklar görmek mümkündür. Siyasal olarak sol veya sağ görüşe eğilimli olmaları fark etmeksizin, kendi siyasal yönelimleri temelinde filmler üretmektedirler.

2.5.1. Sovyetler'de Propaganda ve Sinema

Çarlık Rusya'sının tarih sahnesinden silinmesi ve Ekim Devrimi ile birlikte kurulan Sovyetler Birliği'nde üretilen filmler sıkı denetim altına alınmıştır. Değişen düzenin ve yeni rejimin getirdiklerinin ve sosyalizmin halka anlatılması ihtiyacı, sinemayı propaganda aracı olarak kullanmayı bir zaruret haline getirmiştir. Pudovkin'in (1995, 8) aktardığı şekliyle Lenin'in 1920'de dönemin Eğitim Bakanı'na söyledikleri, sinemanın bir kitle iletişim aracı olmasının yanı sıra yönetim erkinin elinde bir propaganda nesnesi olarak da kullanılabileceğinin önemli göstergelerindendir: "Film yapımını genişletmeli, özellikle sinemayı kitlelere ulaştırmalı, kentlere ve en çok da köylere sokmalısınız. Bütün sanatlar içinde sizin için en önemlisinin sinema sanatı olduğunu hatırlamamalıdır."

Devrim, üretilen filmlerin ana teması, devrimin arkasındaki yegâne karakter de Lenin olmuştur. 1919' da Moskova'da kurulan "Sovyetler Birliği Devlet Sinema

Enstitüsü”, ülke sınırları içerisindeki film endüstrisini yeniden yapılandırmak ve devlet kontrolü altına almak amaçlı bir kurum olmuştur. Bundan hemen önce Komünist Parti’ye bağlı “Ajitasyon ve Propaganda Bürosu” projesi olan ve “Ajitasyon Trenleri” diye tabir edilen tren seferleri başlatılmış ve demiryollarının bulunduğu en ücra köşelere kadar bir film ekibi ve ekipmanlarla gidilerek, oradaki halkın durumu, yaşayış şekli, devrim sonrası gelişmeler filme alınmıştır. Ayrıca o bölgelerdeki halka film gösterimleri de yapılmıştır. Elde edilen görüntüler tekrar Moskova’ya getirilmiş ve burada kurgulanmıştır. Duygusal etki yaratmak için film yapımcıları montaj adı verilen bir teknik geliştirmişler ve birçok görüntüyü anlamlı bir bütün oluşturacak şekilde yan yana getirerek seyircide coşku ve özdeşleşme yaratmayı hedeflemişlerdir. Montaj sonucu elde edilen filmsel gerçeklik, doğrudan izleyicinin algılarını ve hassasiyetlerini hedef almıştır. Bu filmlerden en önemlileri Sergei Eisenstein’in 1925 yapımı “Battleship Potemkin” (Potemkin Zırhlısı), Vsevolod Pudovkin’in 1928 yapımı “Storm Over Asia” (Asya Üzerindeki Fırtına) ve Alexander Dovzhenko’nun 1930 yapımı “Earth” (Dünya) filmleridir. (Jowett, O’Donnel, 2017, 149). Nazi propaganda bakanı Joseph Goebbels “Potemkin Zırhlısı” filminden övgüyle söz ederek: “Eşi benzeri olmayan bir şaheser. Bu filmi izleyen insan bir Bolşevik olabilir.” demiş ve Nazi propaganda sinemasının şekillenmesinde Sovyet etkisinin de yadsınamayacak bir yeri olduğunu bir bakıma itiraf etmiştir (Alagöz, 2012, 242). Sovyet propaganda sisteminin etkileri yaşamın her alanına ulaşmayı başarmıştır. En ücra köylerde bile okuma salonları kurulmuş, fikir alışverişi teşvik edilmiş, gösterimi yapılan filmler soru cevap oturumları eşliğinde izlenmiştir.

1920’lerin sonlarında devletin başına Stalin’in geçmesi ile birlikte filmler başarılı Sovyet devletini övmekle mükellef olmuştur. 2. Dünya Savaşı’nın sonrasında ise Anti-Amerikan propagandası üreten filmlere ağırlık verilmiştir. Sovyet bloğunun dağılmasından sonra ortaya çıkan irili ufaklı komünist devletler sinemayı hem propaganda aracı olarak kullanmak hem de Batı’ya karşı sanatsal üstünlük sağlamak amacı ile kullanmayı hedeflemiş ve film yapımcılarına mali destek sağlamışlardır. Üretilen filmler uluslararası arenada beğeni ve ödül almasının yanı sıra gişe başarısı da elde etmiş, böylece ülke ekonomisine döviz girdisi de sağlanmıştır.

2.5.2. Nazi Almanya'sında Propaganda ve Sinema

Propaganda sinemasını veya sinemayı propaganda aracı olarak kullanmakta yetkin olan bir diğer ülke de Nazi Almanya'sıdır. Nazizm, faşizmin kuramsal ve siyasal olarak Almanya'da uygulamaya geçirilmiş şekli olmakla birlikte temelinde Luther'in Yahudi karşıtlığı, Darwin'in doğal seçilimi, Hegel'in yüce devlet anlayışı, Frichte'nin aşırı milliyetçiliği, Nietzsche'nin üstün insan tezi, Chamberlain'in ırkçı görüşleri ve Bismarck'ın devlet sosyalizmi düşüncesinden harmanlanmış bir anlayışa sahiptir ve ırkçılık, otorite, anti-semitizm, diktatörlük ve anti-komünizm fikirleri üzerinde yükselmektedir (Odabaş, 2018). Hitler iktidarında yükselen antisemitizm düşüncesi sanatın hemen her alanında kendine yer bularak Nazi ideallerinin lehine propaganda faaliyetine dönüştürülmüştür. Bu dönemde açılan “Yozlaşmış Sanat” sergisinde amaç sanatsal bir faaliyet olmaktan çok eseri üreten ressam ve heykeltıraşların etnik kökeni üzerinden aşağılama ve yıpratma politikası izlemek olmuştur. 1937'de Münih'te açıldıktan sonra ülke içinde on üç yerde ve Avusturya'da da dolaştırılan sergiyi üç milyon kişi ziyaret etmiştir (Clark, 2017, 82). Bu sayı dönemin şartları göz önüne alındığında rekor bir orana tekabül etmektedir. Dolayısıyla devlet eliyle örgütlü olarak yürütülen propaganda faaliyetlerinin kitlelere ulaşmadaki hızı ve etkisine başarılı bir örnek teşkil etmektedir.

Totaliter bir rejime sahip olan Nazi döneminde propaganda için bir bakanlık dahi kurulmuş ve Joseph Gobbels bu bakanlığa getirilmiştir. Bakanlığın tam adı Aydınlatma ve Propaganda Bakanlığı anlamına gelen Volksaufklärung Und Propaganda'dır. Bakanlık bünyesinde Alman Film Bürosu kurulmuş, ardından Alman Kültür Bürosu olarak ismi değiştirilmiş ve yedi bölüme ayrılmış, bu bölümlerden bir tanesi de sinema olmuştur. Bakan Gobbels dönemin Alman sinema endüstrisini devlet denetimi altına alarak Nazi rejimi lehine kullanılmasını sağlamıştır. Bu tutuma karşı çıkan Erich Pommer, Fritz Lang gibi yönetmenler ülkeyi terk etmiş ve filmleri toplatılarak ülke sınırları içerisinde gösterimi ve ülke dışına çıkarılması yasaklanmıştır. Arnold Franck, Leni Riefenstahl, Luis Tranker gibi yönetmenler ise Gobbels'in istekleri doğrultusunda sanatsal kaygılardan uzak gösterişli Nazi propagandası içeren filmler çekmişler, bu filmler rejimin üstün ırk ve mutlak Alman hâkimiyeti gibi ilkelerini hem içerde hem de dışarda yaymak üzere kullanılmıştır. Hitler'in bizzat belgesel siparişi verdiği yönetmenlerden biri olan Leni Riefenstahl, bu

görev doğrultusunda İnancın Zaferi (1933), İradenin Zaferi (1934) ve Özgürlük Günü: Ordumuz (1935) belgesellerini üretmiş ve bunlardan en ünlüsü ve en etkilisi olarak bilineni de Nazi Partisinin Nürnberg kongresinin filme alındığı İradenin Zaferi (1934) belgeseli olmuştur (O'Donnell, Jovett, 2017, 152).

Nazi Partisi'nin, görsel iletişim araçlarını kullanarak propaganda yapmaya bu denli önem vermesi, 1. Dünya Savaşı'nda Alman İmparatorluğu'nun İngiliz propagandası karşısında yenilgiye uğramasından aldığı dersle açıklanabilir. O'Donnell ve Jovett'nin (2017, 147), Isaksson'dan aktardığına göre Genelkurmay Başkanı Ludendorff'un 1917 yılında, İmparatorluk Savaş Bakanlığı'na gönderdiği mektupta şu ifadeler yer almaktadır: "Savaş; fotoğraf ve filmlerin bilgi ve ikna aracı olarak önemini göstermiştir. Düşmanlarımız bu araçları bizden daha iyi kullanmışlar ve aleyhimize çok ciddi hasarlara sebep olmuşlardır. Bu sebeple savaşta iyi bir netice alınabilmesi için filmlerin, "Alman iknası"nın etki gösterebileceği her yerde en etkili biçimde kullanılması ciddi önem teşkil etmektedir."

2.5.3. ABD'de Propaganda ve Sinema

Amerikan sinema endüstrisinin yönetim erkiyle dirsek temasında olduğu ve bu doğrultuda üretimler yaptığına dair iddialar dikkate alınıp incelendiğinde şu cümlenin doğruluğu kanıtlanabilir olmaktadır:

"Sinema bir "eğlencelik" gibi görünmesine rağmen sanıldığı kadar "masum" bir araç değildir. Özellikle dünya üzerinde küresel anlamda Hollywood filmlerinin yaygınlığı hesaba katılırsa bu filmlerin örtük bir biçimde propagandaya devam ettiğini düşünmek gerekmektedir" (Kırel, 2010, 186).

90'lı yıllardan itibaren dünyadaki güç dengesinin tek kutuplu hale gelmeye başlamasıyla birlikte sinema alanında da Amerika Birleşik Devletleri mutlak hâkimiyete ulaşmış ve Hollywood bünyesindeki stüdyolar sayesinde üretilen filmler küresel çapta erişilebilir hale gelmiştir. Dolayısıyla Hollywood, Amerikan propagandasının sinema alanındaki sanayisi gibi düşünülebilir. Amerikan ordusunun sınır ötesi operasyonlarından bir süre önce veya operasyondan bir süre sonra çekilip

hem iç hem de dış piyasaya sürülen filmler aslen resmî Amerikan ideolojisinin dışında yapımlar olmamaktadır. Üretilen bu yapımlarda dış tehdit, düşman belirleme ve bu düşmanı yok etmenin haklı sebepleri, Birleşik Devletler güvenlik unsurlarının başarısı, bir kahraman yaratıp bu kahramanın tek başına düşmanı alt eden, sadece ABD'yi değil bütün dünyayı kurtaran bir kahraman olarak temsil edilmesi gibi unsurlar ve silah, çatışma, şiddet öğelerine bolca yer verilmesi, ABD'nin dünyada asayişin sağlanmasındaki sarsılmaz otorite oluşu, dolaylı olarak alt metinde sürekli olarak vurgulanmıştır.

Hollywood, kendi genişlemesini ve yeni pazarlara yayılımını gerçekleştirirken içine girdiği ülkelerin sinemalarını hem sektör olarak ticari boyutuyla hem de filmlerin taşıdığı içerik açısından kültürel anlamda olumsuz denebilecek biçimde etkileyebilmiştir. Bu yönüyle Hollywood, sadece film üretmemekte, ürettiği filmler yoluyla yani anlattığı öyküler aracılığıyla zihinlerde tüketim kültürüne ait olan düşünce ve yaşam modellerine ait kalıplar da inşa etmekte veya daha önce inşa edilmiş olanları tazelemektedir (Kırel, 2010, 163-164).

Soğuk Savaş döneminde Amerikan hükümeti film endüstrisinden komünizmin tehlikelerini konu alan filmler yapmasını talep etmiştir. Kimi filmler de savaş karşıtı insanların düşüncelerini değiştirebilmek ve olası bir Amerikan müdahalesinin gerekliliği, görevin kutsal oluşu ve karşıdaki düşmanın eğer kendi sınırlarına ulaşabilirse ne denli barbar olabildiğini aktaran bir yapıya sahiptir. Örneğin Alman ordusunun Polonya ordusunu kısa süre içerisinde yenilgiye uğrattığı çarpışmayı konu edinen Nazi filmi *Baptism of Fire* (1940), Alman istilasını tehdidiyle karşı karşıya olan ülke vatandaşları için göz korkutucu bir nitelik taşımaktadır.

11 Eylül sonrasında başlatılan ötekileştirme politikaları yalnızca toplumda veya siyasi arenada değil gösterime sokulan filmlerde de kendini göstermiştir. Örneğin 2003 yılında Irak'a giren işgalci Amerikan askerlerinin Irak ordusu tarafından esir alınmasından sonra başlatılan operasyonda, esirler arasında bulunan Jessica adlı kadın askerinin bir figür olarak ön plana çıkarılarak, operasyonun genç, güzel ve "masum" asker Jessica ve arkadaşlarını kurtarmak adına yapıldığı ve sonuç olarak Jessica ile diğer esir askerlerin kurtarıldığı kamuoyuna aktarılmıştır. Yapılan açıklamada Hollywood yapımcılarının söz konusu operasyonu filme dönüştürecekleri bilgisi de

verilmiştir. Bir diğer örnek olarak, 2006 yılında gösterime giren 300 Spartalı filminin Irak işgalinin 3. yılında üretilip seyirciye sunulmuş olması, uluslararası güç dengeleri, anlaşmazlıklar ve yaratılmak istenen kamuoyu açısından sorgulanması gereken bir durumdur. Buradan da anlaşılacağı üzere Amerikan stratejisinde siyasi, askeri ve sinematografik güçler birbirleriyle sıkı ilişkiler yürütmektedir. (Kırel, 2010, 165). Halen günümüzde Hollywood ve Pentagon arasında yardımlaşma ve iş birliği yapılabilmektedir.

Amerikan filmlerinin propagandadaki başarısının diğer bir nedeni de salt propaganda öğeleriyle dolu yapımlar yerine, eğlence ve propagandayı aynı potada eritebilen filmler üretmeleri ve bunu tüm dünyaya ihraç edebilmeleridir. Bu tür filmler alıcıya çok daha kolay ulaşmakla birlikte istenen mesaj da iletilebilmektedir.

1. ve 2. Dünya Savaşı arasında geçen dönemde Avrupa stüdyoları enkaz kaldırma çabası içindeyken Hollywood dünyada sinema perdelerinde baskın şekilde yerini almıştır. Eğitici veya dikte edici filmler izlemek yerine daha az dikkat kesilmenin yeterli olduğu eğlenceli, günlük sıkıntılardan uzak filmler izlemek seyircilerin öncelikli tercihi olmuştur. Bu durumda da eğer propaganda yapılacaksa dahi eğlence örtüsü altına gizlenerek yapılmış ve dünya çapında milyonlara dolaylı yoldan izlettirilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. GÖSTERGEBİLİM VE SİNEMA GÖSTERGEBİLİMİ

İnsan, ilk çağlardan bu yana, doğa ile etkileşimini birtakım işaretler ve ritüeller aracılığıyla kurarak, varoluşunu anlamlandırmaya çalışmıştır. Masallar ya da mitolojik öykülerdeki varlıklar ve bu varlıklar arası ilişkilerin düzenlenme biçimi de bugün görsel kültürün ürettiği bütün metinler de dil aracılığıyla insanın kendi kendisiyle konuşma biçimidir ve bütün diller insanın simgesel göstergeleridir. Romanyalı din tarihçisi ve filozof Mircea Eliade'ye göre insanın bir parçası olan simgesel düşünce, dil ve söylevden önce ortaya çıkmıştır. “Bugün kitle iletişim araçları aracılığıyla üretilen metinler de insanın yaşadığı dünyayı anlamlandırmasının, yaşamını süregelen kılma çabasının ve ‘arayış serüveninin’ simgesel göstergeleri durumundadır (Kaplan, 2018b, 247-249).

Sofist filozof Prodicus, uygun seçilmiş kelimelerin etkili bir bildirişim için şart olduğunu savunmuştur, Platon ise kelimelerin evrensel ve objektif anlamlara sahip olduğunu belirterek, dilsel göstergenin nedensiz olduğunu ortaya koymuştur. Ona göre bir “şeye” hangi ismi verirseniz verin doğrudur; bu ismi değiştirmeniz halinde sonuç değişmeyecektir. Aristo ve Augustine ise dilsel göstergenin bir “araç” olarak önemi üzerinde durmuştur çünkü onlara göre insanın ilerlemesi ve bilgi bu şekilde oluşmaktadır (Dervişcemaloğlu, 2018).

Ortaçağda skolastik felsefeciler döneminde anlamlama biçimleriyle alakalı çok sayıda kitap yazılmış, biçim ve içerik arasındaki ilişki incelenmiştir. 1214-1293 yılları arasında yaşayan Roger Bacon, “De Signis” isimli çalışmasında doğal göstergeleri dille ilişkili olan ve olmayan biçiminde ikiye ayırmış ve üç elemanlı bir model ortaya koymuştur. Bu modelde “sign” (gösterge), “reference” (göstergenin gönderimi) ve yorumlayıcısı olarak da “human interpreter” (yorumlayan kişi) arasındaki bağlantıyı incelemiştir. 1612 yılında John Poinsett, Bacon’un modelinden yola çıkarak temel bir göstergeler bilimi öne sürmüştür (Deely, akt. Dervişcemaloğlu, 2018).

3.1. GÖSTERGEBİLİM VE GÖSTERGE KAVRAMI

Göstergebilim terimi, antik yunandaki “semeion” sözcüğüne dayanmaktadır. Almancada “semiotik”, Fransızcada “semiotique”, İngilizcede “semiotics” olarak adlandırılmaktadır. İşaret, gösterge anlamına gelen sözcük, tıp dilinde hastalığın “belirtisine” karşılık gelmektedir. John Locke, göstergeleri çözümleme öğretisini “semeiotike” olarak adlandırırken, Charles Sanders Peirce, “semeiotic” terimini kullanmış, Fransız dilbilimci Ferdinand de Saussure ise göstergeler bilimi için “semeologie” terimini kullanmıştır (Akerson, 2016, 49-50).

Dervişcemaloğlu’na (2018) göre göstergebilim, dilbilimsel metotları nesnelere uygulayan, her şeyi (oyunlar, dini ayinler, edebi eserler, müzik parçaları vb.) dille tasvir etmeye ve dilsel olmayan bütün olguları da dil metaforuna dönüştürerek açıklamaya çalışan bir bilimdir. Görünenin, aslında gerçeğin kendisi olmadığından hareketle, gerçekte neyin gösterilmek istendiğini araştırır (Çiçek, 2016, 27).

Göstergebilim, metnin anlamından öte arka planda yatan anlama odaklanır ve anlamlardan çok anlamların eklemlenmiş hallerini inceler. Bu açıdan bakıldığında göstergebilim anlamın biçimine yönelik bir kuramdır (Rifat, 1982a, 18). Yorsumsal bir bilim olarak göstergelerin anlamını çözebilme çabası (Kaplan, 2018b, 248), Eco’ya göre ise yalan söylemek için kullanılabilen her şeyi inceleyen bir bilim dalıdır (Büker, akt. Kaplan, 2017a, 115).

“Göstergebilimin temel ilgi alanının merkezinde gösterge yer alır. Göstergelerin ve onların çalışma biçimlerinin araştırılmasına göstergebilim adı verilir ve göstergebilim üç temel çalışma alanına ayrılır. Bunlar: Göstergenin kendisi, içinde göstergelerin düzenlendiği kodlar ve göstergelerin içinde işlediği kültürdür. Göstergenin kendisi gösterge çeşitlerinin, bunların çeşitli anlam taşıma yollarının ve göstergeleri kullanan insanlarla ilişkilendirilme biçiminin araştırılmasını içerir. Göstergeler insan inşaları oldukları için, yalnızca, insanların onları kullandıkları biçimler içerisinde anlaşılabilirler. İçinde göstergelerin düzenlendiği kodlar ya da sistemler, toplumun ya da kültürün gereksinimlerini karşılamak için geliştirilen kodları ya da bu kodların iletilmesi için var olan iletişim kanallarını işletmek için başvurulan yolları ortaya koyar. Göstergelerin içinde işlediği kültürün kendi varoluşu ve

biçimi bu kodların ve göstergelerin kullanımına bağlıdır” (Fiske, 2003, 62).

Göstergebilimi bu isimle anan ilk kişi olarak İngiliz filozof John Locke bilinmektedir. “İnsanın Anlama Yetisi Üzerine Bir Deneme” adlı eserinde ilk kez “semeiotike” terimini kullanmış ve semiyotiği göstergeler öğretisi olarak nitelemiştir. Locke’a göre göstergeler öğretisinin amacı insan zihninin anlama veya bir diğerine anlatma amacıyla kullandığı göstergelerin niteliğini incelemektir. Locke’dan sonra Wronski, Bolzano, Husserl gibi filozoflar ve araştırmacılar da dilsel ve dilsel olmayan göstergeler üzerinde çalışmalar yapmışlar ve dil felsefesi kapsamında ele alınan semiyotik, bu haliyle çağdaş göstergebilime bir temel oluşturmuştur (Dervişcemaloğlu, 2018).

Çağdaş göstergebilim çalışmalarının ise İsviçreli dilbilimci Ferdinand de Saussure ve Amerikan düşünürü Charles Saunders Peirce ile başladığını söylemek mümkündür. Saussure, sözlü dili incelemiş ve dilin simgesel bir gösterge olduğunu ileri sürerek çalışmalarını sözlü dil üzerinden yürütmüştür. Peirce ise göstergeyi ikon, belirti ve simge olarak üç aşamalı şekilde ele almıştır. İlerleyen yıllardaki çalışmalarla birlikte, göstergebilim; film, tiyatro, mimarlık, iletişim gibi pek çok alana uygulanmıştır (Kaplan, 2018b, 248).

Saussure “Genel Dilbilim Dersleri” isimli, ölümünden sonra öğrencileri tarafından derlenip yayınlanan kitabında göstergebilimin geleceği hakkında şu yorumda bulunmuştur:

“Göstergelerin toplum içindeki yaşamını inceleyecek bir bilim tasarlanabilir; bu bilim toplumsal ruhbilimin bir bölümünü oluşturacaktır. Biz bu bilimi göstergebilim (sémiologie) olarak adlandıracağız. Göstergebilim, bize göstergelerin ne gibi özellikler içerdiğini, hangi yasalara bağlı olduğunu öğretecektir. Henüz böyle bir bilim var olmadığından, onun nasıl bir şey olacağını söyleyemeyiz ama kurulması gereklidir, yeri de önceden belirlenmiştir. Dilbilim, bu genel bilimin bir bölümünden başka bir şey değildir” (Saussure, 2001, 46).

Saussure, dilin düşüncelerin aktarılmasını sağlayan bir göstergeler sistemi olduğunu belirtmiş, göstergenin, gösteren ve gösterilenden oluştuğunu ileri sürmüştür.

Dilbilim temelinde çalışmalarına devam eden Saussure günlük dilde kullanılan seslerin veya işaretlerin göstereni meydana getirdiğini, gösterilenin ise zihinde oluşan kavram ve düşünceler olduğunu aktarmıştır. Ona göre dil bir göstergeler dizgesidir. Zihnimizde oluşan imgenin somut bir ses zinciriyle ifade edilen şekli ise gösterendir. Saussure gösteren ve gösterilenin birbirinden ayrılmaz bir bütün olduğunu ifade eder ve gösteren ile gösterilen arasındaki bu bağın aynı dili konuşan insanlar arasındaki uzlaşım ile kurulduğunu belirtir. Kullandığımız dil içerisinde herhangi bir kavram veya nesneyi ifade etmek için seçtiğimiz sözcüklerin belirli bir nedeni yoktur fakat aynı dili konuştuğumuz insanlar tarafından aynı şekilde algılanır ve zihinlerde karşılık bulur. Bu sözcükler aynı zamanda iletişimde kullandığımız bize özgü şifrelerdir. Şifre olarak bahsi geçen sözcüklerin veya ses frekanslarının neden seçildiğinin bir önemi yoktur. Saussure buna “nedensizlik ilkesi” demektedir. Burada önemli olan iletişilemek için, kullandığımız şifrenin karşımızdaki tarafından da biliniyor olması, yani yine ortak paydada bir uzlaşımaya önceden varılmış olunması şartı vardır.

Dilin en küçük ve temel birimi olarak fonem yani sesbirim kabul edilir. Sözcükler bu sesbirimlerin ses dizgesi içinde bir araya gelmelerinden oluşur. Her dilin kendi kurallarına göre bu sesbirimler bir araya getirilerek sözcükler oluşturulur. Sesbirim belli bir sözcük içinde anlamlı olmasının yanında her sözcük de kullanıldığı bağlam içerisinde anlamlı hale gelir. Dolayısıyla sesbirimler bir araya gelerek ses dizgesini oluşturmakta iken sesbirimlerden oluşan sözcükler de belirli bir bağlam içinde bir araya gelerek anlam dizgesini oluştururlar. Bu sözcüklerden anlamlı bir cümle kurmak içinse sözcük denilen göstergelerin seçilerek bir düzen içinde dizilmesi şartı vardır. Cümle içinde anlam açısından birbirinin yerine geçebilecek ve anlam açısından uyumlu sözcükler kümesine dizi, diğer bir isimle paradigma adı verilir. Bütün bunların dilin kuralları çerçevesinde art arda dizilmesine ise dizim yani sentagma denmektedir. Örneğin bir gardıropta bulunan kıyafetler bir dizidir. Bu kıyafetler kullanılarak o günkü kombininizi oluşturursanız bir dizim yapmış olursunuz. Seçme ve bileştirme yani bir anlam yaratmış olursunuz. Söz konusu art arda dizim kuralına çizgisellik ilkesi adı verilir fakat bu kural dil dizgesinde geçerli olmakla birlikte dil dışı dizgelerde örneğin bir resim veya heykel alanında geçerlilik kazanmayabilir.

Saussure dilin zaman içinde geçirdiği değişimlerin farklı zaman kesitlerindeki kullanım biçimlerini karşılaştırmalı olarak incelenmesi işlemine artzamanlı inceleme adını vermiştir. Yine dilin belirli zaman kesiti içerisinde ve tüm yönleriyle incelenmesine ise eşzamanlı inceleme adını verir. Saussure dili bir dizge halinde ve birbirini etkileyen kurallar bütünü halinde ele almıştır. Bir insanın dille olan bağlantısını Saussure dil yetisi, konuşma dili ve söylem şeklinde üçe ayırmıştır. Dil yetisi, bireyin dilsel göstergeleri anlamlandırma ve bunları bir dizge içerisinde kullanma becerisidir. Yazı bu dilin başka bir düzlemde göstergeleştirilmesidir ve konuşmadan sonra gelir. Söylem ise bireyin iletişim kurarken seçtiği sözcükleri kullanmasıdır.

Saussure ile aynı dönemde ve neredeyse aynı süre zarfında göstergebilim alanında çalışmalar yapmış olan bir diğer isim de Amerikalı mantık bilimci filozof Charles Sanders Peirce (1839-1914) olmuştur. Üçlüklere dayalı göstergeler dizelgesi oluşturan Peirce “semiotic” adlı bilim dalının kurucusudur. Peirce, göstergeyi incelerken kuramını dilbilimle değil mantıkla özdeşleştirerek; Saussure’den farklı şekilde ikili(gösteren-gösterilen) yerine üçlü bir sisteme dayandırmıştır. (Kaplan, 2017, 111) Pierce’e göre, göstergeler, görüntüsel gösterge (ikon), belirti (indeks) ve simge (sembol) olarak üçe bölünür. Bir gösterge ya “görüntüsel gösterge” ya “belirti” ya da “simgedir”. Gösteren ile gösterilen arasındaki ilişki rastlantısal değildir, bir benzerlik veya gibilik ürünüdür (Wollen, 2008, 109-110). Peirce’ün ileri sürdüğü bu üçlü çözümlenme kuramı, iki düzlemli (gösteren-gösterilen) bakışı üçlü bir dizgeye dönüştürerek görsel gösterge çözümlenmesine daha elverişli araçlar sunmuştur (Çamdereli, 2004, 191).

“Görüntüsel göstergede, gösterge bazı yönlerden nesnesine benzemektedir: onun gibi görünür ya da onun gibi ses çıkartır. Belirtisel göstergede gösterge ile nesnesi arasında doğrudan bir bağlantı vardır: bunlar gerçekte birbirlerine bağlıdırlar. Simgede gösterge ve nesne arasında ne bağlantı ne de benzerlik vardır: Simgenin iletişimde kullanılmasını sağlayan tek neden, simgenin yerine geçtiği şeyi nitelemesi konusunda insanların anlaşmış olmalarıdır” (Fiske, 2003, 70).

Saussure gösteren ve temsil ettiği şey arasındaki ilişkiyi nedensiz ve uzlaşma bağlı olarak belirtirken Pierce buna bir de yorum sürecini eklemiştir. Pierce’e göre

göstergenin temsil ettiği şeyi anlamak için bir yorumlayıcıya da ihtiyaç vardır. Gösterge terimi Pierce için gösterilenin somut ve biçimsel yanına vurgu yapmaktadır. Bir gösterge önce yorumlayıcının zihninde kendi deneyimleri ve yorumlarına göre başka bir gösterge haline bürünür. Göstergenin temsil ettiği nesneye “gönderge” adını veren Pierce, nasıl ki bir harita coğrafyanın tamamı hakkında bire bir bilgi veremiyorsa gönderge de birey tarafından daha önceden yorumlanmış ve gösterge haline getirilmiş olduğu için mutlak ve değişmez bir sonuca ulaşamayacağını savunur. Fiske’in aktarımıyla Peirce bunu şöyle açıklamaktadır:

“Bir gösterge, başka bir şeyin yerine koyulabilme özelliğine ve kapasitesine sahip olan bir şeydir. Gösterge birisine seslenir, yani seslendiği kişinin zihninde denk bir gösterge ya da belki de çok daha gelişmiş bir gösterge yaratır. Yaratılan göstergeyi, birinci göstergenin yorumlayıcısı olarak niteliyorum. Gösterge bir şeyi, gösterdiği nesneyi temsil eder” (Fiske, 2003, 65).

Pierce’ün göstergeyi üç sınıfa ayırması göstergebilimin dil dışı alanlara da uygulanabilirliğini sağlamıştır. İkon, belirti ve simgeden oluşan bu üçlü yapıda ikon yani görüntüsel gösterge temsil ettiği nesneye benzeyen göstergedir ve genel olarak göze hitap eden sanat eserlerinde karşımıza çıkmaktadır. Belirti ise birbirine neden sonuç ilişkisine göre bağlanan göstergelerdir. Simge ise uzlaşımaya dayalı olarak oluşan göstergelerdir ki bir dili konuşan bireyler arasında görünmez bir uzlaşım söz konusudur. Bu uzlaşım sayesinde iletişim mümkün olmaktadır. “Örneğin bir portre, yüzün görüntüsel göstergesi, duman ateşin belirtisi, “köpek” sözcüğü ise köpeğin simgesidir” (Scott, akt. Çamdereli, 2004, 192).

“Rastlantısal, doğal ve özel bir iletişim amacı içermeyenler “belirti”; yapay, bilinçli ve özel bir iletişim amacıyla üretilenler ise “belirtke” olarak adlandırılırlar. Bu bağlamda, duman ateşin belirtisi olurken; aynı duman haberleşmek amacıyla bir Kızılderili tarafından üretilip uzaktaki kabile üyeleriyle iletişim kurmaya yaradığında bir belirtkeye dönüşür” (Çiçek, 2016, 29).

Diğer bir örnek olarak sıcak, içinden buhar yükselen bir fincan kahveyi ele alalım. Bu fincanın resmedilen görüntüsü ikondur; fincandan yükselen buhar, onun kahveyle dolu ve sıcak olduğunun belirtisidir. Eğer bu görüntü birimi bir tabelada

kullanılıyorsa, artık o bir dinlenme tesisinin ya da bir kafenin simgesi konumundadır. Görsel göstergeler daha çok benzerlik ve anıştırma ilişkilerine dayanmaktadır (Çamdereli, 2004, 192).

Peirce'ün göstergebilim alanına yaptığı en büyük katkılardan biri de göstergeleri üç temel öbek halinde sınıflandırmasıdır. Bu sınıflandırma sayesinde göstergebilim dilbilim parçası olmaktan kurtulup dil dışı alanlara da uygulanabilir hale gelmesi kolaylaşmıştır. Pierce göstergeleri somut biçimleri ve kapsamlarıyla (representamen), gönderme yaptıkları nesnelere (gönderge) ve bunları yorumlayanlarla (interpretant) kurdukları ilişkiler açısından üç gruba ayır. Bu gruplar kendi içlerinde üçer gruba daha ayrılmaktadır. Birinci öbekte “nitel”, “tikel” ve “kavramsal” olmak üzere üç alt tür, ikinci öbekte göstergebilim çalışmalarında en çok kullanılan üç tür yani “görüntüsel gösterge” (ikon), “belirti” (indeks) ve “simge” (sembol) yer alır. Üçüncü grupta ise “terim”, “önerme” ve “sav” türleri yer almaktadır (Akerson, 2005, 104).

Peirce ve Saussure öncülüğünde bir bilim haline dönüşen göstergebilim, 1960 sonrası daha da geliştirilerek bağımsız bir bilim dalı haline gelmiştir. Sonraki dönem araştırmacıları Avrupa (Saussure) ve Amerika (Pierce) geleneğini benimseyerek çalışmalarını sürdürmüşlerdir. Bunlardan Louis Hjelmslev, Roland Barthes, Claude Lévi-Strauss, Julia Kristeva, Christian Metz, Algirdas J. Greimas ve Jean Baudrillard gibi araştırmacılar Saussure ekolünü takip ederek Avrupa geleneğini; Charles W. Morris, Ivor A. Richards, Charles K. Ogden, Umberto Eco ve Thomas Sebeok gibi araştırmacılar ise Peirce ekolünü takip ederek Amerika geleneğini benimsemiştir (Dervişcemaloğlu, 2018).

Saussure'ün göstergebilim modelini kuramsal olarak geliştiren ve Kopenhag Dilbilim Çevresi kurucuları arasında yer alan Louis Hjelmslev, Saussure'ü öncü olarak kabul etmiştir. Ona göre genel dil kuramı ya da göstergebilim, tözleri değil biçimleri araştırımalıdır. Dilin bir oluş, bir süreç olduğunu benimsemiş olan Hjelmslev, göstergebilimin amacının da bu sürece denk düşecek, onu belli sayıda ilkeyle çözümleyip betimleyebilecek bir dizge kurmak olduğunu söylemiştir. Hjelmslev'e göre bilim de göstergebilimin konusu olabilirler ve göstergebilimin inceleme alanına dâhil olabilirler. Hjelmslev Saussure'ün gösteren-gösterilen ikiliyle biçim-

töz karşıtlığını yeniden düzenlemiştir. Bu düzenlemede ses düzlemi anlatım, anlam düzlemi ise içerik olarak adlandırılmıştır. Bunun yanında her iki düzlemin biçim ve tözü de birbirinden ayırt edilmiş halde olduğundan sonuç olarak karşımıza iki düzlem ve dört bölümden oluşan bir model çıkmaktadır: Anlatımın tözü, anlatımın biçimi, içeriğin tözü, içeriğin biçimi. Ona göre göstergebilim tözleri değil biçimleri araştırmalıdır. “Düzanlam” ve “yananlam” kavram ikilisini de kullanan Hjelmslev’e göre herhangi bir birim ilk anlamının yani düzanlamının dışında bağlama ve ilişkilere göre başka anlamlar yani yananlamlar da içermektedir. (Rifat, 2014b, 37-38).

Kristeva göstergebilim çalışmalarında dilbilimin yanında mantık, matematik, psikanaliz ve diyalektik maddecilik kavramlarından da yararlanarak göstergebilimi eleştirel bilim ya da bilimin eleştirisi olarak görmüştür. “Göstergeçözüm” veya “anlamçözüm” adıyla yeni bir kavram öneren Kristeva, metin çözümleme anlayışını temelde ruhçözümüne (psikanaliz) bağladığını göstermiş oldu. Bu yaklaşımla Kristeva konuşan ya da üreten “öznenin” nasıl hareket ettiğini, nasıl yön değiştirdiğini ve nasıl yok olduğunu araştırmayı amaçlamıştır (Rifat, 2014b, 64).

Greimas'ın yayınladığı “Yapısal Anlambilim” (1966) adlı yapıt, ilk anlamlı göstergebilim çalışması olarak kabul edilmektedir. Greimas bu yapıtında göstergebilimin inceleme nesnesinin göstergeler olmadığı, anlamlamanın üretim koşullarını belirlemek olduğunu ve diğer dil dizgelerine de uygulanabileceğini belirtmektedir. (Bağder, 1999, 143). Göstergebilim alanına hatırı sayılır katkılar sunan Greimas, ortaya koyduğu bilimsel tasarımı Paris Göstergebilim Okulu bünyesinde geliştirmiştir. Geliştirmiş olduğu bu göstergebilimin temelinde simgesel mantık, matematik, Hjelmslev'in dilbilim ve göstergebilim kuramının yanı sıra etnoloji de yer almaktadır. Temelde insan-dünya ve insan-insan arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlayan Greimas, bu ilişkileri anlamlandırmaya yönelik, katı ve değişmez kuralları olan betimleyici bir bilim dalı yaratma amacı gütmemiş, dünyadaki anlamlar evrenini çözümlmeyi ve sınıflandırmayı ilke edinmiştir (Rifat, 2014b, 56).

Fransız dilbilimci Roland Barthes, “Yazının Sıfır Derecesi” adlı yapıtında göstergebilimin ister görüntü ister ses olsun tüm gösterge dizgelerini bir dil ve anlamlama dizgeleri olduklarından dolayı inceleme nesnesi olarak kabul ettiğini belirterek göstergebilimin nesnesinin doğal diller dışındaki sinema, müzik, resim,

heykel gibi dizgeler de olabileceğini savunur. Semiologie ve Semiotique ayrımı da inceleme nesnelere farklılığından kaynaklanmakla birlikte her ikisinin de nesnelere yaklaşımları ve inceleme biçimleri benzerdir. Greimas ekolünün tanımladığı Semiotique (göstergebilim), dil dışı göstergeleri inceleyen Semiology (göstergebilim) için bir yöntem olmuştur (Bağder, 1999, 143). Barthes, Saussure ekolünü takip etmesine rağmen, Saussure'ün aksine, dilbilimin göstergebilimin bir parçası değil, göstergebilimin dilbilimin bir parçası olması gerektiğini savunmuştur (Dervişcemaloğlu, 2018). “Dilbilim, ayrıcalıklı da olsa, genel göstergeler biliminin bir bölümü değil, göstergebilim dilbilimin bir bölümüdür” (Barthes, 1999, 33). Barthes, gösterilen konusunda daha detaylı okumaların yapılmasının bir gereklilik olduğunu savunarak “yan anlam” kavramı üzerinde durmuştur. Göstergebilimi çağdaş bir bilim dalı haline getirme çabası içinde olan Barthes, Saussure ve Hjelmslev'in göstergebilim alanında ortaya koydukları kavramları geliştirerek moda, edebiyat, görüntü ve çağdaş mitler gibi gösterge sistemleri üzerinde çalışmıştır. “Rhetoric of The Image” (1977) ve “Camera Lucida” (1980) adlı yapıtlarında göstergebilimin sınırlarını genişleterek, dilbilimden görüntü ve fotoğrafa kaydırmıştır (Parsa S., Parsa A. F., 2012, 16).

Barthes, “düzanlam”, “yananlam”, “mit”, “metafor” ve “metonimi” kavramlarını bir metni incelerken kullanmaktadır. Düzanlam, evrensel olarak kabul gören, nesnel bir niteliğe sahip göstergedir. Bir nesne veya metinle ilk karşılaşıldığında zihinde oluşan ilk anlamdır. Örneğin bir “köpek” düzanlam düzeyinde öncelikle bir hayvana karşılık gelmektedir. Yananlam ise düzanlamın ikinci düzeyini ifade eder. Yananlam mit ve çağrışım boyutlarına sahip olduklarından öznel yorumları ve sosyokültürel durumları içermektedir. Bu aşamada öznel bir anlamlandırma söz konusu olduğundan bu anlamlandırmanın yapılabilmesi için kültürel bazı kodların zihinlerde yer etmiş olması gerekmektedir. Örneğin “kılıç” düzanlam boyutunda metal ve kesici bir savaş aletiyken, doğu kültüründe “adalet” kavramının yerine de kullanılabilir. Mit kavramı ise “çok geniş kültürel anlamlar taşıyan göstergeler ve baskın sınıfın ideolojik amaçlarına hizmet eden karmaşık ve iyi biçimlenmiş bildirişim dizgeleri” şeklinde tanımlanmaktadır. Barthes mitleri, içerisinde kültürel anlamlar barındıran göstergeler ve yaygın ideolojinin hedeflerine hizmet eden biçimlenmiş bildirişim dizgeleri şeklinde incelemiştir. Barthes'a göre mitte amaç açıkça dile getirilende değil altta yatan yapıda yer almaktadır. Her bir mit toplumsal

ve ideolojik bir unsurla bezelidir. Mit çözümlenirken önemli olan göstergenin tözü değil biçimidir. Mitler bilincin esinlenmeleri olmayıp toplumsal gerçeğin dil içindeki yapısal dönüşümleridir (Bircan, 2015, 17-41).

Yananlam ve mit, göstergelerin anlamlandırılma sürecinde ikinci düzlemde bulunmaktadır. Barthes, bu noktada anlamlandırmanın başka bir boyutu olan simgesel anlamlandırmadan bahsetmiştir. “Bir nesne, uzlaşım ve kullanım aracılığıyla başka bir şeyin yerine geçmesini mümkün kılan bir anlam kazandığında simge haline gelir. Barthes simgesel anlamlandırmaya örnek bir sahne olarak, Ivan The Terrible (Korkunç Ivan) filmindeki genç Çar'ın altın paralar içinde vaftiz edilmesi örneğini vermiştir. Burada altın zenginliğin, gücün ve statünün bir simgesidir” (Fiske, 2003, 123). Barthes'ın ele aldığı diğer iki kavram ise eğretileme (metafor) ve düzdeğişmece (metonimi) kavramlarıdır. Guiraud (2016, 145) metaforu, bir kavramın başka bir kavramın yerine eğreti biçimde kullanılması biçiminde tanımlarken metonimi; birbirleri ile az veya çok bağlantısı bulunan iki kavramdan birinin diğerinin yerine kullanılması olarak açıklamaktadır (akt. Çakı, 2019, 189-210).

1960 sonrası Avrupa'da göstergebilimin önemli temsilcilerinden biri olan Eco, Saussure, Pierce ve Jakobson'dan yola çıkarak kendine özgü bir “Alımlama Göstergebilimi” ya da bir metin yorumlama anlayışı geliştirmiştir (Rifat, 2014b, 51). Eco, bir şeyin yerine anlamlı olarak geçen her şeye gösterge demektedir. Bir şeyin başka bir şeyin yerine geçmesini toplumsal uzlaşım ve kültürel koda bağlayarak, her şeyin gösterge olabileceğini açıklamıştır (Kaplan, 2017a, 114-115).

Eco, insan düşüncesinin ürünü olan dili bir göstergeler dizgesi olarak ele almış ve metinlerde anlamın nasıl oluştuğu sorununu tartışmıştır. Eco'ya göre, yalnızca sözlü diller değil; fotoğraflar, çizimler, sinematografik ikonlar gibi tüm metinler simgesel anlamlar üreterek gerçekte olmayan bir şeyin yerine geçen göstergeyi yaratabilirler. Göstergenin yerine geçtiği şeyin gerçekte var olup olmamasının bir önemi yoktur. Anlamın ortaya çıkmasında kültürel kodun önemine dikkati çeken Eco, anlatımın yani biçimin bile; bir nesneyi değil, kültürel bir içeriği gösterdiğini savunmuştur. İkonik göstergede bile kültürel kodlar olduğu için anlamın büyük ölçüde kültüre bağlı olduğunu söylemiştir (Kaplan, 2018b, 257). Ayrıca gösteren-gösterilen ikilisinin yerine; anlatım-içerik ikilisini getirerek “kodlar, alt kodlar, düz anlam, yan anlam” gibi kavramları kullanmıştır. Ona göre sinemada yan anlam alt kodlar

sayesinde oluşmakta ve izleyici kültürel koda sahip olduğundan dolayı yan anlamı anlayabilmektedir (Kaplan, 2017a, 116).

Eco'ya göre; olmayan nesnelere yalan söyleyerek gösterme olanağı, yalnızca sözlü dillere özgü değildir; filmler, fotoğraflar, çizimler, sinematografik ikonlar da olmayan varlıkları varmış gibi gösterebilirler. Film, gerçekte karşı karşıya olmayan iki kişiyi kurgu yoluyla karşılaşıyorlarmış gibi gösterebilir. Kültürel kod bu ikisi arasındaki bağıntıyı onayladığı için bir şey başka bir şeyin yerine geçebilir (Kaplan, 2017a, 115). Eco, sinemada üçlü bir eklemleme olduğunu öne sürer: Birinci eklemleme birimi görüntüsel figürlerdir (nesnelere, kişiler); ikinci eklemleme birimi bu figürlerin daha büyük görüntüsel anlam birimleri oluşturması ya da fotoğraflarla birleşmesidir. Üçüncü eklemleme birimi ise fotoğraftan çekime geçerken yapılan hareketlerdir. Eco bunlara devinim birimleri adını verir (Oudin, akt. Bağder, 1999, 145). Üretim aşaması bitmiş bir sanat yapısının yorumuna açık olduğunu ve yorumların yapının yapısını bozmayacağını ortaya çıkarmıştır (Kaplan, 2017a, 115).

3.2. SİNEMA GÖSTERGEBİLİMİ

Temel olarak göstergebilim, metinlerde anlamın nasıl düzenlendiği ile ilgilenmektedir. Bu durumda filmler, televizyon programları, mimari yapılar, resim ve diğer sanat eserleri de metin olarak kabul edilebilir. Yazı, dilin başka bir düzlemde göstergeleştirilmesiyse, görüntü de sinemasal bir gösterge olarak dilin yeni bir düzlemi konumundadır (Kaplan, 2018b, 247-248).

Filmsel anlatı her şeyden önce bir anlatıdır. Bu durumda anlatı sözcüklerden değil göstergesel işaret dizilerinden kurulduğu için paradoks gibi görünse de bu dizi anlatsal bir metnin başlıca yasallıklarını açık olarak meydana çıkarmaktadır (Lotman, 2012, 103). Sinema dil dışı göstergelerden oluşan bir iletişim dizgesi ve bir sanat dilidir. Sinema göstergebilimi de bu dilin göstergelerinin ne olduğunu ve anlam oluştururken hangi yöntemlere başvurduğunu açıklamaya çalışır çünkü sinema kendine özgü anlatım yöntemlerine ve dilbilgisine sahiptir. Bu bağlamda sinema göstergebilimi anlamı oluşturan düzgüleri yani kodları inceler. Sinemada anlamın üretilmesinde temel olan bu kodların sinemasal dilde, doğal dildeki sözcükler gibi tek

ve değişmez bir anlamı yoktur. Sinemaya özđü olan görüntü, ikonik, dil dışı bir göstergedir. Yazın dili hakkında bilgi sahibi olmadan bir romanı inceleyemeyeceğimiz gibi sinema dilini bilmeden de filmleri ve filmlerdeki sinemasal özellikleri incelemek olanaklı değildir.

Sinema dili, kendi göstergesi olan hareketli görüntü dışında, anlamlandırılmasına katkıda bulunan diğer dillerin göstergelerinden de yararlanır (Bağder, 1999, 144-146). Berger'e göre televizyon ve sinema, insanlarda izlenimler ve düşünceler oluşturmak için sözlü dili, görsel imgeleri ve sesi kullanan oldukça karmaşık kitle iletişim araçlarıdır. Bunların nasıl yapılması gerektiği de göstergebilim ile gerçekteşmektedir (Aydın, 2018, 16). Perdeye yansıyan her görüntü bir göstergedir, anlamlıdır ve bize bilgi aktarmaktadır. Perdedeki görüntüler gerçekte dünyadaki nesnelere yansıtılırken, nesnelere ile görüntü arasında semantik bir ilişki ortaya çıkmaktadır. Nesnelere perdedeki görüntülerin anlamları durumuna gelmektedirler. Işık, montaj, planlardaki değişiklikler, hız gibi kavramlar görüntülere ek anlamlar kazandırabilmektedir. Tek tek çekimlere ayrılmış film evreni, bize, istenen ayrıntıyı ayırt etme olanağı sağlamaktadır. Böylece çekim, sözcük için karakteristik olan bir özgürlüğe kavuşur. Artık onu kendi bağlamı içinde alabilir ve diğerleriyle anlamlı, doğal olmayan, ilişki yasalarına göre düzenleyebilir ve istenen anlamda kullanabilme imkânına sahip oluruz (Lotman, 2012, 42-81).

Sinemada görüntüdeki nesne, tözünden farklılaşabilmektedir çünkü kurgu, kesme, kamera açısı, kamera hareketi, yavaş ve hızlı çevrinme ile gerçekte dünyadaki nesne, olduğundan çok daha farklı şekilde gösterilebilmektedir. Sözlü dilde gerçeğin yerine simgesi geçerken, sinemada kendisi geçmektedir (Kaplan, 2017a, 118). Metz (2012, 50) bir filmdeki renk ve ışık değişimi gibi eylemlerin dahi filmin doğal birliğine zarar verebileceğini ve hikâye bütünlüğüne etki edebileceğini aktarmıştır.

Sinema göstergebilimi, sinemanın niteliğine ilişkin bir inanç olmaktan çok sinema eserlerinin gizemini çözme yöntemidir. Genel anlamda göstergebilim, anlam bilimidir ve sinema göstergebilimi bir filmin nasıl anlam kurduğunu veya izleyicide ne anlam ifade ettiğini açıklayabilen kapsamlı bir model kurmayı önermektedir. Bir filmin seyredilmesini mümkün hale getiren yasaları tespit etmeye ve her tekil filme veya sinema türüne özel karakterini kazandıran özgün anlam kalıplarını ortaya

çıkarmayı amaç edinir (Andrew, 2010, 325). Sinema Göstergebilimi nasıl daha iyi film çekileceğini araştırmamakla birlikte herhangi bir öneride de bulunmaz. Çekilmiş film olan iletiden yola çıkarak, anlamlama süreçlerini açıklamaya çalışır (Bağder, 1999, 151). Sinema dilinin göstergelerinin neler olduğu, anlam aktarımı sırasında hangi yöntemleri kullandığı konusuyla ilgilenir (Çiçek, 2016, 35). Filmin anlamlama sürecinde, kültürel, toplumsal, ruhsal (psikolojik) boyutlar da önemli olduğundan, filmin nasıl anlaşıldığını anlamak isterken insanbilim, ruhsalbilim, toplumbilim gibi bilimlerin verilerinden de yararlanır (Bağder, 1999, 151).

Sinema, ilgili anlatım malzemelerinde anlam üretebilen bütün kodların ve alt kodların toplamıdır. Bu kodlar, mesajları veya anlamı üretmek için malzemeye basılmış mantıksal formlardır. Çoğu film eleştirisi, filmin mesajını, ne söylediğini tartışırken, sinema göstergebilimi, sinemanın kendi olanakları çerçevesinde bu mesajları yöneten yasaları keşfetmeyi amaçlamaktadır. Filmin söylediğini tekrar etmek yerine hammaddeden mesajların çıkmasına olanak tanıyan mantıksal mekanizmaları tespit etmekle ilgilenir (Andrew, 2010, 332).

Sinema göstergebilimi, her filmi bir söylem ve bir metin olarak kabul eder ve filmdeki söylemin (içeriğin biçimi) nasıl oluştuğunu araştırırken filmdeki düzgüleri (kodları) inceler. Göstergebilimci “daha önce sinemacının yarattığı filmi değil, düzgüleri ortaya koyar. Bunun için de bir ileti olan filmde hareket eder ve koda varır” (Metz, akt. Bağder, 1999, 148). Metni anlaşılır ve iletişimi olanaklı kılan düz anlamlardan oluşan kodların yanı sıra metinde gizil halde bulunan alt kodların da okunması gerekmektedir. (Kaplan, 2018b, 247).

Göstergebilimin ortaya koyduğu bu kodlar, sinemasal ve sinemasal olmayan kodlar olarak ikiye ayrılır. Sinemasal olmayan kodlar algılama biçimimiz, kültürümüz ya da diğer dil iletişim dizgelerinde de karşılaşılabileceğimiz kodlardır. Bu kodlar filmin içinde, filmin üstünde ve filmin altında olmak üzere üçe ayrılır: Filmin içinde olan kodlar, kültürel kodlardır. Dekor, giysiler, jest ve mimikler, aksesuarlar filmin içindeki kodlara örnek gösterilebilir. Filmin üstünde bulunan kodlar, filmi bir söyleme dönüştüren anlatımsal kodlardır. Filmin altında bulunan kodlar ise nesnelere algılamamıza (biçimini, rengini) yarayan kodlardır. Sinemasal kodlar ise göstergenin yani görüntünün özelliğinden kaynaklanan kodlardır. Görüntünün ait olduğu nesneye

benzerliği, alıcıyla üretilmiş, birden fazla olması ve devinimli yapıda olması, filmdeki sinemasal kodların oluşmasını sağlar (Bağder, 1999, 148-149).

Sinema göstergebilimi konusunda Metz, Wollen ve Eco gibi kuramcıların yaklaşımları öncü niteliktedir. Bununla birlikte üç kuramcı da çıkış noktalarını Saussure ve Peirce'ün izinden giderek oluşturmuştur. Metz, Saussure'ü takip ederek sinemanın bir dil olgusu olduğundan hareketle film dili ve sözel dil arasındaki benzerlik ve ayrımları inceleyerek kuramını ortaya koymayı tercih etmiştir. Bunu yaparken de aslında bir görsel-işitsel etkinlik olan sinemanın, anlatma ve dile getirme bakımından bir dili olduğunu göstermek istemiştir (Çiçek, 2016, 35). Wollen ise Saussure'cü yaklaşımı sınırlı bulmuş ve Pierce'ün üçlü göstergeler sistemini sinemaya uygulamış ve bu üç ayrımın birleştiği noktada sinemanın bir dil olma özelliği kazanabileceğini belirtmiştir. Eco ise hem Saussure hem de Pierce'ün gösterge kavramlarını kullanmakla beraber ikisini de bazı yönlerden eleştirmiştir. Sözlü dillerde olduğu şekliyle sinematografik ikonlar da gerçekte var olmayan varlık veya olguları varmış gibi gösterebilme olanağına sahiptir ve Eco'nun yalan teorisi olarak nitelediği bu teori sözel dilde veya görsel dilde kültürel kodlarla olanak kazanmaktadır (Sivas, 2012, 536).

Metz, sinema göstergebilimi alanında yapılan ilk çalışmada (Sinema Dil mi Yoksa Dil Yetisi mi?, 1964) sinemayı eklemli dil olan doğal dil ile karşılaştırır ve sinemanın dili olmayan bir dil yetisi olduğunu söyler (Bağder, 1999, 144). Jean Mitry ise sinemanın dili için şu yaklaşımda bulunmuştur: "Sinema, gösterdikleri açısından en kesin dil yetisiyken, ima ettikleri açısından en belirsiz dil yetisidir" (Kaplan, 2018b, 262). Sinemanın bir dil olup olmadığı üzerine bir diğer yaklaşım şu şekildedir: "Bir filmi, onun sistemine dair bir bilgimiz olduğu için anlamayız, aksine filmi anladığımız için onun sisteminin bilgisini elde ederiz. Diğer bir deyişle, böylesi iyi öyküler anlatması sinemanın bir dil olması nedeniyle değildir, böylesi iyi öyküler anlattığı için bir dil olmuştur" (Monaco, 2010, 154). Bir başka görüşe göre ise: "Sinema kendine özgü bir sözlüğe sahiptir. İnsanların ve nesnelerin fotoğrafları, bu insanların ve nesnelerin göstergeleri durumuna gelmekte ve sözlüksel birimler olma işlevini yerine getirmektedir" (Lotman, 2012, 67).

Çalışmalarını derinleştirmeden önce doğal anlatımlı görüntünün anlam aktarmada güçlü olduğuna inanan Metz, daha sonra Eco etkisiyle en özgün dediğimiz filmlerin bile kodlara dayandığı sonucuna ulaşmıştır (Kaplan, 2017a, 117).

Metz; sinemayı bir metin olarak tasarlayarak, göstergebilimsel bir yöntemle, anlamın özellikli olarak sinemada nasıl ortaya çıktığı sorusuna yanıt aramıştır. Ona göre, seyirci filmde verilen iletiyi anlamaya çalışırken çeşitli düzgüleri (kodları) kullanır. Bunlar filmde bulunan düzgülerdir ve beş tanedir:

1. Görsel ve işitsel algılama.
2. Filmde gördüğümüz nesnelere tanınması.
3. Kültürümüz sayesinde ya da filmdeki düzgüler yoluyla ayırıcına varabildiğimiz nesnelere ya da nesnelere arasındaki ilişkilerle ilgili yan anlamların ve simgelerin bütünü.
4. Büyük anlatısal yapıların bütünü.
5. Sinemasal dizgeler bütünü (Bağder, 1999, 147).

Yine Metz'e göre, sesli ve konuşmalı çağdaş sinemanın beş değişik gereci vardır:

1. Fotografik, hareket eden veya bunları birleştiren imgeler (devingen imge).
2. Perde dışından okuduğumuz bütün yazılı materyalleri içeren grafik çizimler (grafik malzeme).
3. Kaydedilmiş konuşmalar (fonetik ses).
4. Kaydedilmiş müzik (müzikal ses).
5. Kaydedilmiş gürültü veya ses efektleri (gürültü) (Andrew, 2010, 325).

Sinemada gösterge görüntüdür ve görüntü, ses, müzik, yazı, grafik gibi gereçler aracılığıyla oluşturulan göstergeler dizgesi, anlamı oluşturmaktadır. Her görüntü anlamlıdır, ancak başka görüntülerle birleşerek yeni anlamlar yani yan anlamlar kazanır. Metz'e göre sinema göstergesi olan görüntüde anlam; kültürel kod ve bağlamdan dolayı oluşmaktadır (Kaplan, 2018b, 257). Metz bu kodları "Kültürel Kodlar" ve "Özgül Kodlar" olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Kültürel kodlar, nasıl edinildiğini kişinin de fark etmediği, alışkanlıklarla gelişen kodlardır ve bu kodları anlamak için o toplumun içinde doğup büyümüş olmak yeterlidir. Özgül kodlar ise

sinema bağlamında baktığımızda kurgu, alıcı devinimleri, optik etkiler gibi etkiler bütünüdür ve bu kodları anlamlandırmak için öğrenmiş olma şartı vardır (Kaplan, 2017a, 117).

Monaco'ya göre (2010, 173) bir filmin çözümlenmesi aşamasında özellikle sinemasal ve kültürel kodlar merkezinde çözümleme yapılmaktadır. Söz konusu sinemasal kodlar, yönetmenin filmi çekerken tercih ettiği kamera açıları, renk, ışık, müzik, kurgu tekniği, ses vb. kodların anlama yaptığı katkıyı kapsamaktadır.

Daha önce bahsettiğimiz Saussure'ün göstergebilim kavramlarından olan dizi ve dizim kavramları sinema göstergebilimi için de uygulanabilir. Örneğin sinemadaki çekim ölçekleri birer dizidir. Ayrıca transition olarak adlandırılan kesme, bindirme, kararıp açılma, silme gibi geçişlerle, kamera hareketleri ve kamera açıları da birer dizidir. Bu dizileri 3 başlık altında sıralamak gerekirse bunlar: (a) Çekim Ölçekleri Dizisi, (b) Kamera Hareketleri Dizisi ve (c) Çekim Açılımları Dizisi olarak sıralanabilir.

a) Çekim Ölçekleri Dizisi: Ayrıntı(detay) çekim, yüz çekim, baş çekim, omuz çekim, göğüs çekim, bel çekim, diz çekim, boy çekim, genel çekim, uzak çekim ve çok uzak çekim olmak üzere 11 farklı çekim ölçeği ismiyle listelenebilir.

b) Kamera Hareketleri Dizisi: Pan (sağa-sola hareket), tilt (aşağı-yukarı hareket), dolly (kamerayı raylı veya tekerlekli bir sistem üzerinde ileri-geri kaydırma), truck (nesneye paralel olarak sağa-sola kaydırma), zoom in/zoom out (nesneye optik olarak yaklaşım uzaklaşma), crane (vinç benzeri mekanik bir sistemle yukarı ve aşağı yönde kaydırma) ve öznel (sübjektif) kamera gibi çeşitli hareketlerden oluşmaktadır.

c) Çekim Açılımları Dizisi: Açı-Karşı açı, alt açı, üst açı ve Dutch angel (alıcıyı sağa veya sola yatırarak elde edilen açı) olarak adlandırılmaktadır (S. Parsa, A. F. Parsa, 2012, 25).

Daha anlaşılır olabilmesi açısından bir örnek vermek gerekirse, aşırı geniş ölçekli bir çekim çevreyi ve özneyi bir arada bulundurması sebebiyle izleyicide mekân duygusunu yaratırken, çok yakın bir karakter çekimi, karakteri arka plandaki detaylardan soyutlayarak özneye odaklanılmasını ve özneye özdeşleşme ve yakınlık kurma duygusunu meydana getirmektedir. Tüm bu hareket ve açıların yanı sıra dekor seçimi, kostüm seçimi, aydınlatma tercihleri, kullanılan objektif, oyuncu seçimi gibi

birçok seçenek dizinin kapsamındadır. Dikkat edilirse burada yine bir seçim yapma, seçme eylemi ön plandadır ve seçimin olduğu yerde anlam, anlam yaratma kaygısı bulunmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Problemi

21. yüzyılın ilk çeyreğinin sonlarına yaklaştığımız bu günlerde, iletişim teknolojileri ve medya araçlarındaki hızlı gelişim ve artan çeşitlilik, haber alma ve haber yayma olanağını son derece hızlı ve kolay hale getirmektedir. “Yeni medya” olarak tanımlanan internet ortamı, söz konusu anlık iletişimin kitlesel çapta yayılmasına imkân tanımaktadır. Gelişen mobil teknolojiler ve geliştirilen mobil cihazların donanımsal özellikleri sayesinde, görsel veya işitsel, hem görsel hem işitsel veya yalnızca yazılı olarak kayıt altına alınan mesajların ve veri paketlerinin gerek GSM operatörleri gerekse internet sağlayıcılar aracılığıyla yüksek kalitede ve anlık olarak sosyal medya mecralarında dolaşıma sokulma imkânı elde edilmektedir. Kullanılan teknolojik medya araçlarının boyut olarak küçülmesi, maliyetinin azalması, teknolojik olarak gelişmiş olması sebebiyle de herhangi bir amaç doğrultusunda kullanılmak istendiği takdirde erişilmesi kolay olmaktadır. Terör örgütleri söz konusu donanımlara mali kaynakları ölçüsünde ulaşarak bu araçları propagandalarında kullanmaktadırlar. Benzer örgütlerle karşılaştırıldığında sosyal medyayı ve iletişim araçlarını kendi amaçları doğrultusunda en etkin şekilde kullanan terör örgütü olma özelliği taşıyan DAES ve onun video temelli propaganda teknikleri, bu çalışmanın ana problemini oluşturmaktadır.

4.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada amaç, özellikle 2014-2018 yılları arasında çok etkili şekilde sosyal medya üzerinden propaganda faaliyetlerini yürüten ve buna en az sahadaki silahlı eylemleri kadar değer veren “dini motifli terör örgütü” DAES’in, hangi tip medya araçlarını kullanarak, ne tür bir propaganda stratejisi izlediğini ortaya koymanın yanı sıra, kullandığı görsel ve işitsel materyalleri amacına uygun şekilde işleyerek popüler kültür öğelerine aşina olan günümüz toplumunun sinema estetiği kalıplarına ve izleme alışkanlıklarına nasıl yaklaştırdığının analizini yapmaktır. Böylece örgütün geniş görsel arşivinden seçerek ve planlı olarak hazırlayıp kayda

aldığı görüntüleri bir araya getirdiği propaganda filmlerinde vermek istediği mesajın hangi özgül ve kültürel kodlar üzerinden izleyiciye aktarıldığının yanı sıra bu filmlerle yaratılmaya çalışılan mitlerin, kullanılan metaforların, metonimilerin, düz ve yananamların da analizleri aktarılmaktadır.

4.3. Araştırmanın Önemi

Bu çalışma, DAEŞ terör örgütünün yürütmüş olduğu “etkili” propaganda faaliyetlerinin görsel ve işitsel, diğer bir deyişle sinematik ayağını ortaya koyması bakımından önem arz etmektedir. Çalışma; daha önce örgüt ile ilgili yapılan ulusal ve uluslararası çalışmalar olmakla birlikte, söz konusu çalışmalar, örgütün sinematik tekniklerle propaganda filmleri üretmesine göstergebilimsel bir yaklaşım getirmemiş olması sebebiyle bu alandaki boşluğu doldurmak ve ilerleyen araştırmalara ışık tutabilmek umudunu taşımaktadır. Terörün ve terör örgütlerinin “medya savaşında” ne derece “etkili” olabileceğini görmek ve mücadele stratejileri geliştirmek bakımından bu tür çalışmaların ve yapılan analizlerin katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma evreni DAEŞ terör örgütünün 2014-2018 yılları arasında çeşitli sosyal medya mecralarından, kendi web sayfalarından veya internet ortamına yüklenen videoları arşivleyen çeşitli web sayfalarından (archive.org, jihadology.net, clarionproject.com, liveleak.com vb.) yayınlamış olduğu bütün propaganda içerikli filmlerden oluşmaktadır. Araştırma verilerinin toplanmasında karşılaşılan en önemli sınırlılık; cep telefonlarının dahi günümüzde yüksek kalitede videolar çekebildiği ve bunların kolaylıkla paylaşılabilirdiği düşünüldüğünde örgütün görsel/işitsel materyallerinin tamamına ulaşabilmenin mümkün olmamasıdır. Bunun yerine çalışmada, örgütün dünya çapında “ses getiren”, sinemasal estetik kalıplarla, sinema diliyle mümkün olduğu kadar örtüşen ve birçok film tekniğinin harmanlandığı, tehdit, motivasyon, infaz ve “hilafet” topraklarında yaşam temalarına sahip olan video örneklerinden beş tanesi amaçsal örneklem metoduyla seçilip incelenmiştir.

4.5. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada, yöntem olarak nitel araştırma yöntemlerinden biri olan göstergebilimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. DAEŞ'in üretmiş olduğu video örnekleri üzerinden yapılan analizlerde sinema göstergebilimcisi Christian Metz'in "Kültürel Kodlar" ve "Özgül Kodlar" olarak nitelendirdiği kıstaslar üzerinden örgütün kullandığı sinemasal kodların analizi yapılmış, bununla beraber Fransız dilbilimci Roland Barthes'ın, görüntüler üzerinde göstergebilimsel analiz yaparken kullanılan "düzanlam", "yananlam", "metafor", "metonimi" ve "mit" kavramları ışığında elde edilen verilerle analiz tamamlanmıştır.

4.6. Araştırmanın Soruları

Araştırmanın ana soruları şu şekildedir:

1. Terör örgütü DAEŞ, ne tür bir propaganda stratejisi izlemektedir?
2. DAEŞ, propagandasında hangi motivasyonları ön plana çıkarmaktadır?
3. DAEŞ, görsel ve işitsel propaganda metinleri hazırlarken nelere dikkat etmektedir?
4. DAEŞ'i diğer terör örgütlerinden ayıran farklılıklar nelerdir?
5. DAEŞ, propaganda filmlerinde hangi kültürel ve özgül kodları kullanmaktadır?
6. DAEŞ, filmlerinde hangi mitleri inşa etmektedir?
7. DAEŞ'in eleman kazanma ve taraftar toplama stratejileri nelerdir?
8. DAEŞ'e katılan yabancı savaşçıların örgüte katılmalarındaki gerekçeler nelerdir?
9. DAEŞ'in propaganda videoları hangi mesajları içermektedir?
10. DAEŞ, düşman tanımlamasını hangi kıstaslar üzerine inşa etmektedir?
11. DAEŞ'in kendine dini olarak temel aldığı fikir ile uygulamadaki tutumları arasında paralellik var mıdır?

4.7. Araştırmanın Hipotezi

Araştırma; aşağıda ifade edildiği şekliyle on ana hipoteze dayandırılmıştır.

H1: Terör örgütleri konvansiyonel savaş konseptinin dışında bir silahlı mücadele stratejisi izlemektedirler.

H2: Dini motifli terör örgütleri eylemlerini dini bir üst kimlik üzerinden hayata geçirmekte ve mücadelelerine kutsal bir misyon yüklemektedirler.

H3: Terör örgütleri amaçları doğrultusunda toplumda güvensizlik ve korku ortamı oluşturmayı hedeflemektedirler.

H4: Dini motifli terör örgütlerinden biri olan DAEŞ; diğer dini motifli terör örgütlerinin uyguladığı propaganda yöntemlerinden farklı ve özgün bir propaganda yöntemi benimsemiştir.

H5: DAEŞ, silahlı mücadelenin yanı sıra geleneksel medya ve yeni medya ortamını da savaş alanı olarak kullanmakta ve bu mecraaya uygun eylem stratejileri geliştirmektedir.

H6: DAEŞ, 21. yüzyılın sosyal medya kullanıcılarına, sinema seyircilerine ve “gamerlarına” (bilgisayar tabanlı oyun bağımlıları) hitap edecek estetiğe sahip propaganda metinleri (dijital dergi, dijital broşür, dijital afiş, video grafik, propaganda filmleri, tanıtım filmleri, mobil uygulamalar vb.) üretmektedir.

H7: DAEŞ, ürettiği propaganda metinlerini düşman olarak tanımladığı ülke, inanç, mezhep ve topluluklara gözdağı verme, korkutma ve sindirme amacıyla dolaşıma sokarken aynı zamanda bu metinler sayesinde sempati kazanma ve taraftar toplama amacı da taşımaktadır.

H8: DAEŞ, ürettiği propaganda filmlerini sinema estetiğine uygun biçimde tasarlayarak geniş kitlelerce izlenebilir hale getirmektedir.

H9: DAEŞ, örgüt için önemli olan militan kaynağının temini için dolaşıma soktuğu propaganda metinlerinde bireyleri dini inançları çerçevesinde iknaya çalışmaktadır.

H10: DAEŞ, gerçekleştirdiği eylemlere meşru bir zemin oluşturmak ve yaptığı infazları haklı göstermek adına, propagandasında Suriye ve Irak bölgesine yerel ve uluslararası çapta müdahalede bulunan otoritelerin yarattığı sivil kayıpları ön plana çıkartmaktadır.

4.8. Bulgular

Dini motifli bir terör örgütü olan DAESŞ gerek taraftarları gerekse düşman olarak tanımladığı ve savaş ilan ettiği odaklara yönelik olarak yeni medya ortamını kullanarak propaganda faaliyetleri yürütmektedir. Örgüt hakkında daha önce yapılan çalışmalarda, DAESŞ'in sosyal medyayı kullanımı, yeni medyayı kullanımı, yayınladığı dijital dergilerin içerik analizleri, DAESŞ'e katılan kadınların motivasyonları, örgüte katılan yabancı savaşçıların profilleri ve örgüte katılma motivasyonları gibi konular ele alınmış, ayrıca çeşitli yüksek lisans ve doktora tezlerinin yanı sıra, ulusal ve uluslararası akademik makaleler yazılmıştır. Bu çalışmanın temelini, örgütün yayınladığı propaganda içerikli videolar oluşturduğundan, araştırma bu yönde yapılmış ve söz konusu propaganda videolarının internet ortamında yayınlanmasından silinmesine kadar geçen süre içinde arşivlenebilen videoların yayınlandığı web siteleri taranmıştır. Bu web sitelerinden en önemlileri jihadology.net ve archive.org'dur. Bunun yanında liveleak.com, clarionproject.com, ogrish.tv gibi sansürsüz olarak "gore" (dehşet, katliam, kan) videoları yayınlayan web sitelerinden de faydalanılmıştır. Elde edilen veriler ışığında DAESŞ'in görece "profesyonel" kalitede yaptığı video paylaşımlarında temel olarak şu başlıklar öne çıkmaktadır:

1. Tekfir etme (suçlanan tarafın İslam'dan çıkmış olduğunun ilanı).
2. Düşmana yönelik tehdit ve suçlama, silahlı veya bombalı eylemler hakkında bilgilendirme.
3. Yapılan eylem ve infazların meşruluğu hakkında dini referanslı bilgilendirme.
4. Batı toplumu içerisinde yaşayan Müslümanları örgüte katılmaya ikna etme.
5. Müslüman nüfusun çoğunlukta olduğu bölgelerdeki insanlara yönelik yapılan ve örgüte katılmaya ikna amacı taşıyan içerikler.
6. Şehitlik ve Cennet gibi dini kavramlar ekseninde eylemcileri cesaretlendirme.

7. Ele geçirilen bölgelerdeki sosyal yaşamın durumu.
8. Örgütün “şeriatı” uygulama biçimi ve nedenleri.

Yapılan araştırmalar sonucunda elde edilen çeşitli temalardaki videoların listesi Tablo 1’de gösterilmiştir. 44 adet propaganda içerikli videoya erişilmiştir. Videoların 26 tanesi Al-Hayat Medya Ofisi tarafından, 8 tanesi Ninawa Medya Ofisi tarafından, diğerleri ise Al-Kataib, Al-Fallujah, Raqqa, Al-Furkan, Himmət Ofisi ve Al-Kahyr medya ofisleri tarafından hazırlanıp dolaşıma sokulmuştur. Video süreleri değişiklik göstermekle birlikte en kısa video 47 saniye, en uzun video ise 58 dakika 8 saniye uzunluğundadır. Videoların neredeyse tamamında çoklu dil kullanılmıştır ve hem İngilizce hem de Arapça altyazı desteği eklenmiştir.

Tablo 1: Erişilen DAEŞ Kaynaklı Videolar Listesi

	Video Başlığı	Üretimi Yapan DAEŞ Medya Organı	Süresi	Yayın Dili	İçeriği
1	A Message Signed With Blood To The Nation Of The Cross	Al-Hayat Media Center	5,1 dk.	İngilizce	Tehdit, suçlama ve infaz
2	A Message to the Government and People of Japan	Al-Hayat Media Center	1,40 dk.	İngilizce	Tehdit
3	Abundant Provision	Ninawa Media Office	7,43 dk.	İngilizce Arapça	“Hilafet topraklarında” yaşam
4	And Be Harsh Upon Them	Al-Kataib Media Office	31,32 dk.	Somalice Arapça İngilizce	Tehdit, suçlama ve motivasyon
5	And Exhort One Another With The Truth	Al-Fallujah Media Office	7,11 dk.	Arapça	“Hilafet topraklarında” yaşam
6	And We Are The Best Of Responders	Raqqa Media Office	30,7 dk.	Arapça İngilizce	Örgüte katılmaya teşvik ve motivasyon
7	Another Message To America And Its Allies	Al-Hayat Media Center	1,11	İngilizce	Tehdit, suçlama ve infaz
8	Appropriate Recompense	Ninawa Media Office	7,42 dk.	Arapça İngilizce	Tehdit
9	But God Will Perfect His Light	Ninawa Media Office	5,21 dk.	İngilizce Arapça	Motivasyon
10	Care For Orphans Within the Confines of The Islamic State	Ninawa Media Office	10,53 dk.	Arapça İngilizce	Sosyal devlet anlayışına vurgu
11	Clanging Of The Swords Part 1,2,3	Al-Furkan Media Office	~50 dk.	Arapça İngilizce	Tehdit, motivasyon ve infaz
12	Come My Friend	Al-Hayat Media Center	3,53 dk.	Uygurca İngilizce	Motivasyon
13	Eid Greetings From The Land Of The Caliphate	Al-Hayat Media Center	20,52 dk.	Arapça İngilizce	“Hilafet topraklarında” yaşam
14	Except from Kill Them Where You Find Them	Al-Hayat Media Center	47 sn.	İngilizce Arapça	Tehdit ve öldürmeye teşvik
15	Extend Your Hand to Pledge Alligance	Al-Hayat Media Center	4,5 dk.	Fransızca İngilizce	Tehdit
16	Fight Them That They Might Case	Ninawa Media Office	6,26 dk.	İngilizce Arapça	Tehdit ve motivasyon
17	Flames Of War I	Al-Hayat Media Center	55,14 dk.	İngilizce Arapça	Tehdit, motivasyon ve infaz

18	Flames Of War II	Al-Hayat Media Center	58,8 dk.	İngilizce Arapça	Tehdit, motivasyon ve infaz
19	For The Sake of Allah	Al-Hayat Media Center	2,43 dk.	İngilizce Arapça	İkna ve motivasyon
20	Go For Jihad	Al-Hayat Media Center	5,26 dk.	İngilizce Arapça	İkna
21	Harvest of The Soldiers (1-22)	Al-Hayat Media Center	4 dk.	İngilizce Arapça	Kayıp-Kazanç İstatistiği
22	Healing Of The Believer's Chests	Al-Hayat Media Center	22,31 dk.	Arapça İngilizce	Tehdit, suçlama ve infaz
23	Inside Ayn Al-Islam	-	5,32 dk.	İngilizce	Haber/Bilgilendirme
24	İlim Kapisında	Al-Hayat Media Center	5,54 dk.	Türkçe	Motivasyon
25	Maintenance of Virtue in Deterring Immorality	Ninawa Media Office	10,44 dk.	Arapça İngilizce	"Hilafet topraklarında" yaşam
26	Make Takbir Oh Monotheist	Al-Hayat Media Center	3,3 dk.	İngilizce Arapça	Tehdit
27	Mécréants de L'humanité	Al-Hayat Media Center	4,2 dk.	İngilizce Fransızca Arapça	Tehdit ve motivasyon
28	Message To America	Al-Hayat Media Center	4,40 dk.	İngilizce	Tehdit, suçlama ve infaz
29	Mobil Uygulama	Himmat Ofisi	1,2 dk.	İngilizce	Mobil uygulama tanıtımı
30	My Revenge	Al-Hayat Media Center	4,31 dk.	Fransızca İngilizce Arapça	Tehdit
31	Our State Is Wictorious	Al-Hayat Media Center	5,3 dk.	Almanca İngilizce	Motivasyon
32	Patience Sinai-Victory Is Coming	Ninawa Media Office	9,15 dk.	Arapça	Tehdit
33	Raddidu Allahu Ekber	-	1,35 dk.	Arapça Türkçe	Motivasyon
34	Retribution of the Subjects From the Apostates	Ninawa Media Office	12,21 dk.	Arapça	Tehdit, suçlama ve infaz
35	Sang Pour Sang (Blood For Blood)	Al-Hayat Media Center	3,4 dk.	Fransızca İngilizce	Tehdit ve motivasyon
36	Sen Mücahidsin Ey Medyacı	-	12,14 dk.	Arapça İngilizce	Tavsiye, talep ve motivasyon
37	The Best Jihad	Al-Khayr Media Office	4,53 dk.	Arapça İngilizce	İntihar eylemine teşvik ve motivasyon
38	The Chosen Few Of Diffrent Lands	Al-Hayat Media Center	11,7 dk.	İngilizce Arapça	Örgüte katılmaya teşvik ve motivasyon
39	The Islamic State Has Been Established	Al-Hayat Media Center	4,23 dk.	Arapça İngilizce	Tehdit
40	Turkey And The Fire Of Nationalism	Al-Hayat Media Center	17,25 dk.	Türkçe Arapça	Örgüte katılmaya teşvik, suçlama ve motivasyon
41	Uncovering An Enemy Within	Al-Hayat Media Center	7,37 dk.	Rusça İngilizce Arapça Kazakça	Tehdit, suçlama ve infaz
42	Until There Came To Them Clear Evidence	Al-Hayat Media Center	29,11 dk.	Arapça İngilizce	Suçlamalara cevap, tehdit, "Hilafet" topraklarında günlük yaşam, infaz
43	Upon the Prophetic Methodology	-	36,7 dk.	Arapça İngilizce	Teşvik, suçlama, motivasyon ve infaz
44	скоро очень скоро (Soon Very Soon)	Al-Hayat Media Center	4,57 dk.	Rusça İngilizce	Tehdit

4.9. DAESH Propaganda Videolarının Göstergebilimsel Analizi

Bu bölümde terör örgütü DAESH'in farklı zamanlarda yayınlamış olduğu propaganda içerikli videolarından seçilen materyallerin Christian Metz'in Özgül Kodlar ve Kültürel Kodlar bağlamında analizi yapılacak ve bu analizin yanı sıra göstergebilimi dilbilim çerçevesi haricinde hareketli veya durağan görüntüye de uygulanabilir kılan göstergebilimcilerden olan Fransız dil bilimci Roland Barthes'ın bir metni analiz ederken kullandığı Düzenlam ve Yananlam kavramlarından da faydalanılmıştır.

Analizlere geçmeden önce iki görsel materyal hakkında bilgi vermek yerinde olacaktır. Bunlardan ilki DAESH'in kullandığı örgüt bayrağı, diğeri ise örgütün en çok ses getiren videolarının altında imzası bulunan medya kuruluşu Al-Hayat Medya'nın logosudur.

Resim 5: DAESH Terör Örgütü Bayrağı

Kaynak: www.stratejikortak.com/2017/09/isid-bayraginin-anlami.html, Erişim Tarihi: Eylül 2018

DAESH, bayrağında siyah zemin üzerine beyaz renkli yazıyla ve Arapça olarak kelime-i tevhit ve Hz. Muhammed'in peygamberlik mührünü kullanmaktadır. Arapça olarak yazılan kelime-i tevhit (la ilahe illallah); "Allah'tan başka ilah yoktur" anlamına gelirken, beyaz daire içinde bulunan siyah yazılarda "Muhammed rasulullah" yani "Muhammed Allah'ın elçisidir" veya "Allah'ın elçisi Muhammed" ibaresi bulunmaktadır. Bu daire ve içindeki yazıya bir bütün olarak baktığımızda bunun bizzat Hz. Muhammed tarafından kullanılan ve birkaç nüshası bugün Topkapı Sarayı'nda kutsal emanetler dairesinde bulunan belgelerin altındaki mührün aslına uygun biçimde tasarlanarak bayrağa basılmış hali olduğu anlaşılmaktadır. Bayrağın tasarımında birbirini izleyen karakterler arası benzerliğin bulunmaması bu yazının bir bilgisayar fontu değil özgün bir tasarımdan kopya edildiğinin göstergesidir. Dini motifli terör

örgütlerinin bayraklarında kullandıkları karakterlerin aksine DAEŞ, özgün bir tasarım kullanmıştır. Genel olarak siyah zeminli bayrağı kullanan örgüt nadiren beyaz zemin üzerine siyah yazı karakterinden oluşan bayrağını da bazı videolarında kullanmaktadır. Örneğin beyaz bayrak kullandığı videolardan birisi bir El-Kaide liderinden özür dilendiği bir ses kaydından oluşan videodur ve burada görsel materyal olarak kullanılmıştır. Siyah renkte bayrak, siyah giyim, siyah sarık İslam tarihine bakıldığında savaşlarda tercih edildiği görülmektedir. Siyah rengi siyasal bir simge olarak kullanan devletlerden biri Abbâsî devleti olmuştur. Devletin liderlerinden İbrahim b. Muhammed'in Ebu Haşim'e şöyle dediği aktarılmaktadır: “Üç milyon yıldız sizin davetinizle şereflezip davetiniz tüm beldelere ulaştığında, siyah bizlerin ve taraftarlarımızın rengi olacak. Çünkü Hz. Muhammed'in ve Hz. Ali'nin sancakları siyahtı. Bunun için sizin sancağınız ve elbiseleriniz siyah, sloganınız da ‘Yâ Muhammed Yâ Mansûr’ olacak” (Ömer akt. Varol, 2009, 117). Abbasiler, idarecilerinin giyiminde (halife, vezir, taşra idarecileri vb.) siyah rengi tercih etmişler ve bu renk resmiyet unsuru olarak kabul görmüştür. Devletin fethettiği bölgelere ilk olarak hâkimiyetlerinin simgesi olarak siyah sancak dikmişlerdir (Varol, 2009, 119). Renk olarak siyah; karanlık, yokluk, ölüm ve acıyı temsil etmektedir.

Duygusal olarak siyah renk; korku, kaygı, çöküntü ve tiksintiyi çağrıştırmaktadır. Ayrıca siyah renk; gücün, tutkunun ve hırsın da göstergesi olabilmektedir. Siyah renk küçük yüzeylerde kullanıldığında nesneye canlılık katarken, büyük yüzeylerde kullanılması endişe ve korku hislerini çağrıştırmaktadır. Siyah rengin seçilmesi güç ve egemenlik dürtüsünün de bir sonucudur (Sözen F., 2003, 88). Bir başka yorumda ise canlılığın ve diğer tüm renklerin reddi anlamına gelen siyah renk, kişinin karanlık yönüne olan ilgiyi dile getirmektedir. Batı kültüründe yas ve matem rengi olarak kabul gören siyah renk, resmî törenlerde ve ritüellerde tercih edilmektedir (Parsa S., Parsa A. F., 2012, 49). Bu rengi bayrağında ve genel olarak giyim tarzında sıklıkla kullanan DAEŞ, savaş bayrağı açmış olduğu vurgusunu yapmakla birlikte, kültürel olarak bu bayrak ve giyim tipinin peygamber döneminde de kullanıldığından haberdar olan Müslümanlara “kâfirlerle” cihat halinde olduklarının mesajını vermektedir. Aynı zamanda bu bayrakla korsan hikâyelerine aşina olan Batı kültüründe korku ve endişe duygusu meydana getirmek istedikleri de diğer bir ihtimal olarak düşünülebilir. Bayrakta bulunan kelime-i tevhit ibaresiyle tek

ve yegâne ilah olan Allah haricindeki “ilahları” (devlet lideri, şeyh, Buda, Pagan inançlar, mal, para vb.) seçmiş olanlara bir mesaj verilmekte ve söz konusu “öteki” ilahların reddi ilan edilmekle birlikte, bayrakta kullanılan Hz. Muhammed’in mührüyle kendilerinin Allah resulü tarafından onaylanmış bir zümre olduklarının, onun izinde hareket ettiklerinin mesajı da verilmektedir.

DAEŞ’in önemli medya organlarından olan ve örgüt için propaganda videoları üreten Al-Hayat Medya’nın logosu DAEŞ propaganda videolarına maruz kalan insanların çoğunun aşına olduğu bir görsel olarak karşımıza çıkmaktadır. Resim 2’de soldan sağa doğru bu logonun siyah boş zeminde hareketli grafik olarak ilk belirlediği hali, daha sonra netleşerek belirgin hale gelmesi ve son olarak da tekrar hareketli grafik olarak ekrandan kaybolmasına ait ekran alıntıları mevcuttur.

Resim 6: Al-Hayat Media Center logosu

Kaynak: <https://jihadology.net/2016/04/14/new-video-message-from-the-islamic-state-abundant-provision-wilayat-ninawa/>

Türkçedeki karşılığı “Hayat Medya Merkezi” olan Al-Hayat Media Center, kendisine logo animasyonu olarak doğada canlılığın sürdürülebilmesi için önemli olan dört elementten birini; suyu seçmiştir. Su gezegenimiz ve içindeki yaşam için hayati öneme sahip olan bir sıvıdır. İnsan tarihten günümüze suya ve suyun önemine dair sanat ve edebiyat alanında eserler vermiş, ona kutsallık atfetmiştir. Su, Yunan mitolojisinden Hristiyanlığa, İslam’a kadar dini anlamda da önemli görülmüş, besleyen, ferahlatan, söndüren, temizleyen, can veren bir iksir gibi kıymetli olmuştur. Suyun önemini çeşitli örneklerle somutlaştırabiliriz: Özellikle Anadolu kültüründe kendisine su ikram edilen bir kimsenin “su gibi aziz olasın”, “su verenlerin çok olsun” şeklinde teşekkür mahiyetinde kurdukları cümleler, yeni dikilen bir ağaç veya çiçeğe “can suyu” verilmesi, Zeus’un Akhilleus’u topuğundan tutup kutsal nehre batırması, Hristiyan geleneklerinde yeni doğmuş bir çocuğun vaftiz suyu ile vaftiz edilmesi,

İslam'da zemm suyunun kutsal oluşu ve israfının haram olması gibi. Örneklerde görüldüğü üzere su, farklı coğrafya ve kültürlerde de olsa önemli görülmüş ve yaşam kaynağı olarak kabul edilmiştir.

DAEŞ, kendi bünyesi altında faaliyet gösteren medya kuruluşlarından birine Al-Hayat adını vermiş ve bu kuruluşun Arapça orijinal logosunu da Resim 2'de görüldüğü üzere bir su damlası şeklinde tasarlamıştır. Söz konusu logo ekrana gelirken çerçevenin üst kısmından aşağı doğru bir su damlası şeklinde inmekte, ardından logo ve altındaki Al-Hayat Media Center yazısı belirginleşmekte ve daha sonra bir su birikintisine düşen su damlasının oluşturduğu dalgalanma hareketiyle kaybolmaktadır. Logonun yukarıdan aşağıda inişi sırasında akan suyun sesi işitsel bir efekt olarak logonun hareketlerini desteklemek amacıyla kullanılmıştır. Logo ve Latin alfabeli yazı karakteri koyu sarı renkte seçilmiştir. Yazı için seçilen font sade tırnaksız rahat okunabilen bir fonttur. Logoyu oluşturan Arapça harfler, bu alfabenin estetik olarak şekil vermeye elverişli olması ve kültürel olarak da hat sanatının Arapça yazımda bilindik bir teknik olması sebebiyle su damlasına benzetilerek tasarlanmıştır. Renk seçiminin koyu sarı renkte olması örgütün faaliyet gösterdiği alan olan Irak, Suriye, daha genel anlamda Ortadoğu bölgesinin coğrafi yapısının genel itibariyle çorak ve çöl kumlarıyla kaplı olmasından ileri geldiği düşünülmektedir. Ayrıca Arapça ve çöl kelimeleri belirli kültürel kodlara sahip olan insanlarda İslam'ı çağrıştırmaktadır. Örgüt Al-Hayat ismiyle yaşamı ve yaşamayı ön planda tutan bir anlayış içerisinde olduğu mesajını yansıtmak istemesinin yanı sıra faaliyet gösterdiği Ortadoğu coğrafyasının çölleşmiş, kurak ve verimsiz ortamına "can vermeyi" kendine görev edinmiş izlenimini yansıtmaktadır. Elbette bu "can verme" ve "hayatta tutma" misyonu "öteki" olarak tasvir ettiği çevreler için değil, kendi gibi yaşayan, kendi gibi düşünen ve kendine destek olanlara vadettiği bir hayattır. Örgütün anlayışına göre hayatın, yaşamın, verimliliğin, canlılığın olabilmesi, sürdürülebilmesi ve insanların rahat bir nefes alabilmesi için bütün "öteki" tanımının içine giren "engellerin" ortadan kaldırılması gerekmektedir. Hayat hakkı, yalnızca kendi saflarında olanlara tanınan bir hakktır.

DAEŞ, sempaticanı olsun veya olmasın hemen hemen herkes için seyredilebilir bir anlatı ve kurgu taktiği benimsemiştir. Genç, enerjik ve kimlik arayışındaki nüfusa oldukça önem veren örgüt, bilgisayar oyunları oynayan, Hollywood filmlerine aşına

olan, sosyal medyayı aktif olarak kullanan ve burada vakit geçiren, günümüz popüler kültürünün imgelerine yabancılık duymayan kesime hitap etmektedir. Bu sayede de küresel çapta çok geniş bir kileye hitap edebilme kapasitesine ulaşmıştır. DAEŞ gerçekleştirdiği eylemleri büyük ölçüde kayıt altına almakla birlikte yalnızca video çekme amaçlı da eyleme geçebilmektedir. Bu videolar, önceden düşünülerek planlanmış, prodüksiyon hazırlığı yapılmış, senaryosu yazılmış, ışık, ses gibi teknik altyapı kurulmuş ve kamera önünde görünecek olan insanlar (oyuncular) belirlenmiş biçimde hazırlanmaktadır. Örgütün videolarda kullandığı dil, videoların teknik özellikleri, kullandıkları görseller, simgeler ve metaforlar dikkate alındığında diğer örgütlerin propaganda faaliyetlerinden farklı bir yerde durduğu görülmektedir. DAEŞ'in ürettiği videoları genel anlamda değerlendirmek gerekirse şu kategoriler altında bir sınıflandırma yapılabilir.

1. Eylemler ve infaz videoları.
2. Tehdit veya davet mesajlarını içeren videolar.
3. "Hilafet topraklarında" günlük yaşam hakkında bilgilendirme videoları.
4. Lider kadronun konuşmalarından oluşan videolar.
5. Örgüt ideolojisi, dünya görüşü ve dini yorumlarına dair videolar.

DAEŞ'i özgün kılan özellik sadece teknolojiye olan hâkimiyeti değil, popüler kültür diline hâkim olarak bu dili yayın diline de yansıtabilme kapasitesidir. Batı dünyasının ürettiği kültürel ürünler DAEŞ için hareket noktası olmakta ve örgüt Batı'daki hedef kitlesine (gerek sempatizan gerekse düşman olarak) ulaşmak için bu kültürel kodlardan faydalanmaktadır (Göksun, Salihi, 2018, 12-79).

4.9.1. Abundant Provision

14.04.2016 tarihinde Ninawa Medya Ofisi tarafından hazırlanan “Abundant Provision” başlıklı video, DAEŞ’e ait çeşitli sosyal medya hesaplarından ve çeşitli internet tabanlı haberleşme araçları üzerinden dolaşıma sokulmuştur. Anlatım dili Arapça olan videoda yerel halktan kişilerle yapılan röportajlara yer verilmiştir.

Yedi dakika kırk üç saniye uzunluğundaki videonun temel amacı DAEŞ’in işgal ettiği bölgelerden kaçanların durumuyla, kaçmayıp, örgütün yönetimi altına girenlerin karşılaştırılma çabasıdır. Yurtlarından ayrılıp sığınma kamplarında kötü şartlar altında yaşayanlar veya Avrupa sınırında polislerce darp edilen baba ve çocuğu, botla sınırı geçmeye çalışan onlarca insanın sefil görüntüsü, göç etmeyip İslam Devleti’nin egemenliği altında yaşayan genç, yaşlı ve çocukların neşe içinde gezip eğlendikleri, yeşil düzlüklerde oynadıkları, akarsuların kenarında sohbet ettikleri görüntülerle tezat oluşturacak şekilde kurgulanarak ekrana getirilmektedir (*Resim 7*).

Video boyunca DAEŞ üyelerinin de çocuklarla oyun oynadığı, onları lunaparktaki oyuncaklara bindirdikleri, salıncakta salladıkları, hediyeler verdikleri görülmektedir. Genç yaşlı herkesin kameraya gülümsediği, birbirleriyle uyum içerisinde olduğu görüntülere bakıp yorum yapıldığında, o bölgenin bir refah, huzur ve barış yurdu olduğu, toplumsal düzenin sağlam temellendirildiği, sosyal hayatın son derece canlı olduğu, mutsuzluktan savaştan katliam veya kıyımdan arındırılmış, adeta fanusun içine inşa edilmiş izole bir dünya havası yaratılmaktadır. Video boyunca genel tema “Hilafet topraklarında” günlük yaşamdır.

Resim 7: “Abundant Provision”

Kaynak: <https://jihadology.net/2016/04/14/new-video-message-from-the-islamic-state-abundant-provision-wilayat-ninawa/>

Tablo 2: “Abundant Provision” C. Metz’e Göre Analizi

Özgül/Doğal Kodlar	Kültürel Kodlar	
	Gösteren	Gösterilen
<p>Hareketli Görüntü -Uzak genel plan -Göğüs plan. -Boy plan. -Detay plan. -Yavaşlatılmış (Slow-motion) çekim. -Zincirleme kurgu. -Kısa ve uzun kesmeler. -Pan ve tilt hareketi.</p> <p>Müzik -11. saniyeden 06:50’ ye kadar süren ve yer yer kısılıp açılan enstrümanlı müzik (neşid).</p> <p>Fonetik Ses -00:35-02:15 arası anlatıcı dış ses. -03:00-04:12 arası konuşmacı sesi. -06:50-07:43 arası anlatıcı dış ses.</p> <p>Gürültü -Açılış logo animasyonu esnasında duyulan rüzgâr sesi. -Parkta oynayan çocukların neşeli sesleri.</p> <p>Grafik Malzeme -1-3. saniyeler arası siyah zemin üzerine beyaz renkte küçük Arapça yazı karakterleri ile besmele. -Video boyunca ekranın sağ üstünde sırasıyla beliren hareketli DAEŞ bayrağı ve Ninawa medya ofisi logosu. -3-9. saniyeler arası videoyu üreten Ninawa medya ofisinin hareketli 3 boyutlu logosu. 07:36-07:43 arası ekranın sağ altında hicri tarih ve medya merkezinin adını bildiren Arapça yazı karakteri.</p>	<p>A: Kameraya gülümseyen çocuklar.</p>	<p>A: DAEŞ yönetimi altında geleceğe umutla bakan yeni nesiller.</p>
	<p>B: Gün batımı, hâkim gökyüzünün altında kalabalık insan topluluğu.</p>	<p>B: “Hilafet” toprağında hayatın kan, savaş, ölüm ve yıkımla özdeşleştirilemeyeceği, eğlence hayatının da güven içinde devam ettiği vurgusu.</p>
	<p>C: Tel örgü, çadırlar, toprak zemin, telleri tutunan bir çift el.</p>	<p>C: DAEŞ topraklarından kaçanların onur kırıcı biçimde hapis hayatı yaşadığı vurgusu.</p>
	<p>D: Ürün vermeye yaklaşmış buğday filizleri.</p>	<p>D: DAEŞ’in ayak bastığı toprakların genç verimli ve bereketli olduğu, İslam Devleti’nin kurak topraktan filizlenip çıkan ekinler gibi doğup gelişmekte olduğu vurgusu.</p>
	<p>E: Geniş buğday tarlasının içinde koşan küçük çocuklar.</p>	<p>E: Büyükçe bir buğday tarlasında henüz yeşil olan yeni çıkmış ekinler ve ekinlerin arasında neşeye koşuşturan DAEŞ’in geleceğinin garantisi niteliğindeki küçük çocuklar (fidanlar).</p>
	<p>F: Her an alabora olacakmış gibi duran küçük bir teknedeki kalabalık insan topluluğu. Kadınlar, çocuklar, genç ve yaşlı insanlar.</p>	<p>F: DAEŞ çatısı altında yaşamayı reddedip bölgeyi terk edenlerin yardıma muhtaç, sefil ve yoksul durumda oldukları vurgusu.</p>
	<p>G: Yeşil çimenler üzerinde oturmuş neşe içinde ellerindeki yiyecekleri yiyen ve kameraya gülümseyen farklı yaşlarda çocuklar ve bir yaşlı adam.</p>	<p>G: Yurtlarını terk etmeyip DAEŞ kontrolündeki bölgelerde yaşayan her yaş grubundan insanın hallerinden memnun oldukları vurgusu.</p>
	<p>H: Cop, üniforma ve kemeriyle bir polis, yere düşmekte olan bir adam.</p>	<p>H: “İslam ülkesinde” kalmayıp “kâfirlere” sığınan Suriyeli mültecilerin bir Avrupa ülkesi olan Macaristan’da Macar polisinden gördükleri kötü muamele. “İslam devletinde” onurlu yaşamak yerine “kâfir” bir devlete sığınanların göreceği muameleye vurgu</p>
	<p>I: Elleri tutukları balonlarla yürüten 2 kız çocuğu ve bir yetişkin erkek.</p>	<p>I: “Hilafet topraklarında” sosyal yaşamın olağan şekilde devam ettiği vurgusu. Bir baba ve iki kızının ellerinde balonlarla sokaklarda rahatça gezebiliyor olmasına yapılan vurgu.</p>
	<p>J: Kucağında çocuğuyla başından yaralanmış bir adam, zeminde plastik ve kâğıt atıklar, kasklı ve fotoğraf makinalı insanlar, üniformalı, postallı insanlar, yerde yatan bir insan.</p>	<p>J: Onuruyla savaşmak veya “hilafet topraklarında” can ve mal güvenliği teminat altında yaşamak dururken “kâfir” bir devlete sığınan çocuklu bir adamın, sığındığı cepheden gördüğü şiddete ve acımasızlığa yapılan vurgu.</p>
<p>K: Kucağında bebek denebilecek yaşta bir çocuk tutan ve çocuğa bakan yaşlı bir insan.</p>	<p>K: DAEŞ’ten kaçmayıp yerinde kalan yaşlı bir adamın muhtemelen torunuyla birlikte çıktığı “olağan”, “doğal”, “güvenli” gezintiden bir kare. Yediden yetmişe herkesin “hilafet topraklarında” güvenli bir hayat sürebildiğine yapılan vurgu.</p>	

Tablo 3: “Abundant Provision” R. Barthes’a Göre Analizi

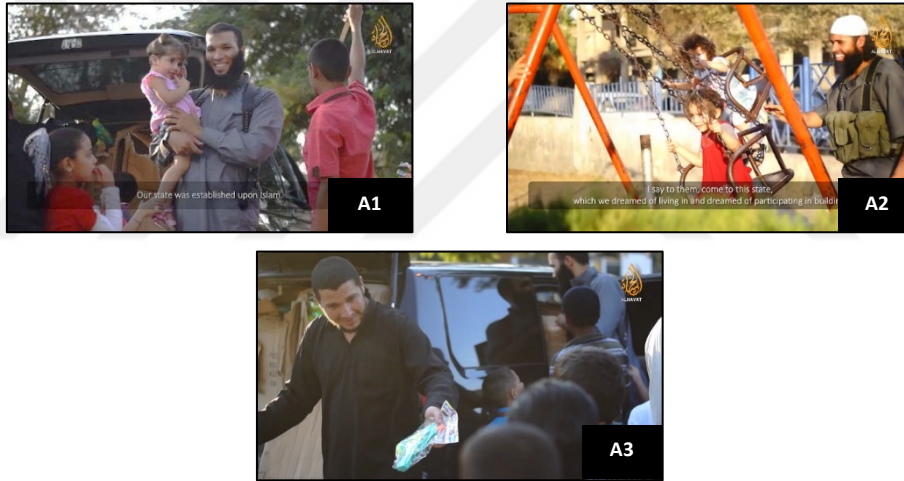
Görsel	Düzanlam	Yananlam	Metafor	Metonimi	Mit
A	Gülümseyen birkaç çocuk.	“Hilafet topraklarında” çocuklar mutludur.	“İslam Devleti” mutluluk ve esenlik yuvasıdır.	Çocuklar, DAES’in kontrolünde yaşayan bütün çocukların temsilidir.	Yalnızca “Hilafet toprakları” mutluluk, huzur ve barışın yaşanabileceği yerdir.
B	Gün batımında lunaparka birikmiş insanlar.	“Hilafet toprakları”, sosyal yaşamın aksamadan sürdüğü bir yerdir.	“İslam Devleti”, sosyal yaşamın güvencesidir.	“İslam Devleti” kontrolündeki her coğrafyada sosyal yaşam doğal ve aktiftir.	Müslümanları korku ve endişeden kurtarıp onları sosyal hayata kavuşturacak tek güç “İslam Devletidir.”
C	Çadırlardan oluşan bir yerleşim yerindeki insanlar ve tel örgüye tutunmuş bir çift el.	“İslam Devletinden” yüz çevirip göç edenlerin kötü şartlarda, tutsak gibi yaşayacakları.	“Hilafet coğrafyasından” uzaklaşmak; kötü yaşam şartları, esir olmak ve kapana kısılmak demektir.	Çadır, tel örgü, çorak arazi; göç edenlerin kaçınılmaz sefaletinin temsilidir.	“İslam Devleti” toprakları; özgürce ve insanca yaşamının yurtdur.
D	Yeşil buğday bitkisi.	Yeni filizlenen, bolluk ve bereketin hakim olduğu bir coğrafya.	Genç ekinler; uyanışın, yeniden doğumun ve dinamizmin metaforu niteliğindedir.	Yeşil ve genç ekinler temel yaşam kaynaklarından olan ekmeğin ham maddesidir. Ekmek kadar hayati olan bir diğer husus ise “hilafet” ve onun getirdiği “insani” koşullardır.	Yaşamının ve yaşatmanın en kutsal olduğu ve en çok değer gördüğü yer “Hilafet topraklarıdır.”
E	Yeşillikler arasında koşutran neşeli çocuklar.	Filizlenen ekinler gibi büyümekte olan çocuklar da “İslam Devletinin” geleceğidir.	Ekili bir tarlada koşutran çocuklar devletin gelecekteki garantörleridir.	Her bir çocuk, gelecekte “hilafet” ideolojisini farklı coğrafyalara yayacak birer tohumdur.	“İslam devletinde” doğan ve yetişen çocuklar bereketli topraklarda gelişirken, devletin geleceğinde de söz sahibi olacak bireyler olma yolunda ilerlemektedirler.
F	Küçük bir tekneye binmiş kadın, çocuk ve erkekler.	“İslam Devletinden” kaçan insanların alabora olmak üzere olan bir teknede vatansız ve yardıma muhtaç olarak savrulmaları.	Tekne; DAES’den kaçan insanların tutundukları dal olarak DAES’in “öteki” şeklinde tanımladığı “kâfir”lere sığınmasının metaforu niteliğindedir.	Tekne ve içindekiler, “gemi değiştirenlerin” kaçınılmaz sonlarının temsilidir.	Müslümanlar için en güvenli yer “hilafet devletidir.” “İslam devletiyle” aynı gemide olmayı tercih etmeyenler, derin ve karanlık sularda savrulmaya mahkûmdurlar.
G	Bir grup çocuğun ve yaşlı bir adamın yere oturmuş	“Hilafet topraklarında” çocuklar ve yaşlılar	“İslam Devleti” mutluluk ve esenlik yuvasıdır.	Çocuklar ve yaşlı adam DAES’in	Yalnızca “Hilafet toprakları” yediden yetmişe herkes için

	gülümseyerek elindeki yiyeceklerden yemesi.	huzur içinde ve mutludur.		kontrolünde yaşayan bütün çocukların ve yaşlı insanların temsilidir.	mutluluk, huzur ve barışın yaşanabileceği yerdir.
H	Üniformalı coplu bir adam ve baş aşağı savrulan başka bir adam.	“Kâfir” bir devlete sığınan “Müslüman” kesimin gördüğü ayrılıkçı muamele ve uygulanan polis şiddeti.	Macar polisi “İslam devletinden” kaçanlar için “şiddet”, “zulüm” ve “korku” metaforu niteliğindedir.	Üniforması, copu ve silahıyla olarak tabir edilen bütün “ötekilerin” temsilidir. Yere düşmekte olan adam da “kâfirlerden” zulüm gören bütün Müslüman göçmenlerin temsilidir.	Avrupa’dan, “kâfirlerden” medet ummak, onlara sığınmak yalnızca zulüm, korku ve şiddet getirir.
I	Ellerinde balonla yürüten iki kız çocuğu ve ortalarında bir adam.	“Hilafet topraklarında” çocuklar aileleriyle (babalarıyla) mutlu bir yaşam sürmektedir.	“İslam Devleti” içinde yaşayan aileler için mutluluk ve esenlik yuvasıdır.	Çocuklar ve baba DAES’in kontrolünde yaşayan bütün çocukların ve babaların temsilidir.	Yalnızca “Hilafet topraklarında” aileler mutluluk, huzur ve barış içinde yaşayabilirler.
J	Kucağında çocuk tutan ve yüzü yaralanmış bir adam, yerde yatan başka bir adam, üniformalı adamlar, fotoğraf makineli insanlar, pislik içinde bir zemin.	“Kâfir” bir devlete sığınan “Müslüman” kesimin gördüğü ayrılıkçı ve acımasız muamele. Kucağındaki çocuğuna rağmen darp edilen ve kafası yaralanan bir baba. “Kâfirler” Müslümanlara karşı “şefkatli” değildir.	Kolluk kuvvetleri “İslam devletinden” göç edenler için “şiddet”, “zulüm”, “acımasızlık” ve “korku” metaforu niteliğindedir.	Üniformaları, postalları, silahları ve diğer teçhizatlarıyla kolluk kuvvetleri; “kâfir” olarak tabir edilen bütün “ötekilerin” temsilidir. Yaralı adam, ağlayan çocuk ve yerde yatan diğer adam da “kâfirlerden” zulüm gören bütün Müslüman göçmenlerin temsilidir.	“Kâfirlere” sığınıp medet ummak, DAES egemenliği altında olmayanlara yalnızca zulüm, korku, şiddet ve acımasızlık getirir.
K	Yaşlı bir adamın kucağındaki çocuğa sevgiyle bakışı.	Dededen toruna herkes “hilafet topraklarında” güvendedir.	Eski kuşak (dede); “İslam devletinin”, “bilge” ve “kökleri sağlam” duruşuna, yeni nesil (çocuk) ise “devletin” “genç”, “enerjik” ve “dinamik” yapısına yönelik birer metafor olarak düşünülebilir.	Çocuk; “devletin” geleceğinin, yaşlı adam; “devletin” sürekliliğinin bir temsili olarak düşünülebilir. (Nesiller boyu sürecek bir “devlet”, bir “hilafet devleti”.)	“İslam devleti” nesiller boyu sürecek bir refah ve huzur ortamının garantisidir.

4.9.2. Eid Greetings from The Land of The Caliphate

Al Hayat Medya tarafından hazırlanan ve 02.08.2014 tarihinde yayınlanan “Eid “Greetings from The Land of The Caliphate (“Halifelik Diyarından Bayram Selamları”) isimli videoda DAEŞ’in ele geçirmiş olduğu yerleşim bölgelerinden birindeki sosyal yaşam izleyenlere aktarılmaktadır. 2014 yılının Ramazan ayından sonra yayınlanan videoda, DAEŞ’in egemenliği altında yaşayan insanların günlük hayatlarından kesitlerle bu kişilerle yapılan röportajlar yer almaktadır. Film boyunca “Halifelik Diyarı” olarak tanıtılan bölgede yaşayan insanların günlük yaşantılarındaki “normallik”, “huzur”, “memnuniyet”, “birlik ve beraberlik” gibi duyguların özellikle gösterilmesinin yanı sıra çocuklar yine ön plandadır.

Resim 8: "Eid Greetings from The Land of The Caliphate"

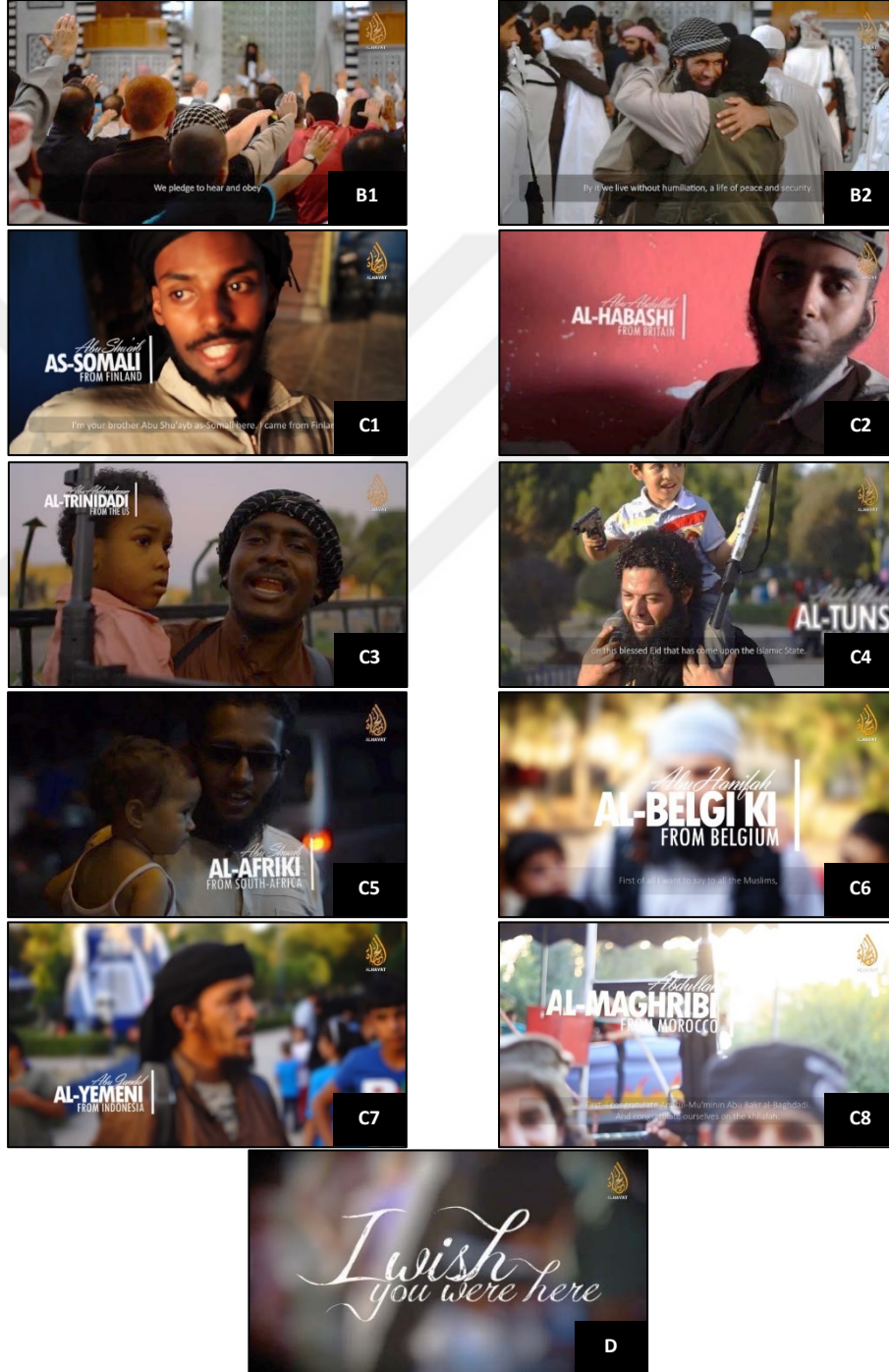

Kaynak: <https://jihadology.net/2014/08/02/al-hayat-media-center-presents-a-new-video-message-from-the-islamic-state-id-greetings-from-the-land-of-the-caliphate/>

“Hilafet topraklarında” doğmuş veya burada büyüyen çocukların neşe içerisinde oyun oynadıkları, örgüt üyeleri tarafından sevildikleri, hediyeler verildiği, oyunlarına eşlik edildiği görüntüler sıklıkla ekrana getirilmektedir. Hicret kavramına özellikle vurgu yapılan filmde, dünyanın çeşitli bölgelerinden aileleriyle birlikte gelerek DAEŞ’e katılan insanlarla yapılan röportajlara yer verilmiştir. Röportaj esnasında dünyanın neresinde ve hangi milletten olursa olsun, “kâfir”, “mürtet” olarak tanımlanan bir topluluğun içinde yaşayan Müslümanların “Hilafet” topraklarına göç etmeleri hatta aileleriyle birlikte de gelebilecekleri tavsiyesi verilmektedir. Görüntüler buraya göç etmiş DAEŞ üyelerinin çocuklarıyla olan neşeli, mutlu ilişkileriyle devam

ederken, camide toplanan halkın önce imam huzurunda biat etmeleri ve ardından birbirlerine sarılmaları ritüeli ve son olarak İngilizce “I wish you were here” metniyle ekrana gelen “Keşke burada olsaydın(ız)” yazılı koduyla sona ermektedir.

Resim 9: "Eid Greetings from The Land of The Caliphate"

Kaynak: <https://jihadology.net/2014/08/02/al-hayat-media-center-presents-a-new-video-message-from-the-islamic-state-id-greetings-from-the-land-of-the-caliphate/>

Videoya müzik olarak eşlik eden neşidenin Türkçeleştirilmiş hali şu şekildedir: “Rabbimizin şeriatı nurdur. O nurla yıldızlara yükseliriz. O’nun sayesinde barış ve güven içinde bir hayat yaşıyoruz. Devletimiz İslam üzere kurulmuştur. Düşmanlarıyla cihat edip bedel öderken, halkını ihmal etmez. Sevgi ve sabırla insanlarına bakar. Bunu dikkatlice, hassasça yapar ve böylece kınanmaz.”

Tablo 4: “Eid Greetings from The Land of The Caliphate” C. Metz’e Göre Analizi

Özgül/Doğal Kodlar	Kültürel Kodlar	
	Gösteren	Gösterilen
<p>Hareketli Görüntü</p> <p>-Uzak genel plan -Zoom in-zoom out -Göğüs plan. -Boy plan. -Detay plan. -Yavaşlatılmış (Slow-motion) çekim. -Zincirleme kurgu. -Kısa ve uzun kesmeler. -Pan ve tilt hareketi.</p> <p>Müzik</p> <p>-04:25-05:40 arası erkek sesi. Enstrümanlı sözlü şarkı (neşid). -11:50-13:05 arası erkek sesi. Enstrümanlı sözlü şarkı (neşid). -14:36-15:05 arası erkek sesi. Enstrümanlı sözlü şarkı (neşid). -16:33-16:50 arası erkek sesi. Enstrümanlı sözlü şarkı (neşid).</p> <p>Fonetik Ses</p> <p>-00:10-00:56 arası tekbir getiren erkek sesi.</p> <p>Gürültü</p> <p>-Açılış logo animasyonu esnasında su sesi. -00:56-04:50 arası cami cemaatine bir imam tarafından yapılan konuşma, camideki kalabalığın sesi, ibadete çağrı niteliğindeki sözlerin sesleri ve kalabalığın hep birlikte tekbir getirme sesleri. -05:40-11:50 arası röportaj yapılan insanlar ve çevre</p>	<p>A1, A2, A3: Kıyafetleri ve taşıdıkları teçhizatlarıyla DAES militanlarının çocuklarla olan ilişkisi.</p> <p>B1: İç tasarımıyla camii olduğu anlaşılan bir mekânda bulunan insanların B1’deki görselde ellerini minberdeki başka birine doğru uzatmaları.</p> <p>B2: B2’deki görselde aynı mekânda bulunan insanların birbirlerine sarılmaları.</p>	<p>A1, A2, A3: Örgütün çocuklara şefkatle ve sevgiyle yaklaştıkları vurgusu.</p> <p>B1: Bir imam önderliğinde tek vücut olmak ve birlikte hareket etmek anlamında yapılan İslami karşılığı Biat olan ritüelden bir kesit. “İslam Devleti” vatandaşları liderleriyle uyum içinde ve tek yumruk olacak şekilde itaat halindedir vurgusu.</p> <p>B2: “İslam Devleti” vatandaşları birbirlerinin kardeşleridir. Aralarında ayrılık yoktur vurgusu.</p> <p>C1: Somali kökenli Finlandiya vatandaşı bir DAES savaşçısı.</p> <p>C2: Etiyopya asıllı İngiliz vatandaşı bir DAES savaşçısı.</p> <p>C3: Örgüte çocuğuyla katılmış, Trinidad kökenli ABD vatandaşı bir DAES savaşçısı.</p> <p>C4: Örgüte çocuğuyla katılmış, Tunus vatandaşı bir DAES savaşçısı.</p> <p>C5: Örgüte çocuğuyla katılmış, Güney Afrikalı bir DAES savaşçısı.</p> <p>C6: Belçika vatandaşı bir DAES savaşçısı.</p> <p>C7: Yemen kökenli Endonezya vatandaşı bir DAES savaşçısı.</p> <p>C8: Fas vatandaşı bir DAES savaşçısı. Örgüte katılmak için milliyetin bir önem arz etmediği, dileyen herkesin ailesiyle birlikte “Hilafet” topraklarına gelip “İslam” nizamına uygun şekilde huzurla yaşayabileceği vurgusu.</p>

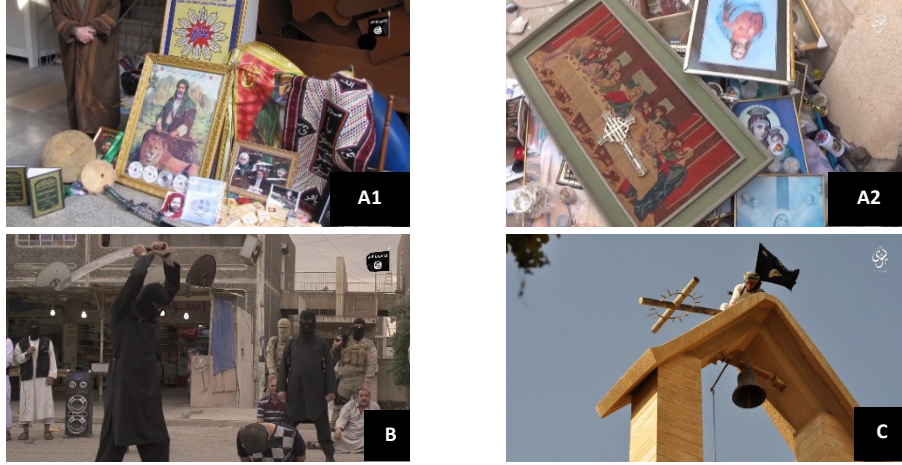
<p>gürültüsü. Çocuk sesleri. Otomobil sesleri. -13:05-14:36 arası bölgeye “hicret edenlerle” röportaj ve çevre sesleri. -15:05-16:33 arası bölgeye “hicret edenlerle” röportaj ve çevre sesleri. -16:50-18:05 arası bölgeye “hicret edenlerle” röportaj ve çevre sesleri. -18:05-20:50 arasında kalabalık bir insan topluluğun birlikte ilahiler söylemesi ve onlara eşlik eden çocuk ve çevre sesleri.</p> <p><u>Grafik Malzeme</u> -Video boyunca ekranın sağ üstünde sabit biçimde duran Al-Hayat medya ofisi logosu. -5-16. saniyeler arası videoyu üreten AL-Hayat medya ofisinin hareketli 3 boyutlu logosu. -23-28. saniyeler arasında video başlığının farklı yazı fontları kullanılarak görüntü üstüne bindirilmesi. -07:39-20:52 arasında “hicret” edenlerin isim ve geldikleri ülkelerin röportaj verenlerin sağ veya sollarında metin mesajı olarak bindirilmesi.</p>	<p>D: Arka planı bulanık olan bir zemin üzerine beyaz ve el yazısına benzer bir font ile İngilizce olarak bindirilmiş “I wish you were here” yazılı mesajı.</p>	<p>D: Türkçe karşılığı “Keşke burada olsan(ız)” olan yazılı mesaj videonun en sonuna eklenerek, baskı zulüm, ötekileştirilmeye maruz kalmış olan bütün Müslümanların “huzurun”, “selametin”, “barışın” yurdu olan “hilafet” topraklarına gelmesi, özlem duygusuyla aktarılmıştır. Köklü bir İngiliz müzik grubu olan Pink Floyd’un “Wish You Were Here” isimli parçasını bilen herkes buradaki mesajı söz konusu şarkıyla da eşleştirebilmektedir. Şarkının genel havası özlem, değişim, umut üzerine kurulu olup, melodik anlamda dinlendirici tınılara sahiptir.</p>
--	--	---

Tablo 5: “Eid Greetings from The Land of The Caliphate” R. Barthes’a Göre Analizi

Görsel	Düzenlam	Yananlam	Metafor	Metonimi	Mit
A1 A2 A3	Benzer biçimde giyinmiş insanların çocuklarla ilgilenmesi.	“İslam Devleti” çocukları önemser ve değer verir.	DAEŞ üyeleri “şefkatli baba” metaforu niteliğindedir.	Adamlar, ideal “Müslüman baba” metonimidir.	“İslam Devleti” savaşçıları düşmana karşı acımasız ama masumlara karşı son derece şefkatlidir.
B1	Ayakta duran bir adamın önünde diz çökmüş ellerini havaya kaldırmış insanlar.	Ayaktaki liderin huzurunda kültürel bir unsur olan biat ritüelini gerçekleştiren topluluk. Bir beraber ve tek yumruk olmaya verilen sözün beden diline yansması.	Biat edenlerin beden dili birlik, beraberlik, söz verme ve itaat metaforu olarak kullanılmıştır.	Ayakta duran adam; lider/imam veya tarihsel rolü anlamında “peygamber” konumundayken, biat eden insanlar itaat eden, şahit olan, söz veren durumunda olmalarının yanısıra tarihsel bağlamda “sahabe” konumundadırlar.	Lidere /imama koşulsuz bağlılık “İslam Devleti” mensubu olmanın ve “geniş” haklara sahip olmanın ön şartı ve gerekliliğidir. “İmam; bilgedir, danışılan, fikir sorulan, koruyan ve günahatan alıkoyandır.”
B2	Benzer kıyafetler giyen, bir kısmı silahlı olduğu görülen insanların birbirlerine sarılması.	İslam’daki kardeşlik, birlik ve beraberlik geleneğinin “İslam Devleti” sınırları içerisinde yaşanmaya devam ettiği vurgusu.	Sarıma eylemi, “İslam kardeşliği” ve “yekvücut olma” metaforu niteliğindedir.	Birbirlerine sarılan örgüt üyeleri, görüntüye gelmeyen ama farklı coğrafyalarda “İslam Devleti” için faaliyet gösteren bütün örgüt mensupları arasındaki ilişkinin temsilcileri konumundadır.	“İslam Devleti” gittiği yere dostluk ve kardeşliği götürür. “İslam Devleti” mensupları “kâfirler” veya “mürtetler” gibi fırka fırka bölünmez, ayrılığa düşmezler. Toplumsal birlikteliğin vücut bulduğu yer “Hilafet” topraklarıdır.
C1 C2 C3 C4 C5 C6 C7 C8	Siyahi ve beyaz erkekler ve çocuklar. Yazılı mesajlar.	Giyim tarzı ve konuştukları konu itibarıyla DAEŞ mensubu savaşçılar. Yanlarında bulunan çocuklar, bölgeye aileleriyle geldiklerinin göstergesi niteliğinde.	-	-	Dünyanın neresinde olursanız olun “İslam Devleti’ne” ailelerinizle birlikte katılarak güven içinde “Hilafet topraklarında” yaşamınızı sürdürebilirsiniz.
D	“Keşke burada olsaydın(tz).	Buraya gelip bize katılmanızı diliyoruz. Dünyanın her yerinden gelenlere “İslam Devleti’nin” kapısı açıktır.	-	-	-

4.9.3. Maintenance of Virtue in Deterring Immorality

DAEŞ'in 06.04.2016 tarihinde internet ağı üzerinden dolaşıma soktuğu "Maintenance of Virtue in Deterring Immorality" başlıklı video Ninawa Medya Ofisi tarafından hazırlanmıştır. "Ahlaksızlığı Engellemede Erdemin Korunması" şeklinde Türkçeye tercüme edebileceğimiz video on dakika kırk dört saniye uzunluğundadır. Örgütün kendi kayıtları ve stok görüntülerden oluşan videoda DAEŞ'in idaresi altındaki bölgelerde toplumsal düzenin ve normların nasıl ve neye göre inşa edildiği örneklerle gösterilmiştir. "Şer'i" kurallara göre yönetim gösterdiğini iddia eden örgüt, kendi içinde atadığı kadılar aracılığıyla mahkemeler kurmakta ve yargı kararlarını halka açık alanlarda uygulamaktadır. Arapça olarak seslendirilen videonu ilk kısımlarında eski çağlardan bu yana insanların kendilerine çeşitli sapkın inançlar edindikleri, putperestlik, paganizm gibi dinleri benimsedikleri, bu dinlerin sapkın ritüellerini uyguladıkları ve ahlaki olarak çöküntüye uğradıklarından bahsedilmektedir. İlerleyen dakikalarda, semavi dinlerin gelişiyile atalarının dinlerinde kalmakta ısrar edenler ele alınmış, Yahudilerin Hristiyanlığı, Hristiyanların İslam'ı kabul etmeyişi gibi bir çeşit isyan tavrı takınmış ve örgüte göre İslamiyet harici herhangi bir dine, inanışa mensup olan herkes "kâfir", "mürtet" olarak tanımlanmıştır. Daha sonra ise halkının büyük kesimi ve yönetimi Müslüman olmayan toplumların ve yöneticilerinin bugünün ahlaksızları olduğu vurgusu yapılmış ve yöneticiler, devlet başkanları, krallar vb. kişiler günümüzün putları/tağutları olarak nitelenmiştir. Bunların yanı sıra İslam dahilindeki kimi mezhepleri de "tekfir eden" ("sapkın" veya "kâfir" ilan eden) örgüt bu zümreyi de "ötekiler" kümesinin içine dahil etmiştir. Ele geçirdiği bölgelerdeki uygulamaların ekrana getirildiği filmde, kiliselerdeki ikonalar parçalanmakta, tarihi eser niteliğindeki heykeller veya duvar kabartmaları parçalanıp sökülmemekte, "Hz. İsa", "Hz. Meryem", havariler vb. Hristiyan kutsallarının resimleri duvarlardan indirilip yakılmaktadır. Benzer şekilde "Şii", "Rafizî", "Nusayri" gibi çeşitli mezheplerin resim, kitap, heykel gibi materyalleri de toplanıp yakılmakta, bu mezheplerin önemli şahsiyetlerinin türbe ve mezarları balyoz, iş makinesi veya bomba kullanılarak yıkılmaktadır (*Resim 10*). Domino, satranç, tavla vb. oyun materyalleriyle, nargile, sigara gibi tütün mamulleriyle birlikte bütün alkollü içecekler toplanıp imha edilmektedir.

Resim 11: “Maintenance of Virtue in Deterring Immorality”

Kaynak: <https://jihadology.net/2016/04/06/new-video-message-from-the-islamic-state-maintenance-of-virtue-in-deterring-immorality-wilayat-ninawa/>

Bütün bunlar görüntülerle ekrana getirilirken fondaki anlatıcı Arapça olarak gerekçeli şekilde yani sözde İslami temellere dayandırarak yapılan uygulamaların meşruluğunu sağlamaktadır. Şehrin/yerleşim yerlerinin ana caddeleri üzerine astıkları büyük panolarla halkın nasıl giyinmesi gerektiğinden, kadınların neden evde olması gerektiğine, sigaranın zararlı olduğu uyarısından, namazın önemine kadar çeşitli bildirimler yapılmaktadır. Kadınlar hakkında örgütün reklam panosuna astığı bir görselde (*Resim 11-E*) “Kadın evinin kraliçesidir.” mesajıyla birlikte Kur’an’dan da konuyla alakalı bir ayete atıfta bulunulmuştur. Söz konusu ayet şöyledir: “Evlerinizde oturun ve daha önce Cahiliye döneminde olduğu gibi açılıp saçılmayın, namazı güzelce kılın, zekâtı verin, Allah’a ve resulüne itaat edin. Ey peygamber ailesi! Allah’ın istediği, sizden kirliliği gidermek ve sizi tertemiz kılmaktan ibarettir” (Kur’an-ı Kerim, 33:33). Videonun ilerleyen dakikalarında ise, bir grup örgüt üyesinin tek tip kıyafet giyerek sosyal hayatın içine karışıp denetleme ve uyarıda buldukları görülmektedir (*Resim 12-F2*). Çok çeşitli konularda, insanlarla selamlaşıp sohbet ederek açıklamalarda bulunmakta İslami referanslarla konuşmalarını

Resim 10: “Maintenance of Virtue in Deterring Immorality”

Kaynak: <https://jihadology.net/2016/04/06/new-video-message-from-the-islamic-state-maintenance-of-virtue-in-deterring-immorality-wilayat-ninawa/>

desteklemektedirler. Örneğin sakalları yeni çıkmaya başlamış bir gencin yanına gelerek ona sakalın nasıl olması gerektiği hadislerden örneklerle açıklanmıştır. Bir başka görüntüde ise film ve bilgisayar oyunu sattığı anlaşılan bir adamla bir süre konuştuktan sonra ona misvak hediye etmişlerdir. Bir başka DAEŞ’li ise çocukları etrafına toplamış, onlara çeşitli “İslami” bilgiler vermektedir (*Resim 12-F1*).

Resim 12: “Maintenance of Virtue in Deterring Immorality”

Kaynak: <https://jihadology.net/2016/04/06/new-video-message-from-the-islamic-state-maintenance-of-virtue-in-deterring-immorality-wilayat-ninawa/>

Örgütün özellikle dikkat ettiği unsurlardan biri de kamera önünde gözükecek olan elemanlarının deyim yerindeyse “prezantabl” (“eli yüzü düzgün”) olmalarıdır. Temiz ve iyi giyimli, saç sakalı düzgün kesilip taranmış, elleri ve dişleri temiz görünen, genelde açık tenli ve “terörist”, “militan”, “cani”, “katil”, “kötü” gibi sıfatların çağrıştırdığı insan tiplerinin aksine ilk bakışta bir terörist gibi algılanmayacak yüz hatlarına sahip olmalarına özellikle dikkat edildiği anlaşılmaktadır.

“Tebliğ”, “kardeşlik”, “toplumsal düzen”, “kurallar”, “cezalandırmalar” gibi temalardan oluşan ve bir anlatıcı tarafından desteklenen görüntüler, 8-10 yaşlarında, askeri kıyafetler giymiş bir grup erkek çocuğunun bir ırmağın kenarına gelerek burada abdest almaları, içlerinden birinin ezan okuması ve yine içlerinden imamlık eden bir diğer çocuğun arkasında namaz kılmalarıyla son bulmaktadır.

Resim 13: “Maintenance of Virtue in Deterring Immorality”

Kaynak: <https://jihadology.net/2016/04/06/new-video-message-from-the-islamic-state-maintenance-of-virtue-in-deterring-immorality-wilayat-ninawa/>

Tablo 6: “Maintenance of Virtue in Deterring Immorality” C. Metz’e Göre Analizi

Özgül/Doğal Kodlar	Kültürel Kodlar	
	Gösteren	Gösterilen
<p>Hareketli Görüntü</p> <p>-Uzak genel plan -Göğüs plan. -Boy plan. -Detay plan. -Yavaşlatılmış (Slow-motion) çekim. -Zincirleme kurgu. -Kısa ve uzun kesmeler. -Pan ve tilt hareketi.</p> <p>Müzik</p> <p>-05:33’den 06:33’e kadar süren ve yer yer kısılıp açılan enstrümanlı müzik (neşid). -09:50-10:40 arası enstrümanlı müzik (neşid).</p> <p>Fonetik Ses</p> <p>-00:10-02:10 arası anlatıcı dış ses. -02:14-04:10 arası konuşmacı sesi. -04:11-05:28 arası anlatıcı dış ses. -05:33-05:55 arası anlatıcı dış ses. -06:35-08:05 arası anlatıcı dış ses. -08:13-09:52 arası konuşmacı sesi.</p> <p>Gürültü</p> <p>-Açılış logo animasyonu esnasında duyulan rüzgâr sesi. -Şehir içi çevre sesleri. -Yakılan materyallerden gelen ses.</p> <p>Grafik Malzeme</p> <p>-1-3. saniyeler arası siyah zemin üzerine beyaz renkte küçük Arapça yazı karakterleri ile besmele. -Video boyunca ekranın sağ üstünde sırasıyla beliren hareketli DAES bayrağı ve Ninawa medya ofisi logosu. -3-9. saniyeler arası videoyu üreten Ninawa medya ofisinin hareketli 3 boyutlu logosu. -10:40-10:44 arası Arapça karakter ile ekranın sağ altına konumlandırılmış tarih ve medya ofisi adını belirten yazılı mesaj.</p>	<p>A1: Gelişigüzel şekilde zemine konulmuş çerçeveli resimler ve farklı materyallerden üretilmiş malzemeler.</p>	<p>A1: DAES’in ele geçirdiği ve Şii, Nusayri, Rafizi inancında kutsal sayılan kişi ve eşyaların toplanıp teşhir edilerek aşağılanması. Söz konusu mezheplerin “sapkın” oldukları vurgusu.</p>
	<p>A2: Zemine yığılmış çeşitli sembol ve resimlerden oluşan bir yığın.</p>	<p>A2: Hristiyan inancında kutsal kabul edilen haç sembolüyle Hz. Meryem ve Hz. İsa tasvirlerinin bulunduğu eşyaların aşağılama göstergesi olarak yere saçılması. Hristiyan inancı ve ona inananların “yoldan çıkmışlar” olduğu vurgusu.</p>
	<p>B: Yüzu maskeli kişilerce dış mekânda yere oturtulmuş insanlar. Elindeki kılıcı havaya kaldırmış bir adam ve elinde mikrofon tutan yüzu maskeli kişiler.</p>	<p>B: “Kâfir” veya “mürtet” olarak yargılanıp ceza almış suçluların halka açık bir yerde infazı. “İslam Devleti’nin” Müslümanlara zulmedenler için Allah adına yaptığı eylem. “Kâfirler” hakkında Allah’ın emrine göre hüküm verildiği ve uygulandığı vurgusu.</p>
	<p>C: Yüksek bir yerde elinde bayrakla duran ve metal olduğu anlaşılan bir materyali yerinden söken adam.</p>	<p>C: Ele geçirilen bölgelerden birindeki kilisenin çan kulesine çıkmış olan bir DAES elemanın Hristiyanlar için kutsal olan haçı söktüp yerine DAES bayrağını dikmesi. Allah’ın emrine karşı gelip son din olan İslam’ı kabul etmeyen “Haçlıların” mabetlerini ele geçirerek zaferin İslam’ın ve “İslam Devleti’nin” olduğu vurgusu yapılmıştır.</p>
	<p>D: Halka açık bir alanda bir adamın cinsiyeti kadın olduğu anlaşılan bir resmi elindeki malzeme ile kapatmaya çalışması.</p>	<p>D: DAES’in İslam inancında kadınların ziyneti sayılan bölgelerinin “şeriata” uygun şekilde kapatılarak, ideal düzen olan “şeri” düzenin getirilmekte olduğu vurgusu.</p>
	<p>E: Yol kenarındaki bir reklam tabelasına asılmış bir görsel. Görselde Arapça yazılar, gösterişli bir koltuk ve dışarıya açılan penceren görülen yeşil doğa manzarası.</p>	<p>E: “Kadın evinin kraliçesidir.” Yazılı mesajı ile kadınların “şeriata” uygun şekilde evlerinde vakit geçirmeleri, bunun kendileri ve toplum adına daha yararlı olacağına vurgu yapılmıştır.</p>
	<p>F1: Etrafında toplanmış çocuklarla konuşan bir adam. F2: Benzer kıyafetler giymiş 2 adam ve onları dinleyen 3. bir kişi.</p>	<p>F1: “İslam Devleti” genç nesli “İslami” esaslara göre bilgilendirip eğitiyor vurgusu. F2: “İslam Devleti”, Allah’ın Kur’an’da bildirdiği şekliyle insanlara iyiyi ve kötüyü anlatmaktadır vurgusu.</p>
	<p>G, H: Yüksek bir yerde elinde bayrakla yürüten maskeli ve kamuflej kıyafet giymiş bir adam.</p>	<p>G, H: İslam coğrafyasının hâkimi, koruyucusu ve bağımsız gücü “İslam Devleti” vurgusu.</p>

Tablo 7: “Maintenance of Virtue in Deterring Immorality” R. Barthes’a Göre Analizi

Görsel	Düzanlam	Yananlam	Metafor	Metonimi	Mit
A1 A2	Çeşitli metal, ahşap eşyalar, resim çerçeveleri ve kitaplar.	“İslami” açıdan yanlış, sapkın inanışların sembolleri.	Yığılan materyaller, İslam’a aykırılığın ve günahın metaforu niteliğindedir.	A1: Sünni inanış dışında kalan bütün mezheplerin temsili. A2: Hristiyan inanışının ve ona mensup olan bütün insanların temsili.	Söz konusu inanışlara sahip toplulukların sonunun aşağılanma ve yıkıma uğrayacağı.
B	Maskeli bir grubun diğer gruba uyguladığı tutum.	“İslam Devleti” yönetimi altında suç işleyenlerin devlet yetkilileri tarafından cezalandırılacağı vurgusu.	Kılıç, adalet metaforu olarak kullanılmıştır.	İnfaz edilenler, “sapkın” ve “günahkârların”, infazı uygulayan ise adaletin metonimi niteliğindedir.	“İslam Devleti” Allah adına yargılama, hüküm verme ve cezaya çarptırmanın, adaleti tesis etmenin yetkili merciidir.
C	Haç ve çan bulunan bir yapının üzerinde duran ve bayrak diken bir adam.	DAEŞ’in Hristiyan kutsallarını yıkıp yerine kendi düzeni olarak kabul ettiği “İslam” düzenini getirdiği vurgusu.	Yıkılmış haç ve dikilen bayrak, “zafer” ve “fethin” metaforu olarak kullanılmıştır.	Bayrak diken adam, “İslam Devleti’nin” metonimidir.	“İslam Devleti” eski bozuk düzeni kaldırıp yerine “faydalı” bir düzen getirmektedir vurgusu.
D	Maskeli ve askeri teçhizatlı bir adamın, bir kadın fotoğrafını boya ile kapatması.	Kadınların bedenlerini teşhir etmeleri “günah” olduğundan kadınlara bir saygı göstergesi olarak fotoğrafın kapatılması.	Kadın, mahrem, kıymetli, korunması ve alelade şekilde gösterilmemesi gereken bir varlık olarak nitelenmiştir.	Adam; “koruyup kollayan”, “değer veren” tarafın metonimi niteliğindedir.	İslam, “İslam Devleti” eliyle kadını korur.
E	Gösterişli bir koltuk görseli, Arapça yazılar ve doğa manzarasına açılan bir pencere.	“Kadın evinin kraliçesidir.” Mesajıyla uyumlu olarak kraliçeye layık bir koltuk da kadına tahsis edilmiştir. Kadın evinde mutludur.	Gösterişli koltuk, kadına ve kadının değerli oluşunun metaforu olarak kullanılmıştır.	Bir evin içinde duran ve varlıklı olanların sahip olabileceği biçimde resmedilen koltuk, evinde oturan kadınların değerleriyle temsil edilmiştir.	“Şeri” kurallara uyup evinde oturan kadınlar en “kıymetli” olanlardır.
F1 F2	Çocuklara ve bir adama bilgi veren “resmi” giyimli adamlar.	“İslam Devleti’nin” usullere uygun şekilde tebliğ görevini yürüttüğü mesajı.	Bilgi veren adamlar “ilim sahibi” ve “öğretici” niteliğindedir.	Halka tavsiye veren DAEŞ üyeleri Hz. Muhammed döneminde tebliğ yapan sahabelerin metonimi olarak vurgulanmıştır.	“İslam Devleti” vatandaşlarına bilmediklerini öğreten, kanaat önderleridir miti üretilmiştir.
G H	Maskeli ve kamuflajlı bir adamın elinde bayrakla yürümesi.	“İslam Devleti’nin” koruyucu bir çoban gibi hâkimiyeti altındaki bölgelerde nöbet tutuyor oluşu.	Adam “koruyucu”, bayrak ise “bağımsızlık” metaforu olarak kullanılmıştır.	DAEŞ bayrağıyla yüksek bir tepede yürüyen adam, “İslam Devleti hâkimiyetinin” metonimi niteliğindedir.	“İslam Devleti” “fethettiği” bölgelerin tek hakimidir.

4.9.4. Harvest Of The Soldiers (18)

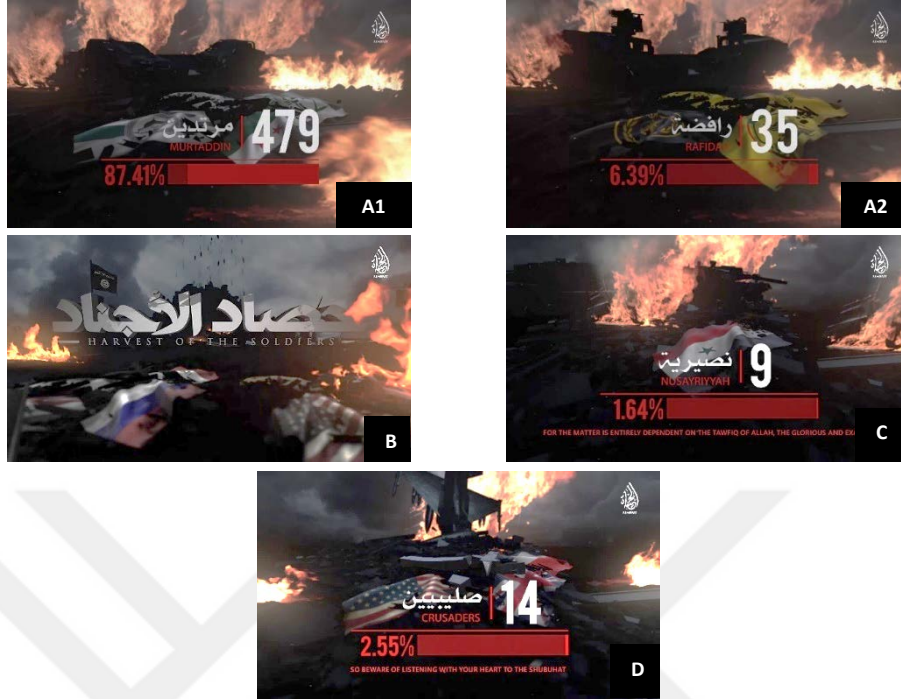
29.11.2018 tarihinde DAESŞ tarafından yayınlanan videoya “Askerlerin Hasadı (18)” başlığı verilmiştir. Bu başlıktaki videolar örgüt tarafından belirli periyotlarla yayınlanarak, işgal altında tuttıkları bölgelerde ve yeni gerçekleştirdikleri işgal girişimlerinde düşmana verdirdikleri kayıpların bilgisini içermektedir. Devlet ajansı gibi çalışmakta olan Al-Hayat Medya'nın logosuyla yayınlanan videoda, söz konusu raporlar yalnızca bölge isimleri, imha edilen düşman sayıları veya imha edilen araç tiplerinin ekrana yazı koduyla yansıtılmasından ibaret olmayıp, başından sonuna kadar dikkat çekici görsellerden oluşan bir video infografik şeklindedir. Gerçek görüntülerin kullanılmadığı bu videolarda ekrana gelen bütün görseller 3B modelleme şeklindedir. Bu modellemeler, bayraklar, zırhlı araçlar, askerler, kurbanlar, uçaklar, helikopterler, silahlar, patlamalar ve yangınlardan oluşmakta ve ekrana gelen bilgilerle eş zamanlı olarak anlamlı şekilde belirip kaybolmaktadır (*Resim 14*). 3 dakika 20 saniye süren bu video da DAESŞ'in diğer video mesajlarında olduğu gibi siyah zemin üzerine beyaz renkte Arapça besmele ile başlayıp sonunda da medya kuruluşunun logosuyla bitmektedir. Ekranda bilgiler belirtmeye başlamadan önce ses efektleriyle bir savaş ortamı atmosferi oluşturulmuş, oluşturulan atmosfer görüntülerle desteklenmiş ve sırayla gelen diğer bilgileri betimleyen görüntülerle uyumlu olacak şekilde ses efekti desteği sürdürülmüştür. Ayrıca bir voice over (dış ses), video boyunca çeşitli mesajlar vermektedir. Bu mesajların içeriği savaşmaya, cihadın kutsallığına, cesarete atıflarda bulunmakta ve ayet ve hadislerle desteklenmektedir. DAESŞ'in diğer videolarında olduğu gibi bu videoda da müzik kullanılmamış, onun yerine yalnızca farklı ses tonlarındaki erkek seslerinden oluşan ve neşide olarak adlandırılan bir tür ilahiden faydalanılmıştır. Söz konusu bu ilahilerin içeriği de dış sesin aktardıklarının içeriğini destekler niteliktedir. Video boyunca süren ve görüntülere eşlik eden dış sesin aktardığı mesajların deşifre edilerek Türkçeye çevrilmiş hali aşağıdaki gibidir.

“Onları istişhadi eylemlerle (bombalı kemer) ve bombalı araçlarla püskürtün. Patlayıcı düzeneklerle şoka uğratın. Keskin nişancı tüfekleri ve susturuculu silahlarla felç edin. Saldırı ve hücumlarla terör ve panik yayın. Ey mücahitler. Sıkıntı zamanlarında geri çekilenler var. Siz bunun için üzülmeyin. Allah'ın kendinden uzaklaştırdıkları için üzülmeyin. Cihat yolundan uzaklaşasınız diye bozgunculuk edenlerin ve Allah'ın yolunu

kesenlerin kalplerinizde oluşturduğu şüpheyi dinlemekten sakının. Mesele yalnızca yüce Allah'ın takdirindedir. Şüphesiz Allah, onların göğüslerinde ve kalplerinde taşıdıkları çoğu kitaba rağmen onlardan uzaklaşmıştır ve onları terk etmiştir. Ey mücahitler. Münafıklar ve Allah'a giden yolu kesenler size şöyle diyeceklerdir: Hedeflediğiniz şeye ulaşabileceğinizi mi sanıyorsunuz? Bunun olması mümkün değildir. Neredeyse hayal gibi bir şeydir. Onlar bunları söylerken şunu hatırlayın: “O zaman münafıklar ve kalplerinde hastalık bulunanlar diyordu ki: Onları dinleri aldatmıştır. Hâlbuki her kim Allah Teâlâ'ya tevekkül ederse artık şüphe yok ki Allah Teâlâ azizdir, hakîmdir” (Kur'an-ı Kerim, 8:49). Ve onlara deyin ki: Allah Müslümanların Allah'ın elçisinin vadettiği ve Konstantinopolis'in daha önce fethedildiği gibi Roma'yı da ele geçirmelerini sağlayacaktır. Onlara deyin ki: Allah'ın bize bundan da fazlasını getireceğini umuyoruz. Beyaz Saray'ı, Londra'yı ve Kremlin'i fethetmemize destek olacağını umut ediyoruz. Allah'ın şu vaadi bizimledir: “Allah sizden iman eden ve salih amellerde bulunanlara vadetmiştir ki, elbette onları yeryüzünde halife kılacaktır. Nasıl ki, onlardan evvelkileri halife kılmıştır ve elbette onlara kendileri için razı olduğu dinlerini temkin edecektir.” (Kur'an-ı Kerim, 24:55). Bunun ne zaman olacağı hakkında Allah bize bir bilgi vermedi. Bizi sadece şeriati savunmayı, din için çalışmayı ve elimizden gelen çabayı göstermekle görevlendirdi. Sonuç olarak onlar yüce Allah'a bırakılmışlardır. Size düşen meyveyi koparmak değil, tohum ekmektir. Allah, gayret gösterenler için en iyi destekçidir” (Al-Hayat Media Center, 2018, <https://jihadology.net/2018/11/29/new-video-message-from-the-islamic-state-harvest-of-the-soldiers-18/>, Erişim Tarihi: Mayıs 2018).

Video süresince hareketli grafiklerle ekrana getirilen veriler örgütün sözde devletinin vilayetlerinde yaptığı operasyonların bilançosu niteliğindedir. İstatistiksel olarak ekrana getirilen bilgilerde, hangi tip operasyonların yapıldığı, ne kadar kayıp verdirildiği, imha edilen düşman unsurların tipi, verdirilen kayıp, örgütün kendi kayıpları, yok edilen hedefler, bunların toplam sayıları ve yüzdelik dilimleri verilmiştir.

Resim 14: "Harvest Of Soldiers (18)"

Kaynak: <https://jihadology.net/2018/11/29/new-video-message-from-the-islamic-state-harvest-of-the-soldiers-18/>

Tablo 8: "Harvest Of Soldiers (18)" C. Metz'e Göre Analizi

Özgül/Doğal Kodlar	Kültürel Kodlar	
	Gösteren	Gösterilen
<p>Hareketli Görüntü</p> <ul style="list-style-type: none"> -Sanal kamera hareketleri, dolly in, dolly out. -Kat geçiş. -Hızlı kesmeler. <p>Müzik</p> <p>00:06-3:17 arası enstrümanlı müzik sesi (neşide)</p> <p>Fonetik Ses</p> <p>00:10-00:26 arası anlatıcı dış ses. 00:37-01:08 arası anlatıcı dış ses. 01:48-03:10 arası anlatıcı dış ses.</p> <p>Gürültü</p> <p>-Açılıştan, kapanışa kadar devam eden, silah, patlama, yanma, fırtına, çatışma, top atışı, roket sesleri ve bunlara eşlik eden zafer çığlıkları.</p> <p>Grafik Malzeme</p> <p>-00:01-00:04 arası siyah zemin üzerine beyaz Arapça harflerle besmele yazısı. -Video başından sonuna dek ekranın sağ üstünde sabit duran Al-Hayat Medya logosu. -00:05-00:08 arası hareketli grafik şeklinde ekrana gelen Al-Hayat medya logosu. -Video bir infografik niteliği taşıdığından başından sonuna dek ekrana çeşitli istatistikler ve grafikler gelip gitmektedir.</p>	<p>A1, A2: Yangın yeri ve çeşitli enkazlar arasında yerde duran Şii grupların bayrakları.</p> <p>B: Yukarıdan zemine doğru inen bombalar ve alevler arasında yerde duran Irak, ABD ve Rusya bayrakları.</p> <p>C: Alevler arasındaki tank enkazının önünde duran Suriye bayrağı.</p> <p>D: Çakılmış bir savaş uçağı enkazının önünde duran ve parçalanmış siyah bir haçın altındaki ABD, Büyük Britanya, Fransa ve Almanya bayrakları.</p>	<p>DAEŞ ile savaşa giren ve Sünni olmayan Müslüman grupların uğradığı kayıplar, bu grupların enkaz altında kalıp yanan bayrakları üzerinden aktarılmıştır.</p> <p>DAEŞ karşıtı koalisyonunda ABD ve Rusya ile çalışan Irak'ın askeri personeline verilen kayıplar ve gerçekleştirilen hava bombardımanlarına rağmen kaybeden tarafın koalisyon güçleri olduğu mesajı ülke bayrakları vasıtasıyla verilmiştir.</p> <p>Suriye'de Esad rejimine karşı kazanılan zaferler ve rejimin hüsrana uğratılması mesajı, enkaz altında kalmış Suriye bayrağı üzerinden aktarılmıştır.</p> <p>DAEŞ'e karşı birleşen "haçlıların" hüsrana uğratıldığı haçların başlarına geçirildiği ve bu sapkın inanış altında ezildikleri mesajı, enkaz altında kalan ve parçalanmış ülke bayraklarıyla aktarılmıştır.</p>

Tablo 9: “Harvest Of Soldiers (18)” R. Barthes’a Göre Analizi

Görsel	Düzanlam	Yananlam	Metafor	Metonimi	Mit
A1 A2	Alevler ve enkazlar arasında yerde duran bayraklar.	DAEŞ’in Şii gruplara karşı zafer kazandığı.	Ateş ve enkaz, savaş ve yıkım metaforu olarak kullanılmıştır.	Bayraklar, Şii mezhebine mensup grupların metonimidir.	“İslam Devleti” karşısında duran bütün “sapkınların” sonu hüsrandır.
B	Bombardıman altında kalmış yere saçılmış bayraklar.	DAEŞ’i yok etmek adına bir araya gelen farklı inanış ve ideolojilerdeki ülkelerin planlarının boşa çıktığı vurgusu.	Ateş ve enkaz, savaş ve yıkım metaforu olarak kullanılmıştır.	Bayraklar; komünist Rusya’nın, kapitalist ve işgalci ABD’nin ve Müslüman olmasına rağmen “İslam “Devleti’ne” karşı iş birliği yapan Irak’ın metonimidir.	“İslam Devleti’ne” karşı birlikte saf tutan bütün kuvvetler her şeye rağmen “İslam Devleti” tarafından yenilgiye uğratılacaktır.
C	İmha edilmiş bir tankın önünde duran parçalanmış bir bayrak.	Suriye rejim güçlerinin kayba uğratıldığı mesajı.	Ateş ve enkaz, savaş ve yıkım metaforu olarak kullanılmıştır	Yere atılmış, paçavraya dönmüş bayrak Suriye rejimi ve devlet başkanı Esad’ın metonimidir.	Suriye rejimi ve Esad, yenilecektir. Zafer “İslam Devleti’ nindir.”
D	Düşmüş bir savaş uçağının önünde, parçalanmış bir haçın altında duran bayraklar.	“Haçlı” koalisyonunun hava destekli saldırılarının “İslam Devleti’ne” zarar veremeyeceği vurgusu.	Ateş ve enkaz, savaş ve yıkım metaforu olarak kullanılmıştır	Parçalanmış haç Hristiyan ülkelerinin, uçak enkazı hava saldırılarının başarısızlığının, bayraklar, ülke yönetimlerinin metonimi olarak kullanılmıştır.	“Haçlı ordularına” karşı zafer “İslam Devleti’ nindir.”

4.9.5. Blood For Blood (Sang Pour Sang)

29.04.2016 tarihinde örgüte bağlı hesaplardan dolaşıma sokulan bu video “Blood For Blood/Sang Pour Sang” adıyla yayınlanmıştır. Türkçeye “Kana Kan” şeklinde tercüme edilebilir. Üç dakika kırk saniye uzunluğundaki video aslında bir neşide klip çekilmesiyle meydana getirilmiştir. Bu nedenle “Blood For Blood başlıklı bir videokliptir” demek yanlış olmayacaktır. Al Hayat Media tarafından üretilen ve dili Fransızca olan video klip, İngilizce altyazıyla desteklenmiş, bunun yanında DAEŞ’in birçok videosundan farklı biçimde neredeyse tamamen kurmaca olarak tasarlanmıştır.

Video klipi iki ana parçaya ayırmak mümkündür, birinci bölüm yaklaşık iki dakika boyunca konum bilgisinin verilmediği ama savaştan önce yerleşim yeri olduğu kesin gibi görünen küçük bir mahallede, siyah renkli geleneksel ve temiz denebilecek kıyafetler içinde, siyah sarıklı on yaşlarında bir çocuğun kamera tarafından izlenmesiyle geçmektedir. Bu takip/gözleme esnasında çocuk üzgün bir tavırla,

harabeye dönmüş sokaklardan, evlerin yıkıntılarında, bazı evlerin odalarından geçmektedir. İkinci bölüm diyebileceğimiz bölümdeyse hüznün yerini neşeye bıraktığı, neşenin kaynağının ise düşmanın kendilerine yaptıklarının bedelini ödetme arzusu olduğu görülmektedir. Bu bölümde farklı ten ve göz renklerinden anlaşıldığı üzere farklı ülkelerden (özellikle Batı) bir araya getirilmiş ve tek tip kamuflaj kıyafet giydirilmiş çocuklar, savaş eğitimi almakta, gerekli teçhizatları eksiksiz olarak kuşanmakta, bir yetiştikenden operasyon düzenlenecek cephe hakkında bilgi almakta ve nizami biçimde yürütülmektedir. Sahip oldukları silah ve teçhizatın bakımı ve kullanımını konusunda eğitilmiş oldukları, bu malzemeleri kullanışlarından da anlaşılabilir.

Birinci bölümde ise DAESH'in düşman olarak belirlediği devletler ve yöneticilerinin yol açtığı yıkım, enkazın arasında gezen çocuk ve enkaz yığınlarının üzerine yansıtılmış gerçek görüntülerle desteklenmiştir (*Resim 15*). Bu görüntülerde sıkça görülen liderler Barack Obama, François Hollande, Beşar Esad, Vladimir Putin ve Recep Tayyip Erdoğan olurken, Sergei Lavrov ve Joe Biden da video klipte yer verilen dışişleri bakanları olarak dikkat çekmektedir. Video klipte kullanılan neşidenin Türkçeye çevrilmiş şekli şöyledir:

“Kendinize, sözde kıymetli özgürlükleriniz adına bizi katletme hakkını veriyorsunuz. Mallarınız, hayatlarınızın, hiçbiri kutsal değil. Kanınız, ağır suçlarınız için akacak. Savaş uçaklarınız bombalayıp yok ederken, Aydınlarınız utanmadan izlerler. Medyanız tüm vahşetleri gizliyor. Ölülerimiz (medyanız tarafından) söylenmeye değmez. Katilsiniz. Manipulatörsünüz. Sözcüleriniz, nitelikli birer yalancı. Dikkatli olun, kendimizi savunmamız için gerekenlere sahibiz, iyi silahlanmış askerlerimiz sizi öldürmeye hazır. Kendinize, sözde kıymetli özgürlükleriniz adına bizi katletme hakkını veriyorsunuz. Mallarınız, hayatlarınızın, hiçbiri kutsal değil. Kanınız, ağır suçlarınız için akacak. Kanunlarınız sivil kayıplara neden oluyor. Askerleriniz çocuklarımızı öldürüyor ve siz onlara kahraman diyorsunuz. Öldürdüğünüz binlercesi için pişmanlık duymazken, birkaç ölü için acı acı ağlıyorsunuz. Suçunuzu meşrulaştırırken, dünyayı hoş sözlerle kandırıyorsunuz. Dikkat edin, savaşmaya hazırız. Kılıçlarımız, boyunlarımızı kesmek için bilendi. Kendinize, sözde kıymetli özgürlükleriniz adına bizi katletme hakkını

veriyorsunuz. Mallarınız, hayatlarınızın, hiçbiri kutsal değil. Kanınız, ağır suçlarınız için akacak. Dikkat edin, erkeklerimiz kendilerini havaya uçurmaya hazır. Kötülüğe cevap vermeye hazır. Yollarınızın yakında iyi eğitilmiş ve kararlı kardeşlerimiz tarafından mayınlarla donatılacağına dikkat edin. Dikkat edin, sonunuz zaten planlandı. Savaşçılarımız her yerde kendilerini feda etmeye hazırlar. Dikkat edin yetimlerimiz büyüyor. Onlar intikam susuzluklarını öfkeyle gideriyorlar. Kendinize, sözde kıymetli özgürlükleriniz adına bizi katletme hakkını veriyorsunuz. Mallarınız, hayatlarınızın, hiçbiri kutsal değil. Kanınız, ağır suçlarınız için akacak” (Al-Hayat Media Center, 2016, “Blood For Blood (Sang Pour Sang”),Erişim Tarihi: Mayıs 2018, <https://jihadology.net/2016/04/29/new-video-nashid-from-the-islamic-state-blood-for-blood/>).

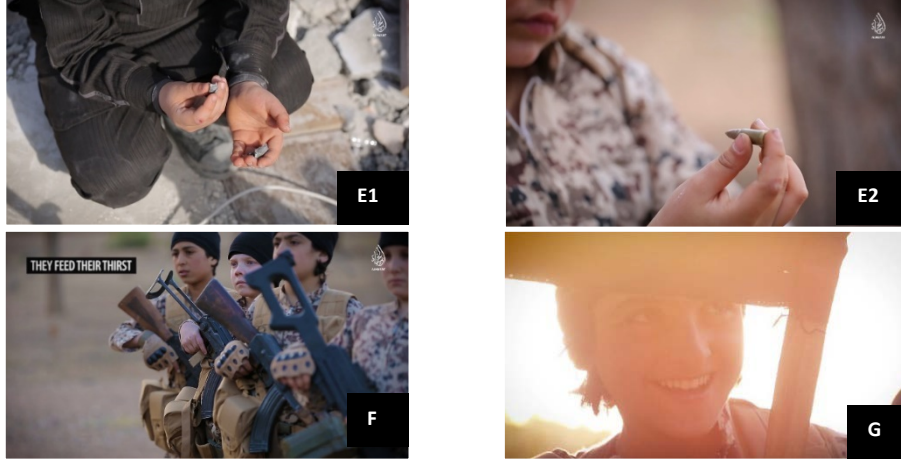
Bu sözlerle birlikte İngilizce altyazıları da ekranda belirirken, enkaz yığınlarının üzerine, neşidede o an söylenen sözle alakalı görüntü bindirilmekte, böylece anlam güçlendirilmektedir. Örneğin “Manipulatörsünüz!” sözyle birlikte Obama ekrana gelirken, “Katilsiniz!” sözyle birlikte Beşar Esad’ın görüntüsü ekrana getirilmektedir (*Resim 15-C*). Böylece suçlamanın kime karşı yapıldığı “şüphe götürmez” şekilde “açıklığa kavuşturulmakta”, doğrudan hedef gösterilmiş olmaktadır.

Resim 15: “Blood For Blood/Sang Pour Sang”

Kaynak: <https://jihadology.net/2016/04/29/new-video-nashid-from-the-islamic-state-blood-for-blood/>

Resim 16: “Blood For Blood/Sang Pour Sang”

Kaynak: <https://jihadology.net/2016/04/29/new-video-nashid-from-the-islamic-state-blood-for-blood/>

Tablo 10: “Blood For Blood (Sang Pour Sang)” C. Metz’e Göre Analizi

Özgül/Doğal Kodlar	Kültürel Kodlar	
	Gösteren	Gösterilen
<p>Hareketli Görüntü</p> <ul style="list-style-type: none"> -Pan ve tilt hareketi -Alt ve üst açı -Geniş, boy, bel, detay plan. -Stabil kamera. -Slide(kaydırma) hareketi. -Dolly in/out hareketi. -Takip -Split screen (bölünmüş ekran) kullanımı. -Zincirleme ve kat geçiş. <p>Müzik</p> <ul style="list-style-type: none"> -00:13-03:35 arası enstrümanlı müzik (neşid). <p>Fonetik Ses</p> <ul style="list-style-type: none"> -Neşidin sözleri haricinde ek fonetik ses kullanılmamıştır. <p>Gürültü</p> <ul style="list-style-type: none"> -00:01-00-14 arası gök gürültüsüne benzer bir homurtu kullanılmıştır. <p>Grafik Malzeme</p> <ul style="list-style-type: none"> -00:01-00:06 arası siyah zemin üzerine beyaz Arapça yazı karakterleriyle besmele. -00:07-00:15 arası Al-Hayat Media Center logosu. -Video boyunca Fransızca olan sözlerin İngilizce altyazıları. 	<p>A: Harap edilmiş bir yerleşim bölgesi, siyah giyimli bir insan, duvarlarda beliren yaralı çocuklar.</p> <p>B: Yıkıntılar arasında bir güvercin ve enkaz üstüne yansıtılan bir grup insan.</p> <p>C: Yıkık bir yapının duvarına görsel efektlerle yansıtılan bir adam.</p> <p>D: Enkaz arasında ezilmiş bir bebek arabası ve ağlayan bir çocuk görüntüsü.</p> <p>E1: Yıkıntılar arasında bulduğu parçaları inceleyen bir çocuk.</p> <p>E2: Giydiği kamuflaj kıyafetlerle, elinde tuttuğu mermiyi inceleyen bir çocuk.</p> <p>F: Nizami şekilde dizilmiş, askeri teçhizat kuşanmış farklı ten renklerine sahip çocuklar.</p> <p>G: Parlak bir güneşin önünde elinde tuttuğu bayrağın altında gülümseyen bir çocuk.</p>	<p>Yıkılmış ve harap edilmiş binalar savaşın izlerini, sebep olanların DAEŞ’e karşı savaşanlar olduğu, siyah giyimli kişinin bir DAEŞ üyesi olduğu ve duvarlara yansıtılan görüntüler bu evlerde yaşanan ölüm ve yıkımı temsil ederken, intikam duygusu körüklenmektedir.</p> <p>Güvercin barış ve özgürlük sembolü olarak kullanılmış, ölü olan güvercin, yansıtılan diğer görseldeki kişilerce halkın elinden alınan özgürlüğün ve ölümün temsili niteliğindedir.</p> <p>Görsel efekt olarak yıkıntının duvarına yansıtılan kişi Suriye devlet başkanı Esad’dır. Görselin altında beliren “katiller” yazılı koduyla, bu yıkım ve ölümlerden sorumlu olanlardan biri de Esad’dır mesajı verilmiştir.</p> <p>Koalisyon güçlerinin yol açtığı yıkım ve öldürülen masum insanlar, parçalanmış bir bebek arabası ve ağlayan bir çocuk görselinin yanı sıra, görüntünün üstüne bindirilen “Askerleriniz çocuklarımızı öldürdü.” Yazılı mesajıyla da vurgulanmıştır.</p> <p>E1 ve E2 görselleri arka arkaya kurgulanmıştır. E1 de yıkıntılar arasında çaresizce moloz parçalarıyla oynayan sivil giyimli çocuk, E2 görselinde askeri kıyafetler giymiş halde ve elindeki mermiyle oynamaktadır. Esad rejimi ve koalisyon güçlerinin yol açtığı yıkıma karşı silahlanıp mücadeleye girişmekte olan genç neslin, intikam almaya hazırlandığı mesajı verilmiştir.</p> <p>Kamuflajlı ve nizami şekilde dizilmiş çocuklar askeri bir ciddiyet içerisinde hazır beklemektedirler. İçlerinde Batı kökenli olduğu düşünülen sarışın ve renkli gözlü bir çocuk da vardır. Burada verilmek istenen mesaj, dünyanın neresinde olursa olsun DAEŞ’in inanç sistemine mensup herkesin “İslam Devleti” çatısı altında birleşerek “düşmana” karşı çocuk genç demeden mücadele vereceği vurgusudur.</p> <p>Yine askeri kıyafetler içerisindeki bir çocuk, elindeki “İslam Devleti” bayrağını tutarak gülümsemektedir. Dünyaya hükmedecek yeni neslin “İslam Devleti’nin” yetiştirdiği nesiller olacağı ve onların mutlu olacağı yerin “İslam Devleti” sancağının altı olduğu vurgusu yapılmıştır.</p>

Tablo 11: “Blood For Blood (Sang Pour Sang)” R. Barthes’a Göre Analizi

Görsel	Düzanlam	Yananlam	Metafor	Metonimi	Mit
A	Siyah giyimli bir çocuğun yıkıntıları izlemesi.	Yıkım ve ölümlere sebep olanların genç bir çocuk tarafından aranması.	Çocuk, “intikam” duygusunun metaforu olarak kullanılmıştır.	Çocuk, DAEŞ’in geleceğinin metonimidir.	“Kâfirler, mürtetler” yalnızca yıkım ve acı getirir.
B	Yıkıntılar arasında ölmüş bir güvercin. Yanında toplantı halinde bir grup insan görseli.	Birlik olmuş “İslam” karşıtları, masum halkın yaşam özgürlüğünün ellerinden alınmasının sorumlularındırlar.	Ölmüş güvercin; özgürlük, bağımsızlık ve masumiyetin metaforu niteliğindedir.	Vücutundan kan sızan güvercin, DAEŞ karşıtlarınca katledilen Suriye halkının metonimidir.	Batı, rejim ve “sapkınlık” gerçek Müslümanlara yalnızca acı, yıkım, zulüm ve ölüm getirir.
C	Harabe bir duvara yansıtılmış bir insan görseli.	“Düşmanla” iş birliği içinde olan Esad’ın katil olduğu mesajı.	Esad, ölümün ve yıkımın metaforu olarak kullanılmıştır.	Esad kendisiyle birlikte DAEŞ’e karşı birleşip savaşan bütün güçlerin metonimidir.	Suriye rejimi ve işbirlikçileri sivil katliamlarının sorumlusudur.
D	Molozlar arasında kalmış bir bebek arabası ve ağlayan bir çocuk görseli.	“Düşmanların” sivil çocuk ayrımı yapmadan katliam yaptığı vurgusu.	Bebek arabası, suçsuzluğun ve masumiyetin metaforu niteliğindedir.	Ağlayan çocuk, savaşta hayatını kaybeden bütün masum Suriye halkının metonimidir.	DAEŞ karşıtı koalisyonun bütün ölüm ve yıkımlardan sorumlu olduğu ve hesap vermesi gerektiği vurgusu.
E1 E2	Eline aldığı moloz parçalarını inceleyen bir çocuk. Sonrasında elindeki mermiyi inceleyen bir çocuk.	Yapılan yıkımlar ve verilen zararın, bunu yapanlara mermi olarak geri döneceği vurgusu.	Moloz parçaları “düşmanın” yol açtığı yıkım, mermi ise “düşmana” verilecek cevabın metaforudur.	Elinde moloz parçası, daha sonra ise mermi tutan çocuk, savaşta zarar gören, kayba uğrayan bütün masumların metonimidir.	“Her ne kadar İslam Devleti’ne karşı birleşip masumlara zulüm yapmış da olsanız, genç nesillerimiz intikamınızı alacaktır.”
F	Kamufraj kıyafetler giymiş eli silahlı çocuklar.	DAEŞ’in gelecekteki ordusunun şimdiden hazırlanmaya başladığı vurgusu.	Farklı ten rengine sahip çocuklar, DAEŞ’in ırklar, milletler üstü bir ideolojiye sahip olduğu iddiasının metaforu olarak kullanılmıştır.	Ellerinde silahlarla askeri nizamda bekleyen çocuklar, DAEŞ ordularının tamamının metonimidir.	“Genç ordularımız verdiğiniz zararın intikamını almak için hazır beklemektedirler.”
G	Elinde tuttuğu bayrağın altında gülümseyen bir çocuk.	Çocuklar, “İslam Devleti’nin” sancağı altında güvende ve mutludurlar mesajı.	Bayrak; huzur, güven, güç ve bağımsızlık metaforu niteliğindedir.	Elinde DAEŞ bayrağı tutan çocuk, “İslam Devleti’nin” genç ve dinamik yönünün metonimidir.	“Genç nesiller, “İslam Devleti” sancağı altında, “düşmanla” çarpışmak ve masum Müslümanların intikamını almak için gelecek işareti umutla beklemektedirler.”

SONUÇ VE ÖNERİLER

Irak ve Suriye merkez olmak üzere kendine bağlılık yemini eden diğer terör grupları da dikkate alındığında Ortadoğu, Kuzey Afrika, Arap yarımadası çevresinde yoğunluklu olarak faaliyet gösteren DAESH, Avrupa, ABD, Büyük Britanya, Avustralya, Uzakdoğu gibi bölgelerde de gizli olarak varlığını sürdürmektedir. Bu sonuca göre DAESH dünyanın hemen her kıtasında kendine sempati duyan ve kendisi için hareket edebilecek örgüt mensuplarına sahiptir. Bunlardan bir kısmı yaptıkları eylemlerle farkına varılan kişilerken bir kısmı “uyuyan hücre” örneğinde olduğu gibi kendilerine verilecek eylem emrine kadar fark edilmemektedirler. DAESH’in sosyal medya üzerinden yaptığı yönlendirmeler sayesinde bu kişiler terör uzmanlarının deyimiyle “yalnız kurt eylemcisi” (Yeşiltaş, 2019) olarak tabir edilen biçimde bağımsız ve örgüt desteği olmaksızın harekete geçerek terör eylemleri yapabilmektedirler. Eylemlerin ne zaman nerede ve ne şekilde olacağını bilinememesi toplumu oluşturan insanlar arasında huzursuzluk ve güvensizlik ortamı yaratmaktadır. Korku unsurunu da beraberinde getiren bu durum sayesinde DAESH “yönetim merkezinden” binlerce kilometre uzaklıktaki ülkelerde yaşayan insanlara adeta “ensenizdeyiz” mesajı vermektedir. Terörün amaçladığı korku ve güvensizlik ortamı yaratma durumu böylece mesafe tanımaksızın yayılmaktadır.

DAESH silahlı propaganda yapmasının yanı sıra, psikolojik savaş stratejisi de izlemektedir. Psikolojik savaşta amaç, düşmanı moral olarak güçsüz duruma getirmek ve yılgınlık yaratmaktır. Bu perspektiften bakıldığında DAESH yalnızca silahla veya bombalı eylemlerle fiziksel tahribat yaratarak değil, yaptığı videolar ve görsel yayınlarla da toplumu terörize edebilmektedir. Bunu “başarmasındaki” en büyük etkenlerden birisi elbette örgütün sosyal medya gücüdür. Yeni medya ortamını her açıdan geniş ölçekte kullanan örgüt, farklı dillerde dijital dergiler çıkarmış, haftalık bültenler hazırlamış, günlük gazeteler bastırmış, hazırladığı videoların gösterimini sadece internet üzerinden dolaşıma sokmakla kalmamış aynı zamanda ulaşabildiği bölgelerdeki insanlara doğrudan izletme yolunu seçmiştir. Dünya genelinde internet ağının hemen her ülkeye ulaştığı ve mobil cihaz kullanıcı sayısının çok fazla olduğu, kişilerin sosyal medya platformlarından en az bir veya iki tanesini kullandığı göz önüne alınırsa DAESH’in bütün bu ağ sistemine rahatlıkla propaganda materyallerini dâhil edebileceği söylenebilir. Örgüte bağlı sosyal medya hesaplarının kısa sürede

kapatılmasından sonra, başka bir isimle, örgüt tarafından dakikalar içinde yeniden açılabilmesi, propaganda içeriklerinin yeniden dolaşıma sokulabilmesi, günümüz dünyasında gelişen ve hız kazanan iletişim sistemlerinin denetlenebilirliğini ve anlık müdahale imkânını yeniden sorgulatmalıdır.

Çalışmada yer alan hipotezlere göre ortaya çıkan sonuçlara bakıldığında terör, bir toplumda korku, yılgınlık yaratma ve güvensizlik ortamı oluşturma amacı taşımaktadır. Terörizm ise bu ortamı sürekli hale getirmek için girişilen faaliyetlerin bütününe teşkil etmektedir. Terör grupları hedefleri doğrultusunda özellikle silahlı, bombalı eylem biçimlerini tercih etmekte bunun yanında insan kaynağı elde etmek için de propagandaya başvurmaktadır.

DAEŞ özelinde terör örgütlerinin tamamının devletlerarası savaş hukukundan farklı olarak bir silahlı mücadele izlemekte olduğu söylenebilir. DAEŞ'in düzenli bir ordusunun olmaması, net olarak üye sayısının bilinmiyor olması, sempatizanlarının kimler olduğu ve hangi bölgelerde yaşadıklarının tespitinin güç olması gibi nedenlerden dolayı örgüte karşı silahlı mücadele, Ortadoğu coğrafyasının dışında yer alan bölgelerde zayıf kalmaktadır.

DAEŞ gibi dini motifli terör örgütleri söylemlerinde haklı olduklarını ispat etmek adına kendi dini inanışlarına sahip olan insanların kutsalları üzerinden ikna ve propaganda stratejisi uygulayarak, örgüte katılmanın veya örgüt adına hareket etmenin dini bir gereklilik olduğu vurgusunu yapmaktadır. Dini inanış yönünden zayıf, sorgulamayan, verilen bilgilerin kaynağını araştırmadan yüzeysel yorumlar yapan insanlarla, kimlik problemi yaşayan veya inancı dolayısıyla ötekileştirmeye maruz kalan insanları böylece kolaylıkla etkisi altına alabilmeyi ve onlara “var olma” fırsatı sunmayı amaç edindiği söylenebilir.

Diğer dini motifli terör örgütleri ele alındığında bu örgütlerin DAEŞ kadar yeniliğe açık olmadıkları ve çağın iletişim imkânlarını kullanmak yerine geleneksel yöntemlerle hareket ettikleri, dolayısıyla görece “yerel/bölgesel terör örgütleri” olarak kaldıkları sonucuna ulaşılabilir. DAEŞ ise 21. yüzyılın medya alanındaki ve görsel işitsel araçlardaki teknolojik gelişmeleri takip ederek gerek sahada gerekse sosyal medya alanında “etkili” propaganda stratejisi izlemiştir. Kendilerine karşı yapılan yayınlara veya “kara propagandaya” yeni medya araçları üzerinden kısa zamanda yanıt

vererek, örgüt hakkında şüpheye düşen sempatizanlarını “bilgilendirmiş” ve fikir ayrılıklarını gidermeyi hedeflemiştir. Yeni medyanın denetiminin konvansiyonel medyaya nazaran çok daha zor fakat aynı zamanda erişimin çok daha kolay olması, yeni medya sahasında sürdürülen “savaşların” örgüt lehine dengelenmesine olanak tanımaktadır.

DAEŞ, gerek düşman olarak tanımladığı cepheyi tehdit etmek gerekse taraftarlarına mesajlar iletmek amacıyla günümüz iletişim ağının imkanlarından faydalanmaktadır. Bu amaçla işgal ettiği bölgelerdeki halka yönelik yazılı ve görsel propaganda materyalleriyle çalışmalarını sürdürürken, uzak coğrafyalardaki insanlara ulaşmak için sosyal medyayı kullanmaktadır. Dolaşıma soktuğu dijital dergiler, neşid videoklipleri ve propaganda videoları sayesinde dünyanın dört bir yanında sosyal medyaya erişimi olan herkese kolaylıkla ulaşabilmekte ve içeriği ister tehdit, ister motivasyon, ister haklarındaki iddialara cevap vermek amacı taşıyan her türlü mesajını küresel çapta yayabilmektedir.

DAEŞ günümüz insanının edindiği iletişim alışkanlıklarının tespitini çok iyi yaparak bu kanallar üzerinden mesajlarını iletmeyi tercih etmektedir. Bir kitle iletişim aracı olarak adlandırılan sinema, çağımızda da büyük ölçüde Amerikan film endüstrisinin tekelindedir. Üretilen filmlerin global çapta ihraç edilmesiyle sinema izleyicisi Hollywood’dan çıkan yapımlara görsel algı bağlamında aşına hale gelmiştir. Yine dünya çapında popüler olan bilgisayar oyunlarının üretimi ve ihraç edilmesi de büyük oranda ABD elinden çıkmaktadır. Facebook, Twitter, Youtube, Vimeo, Dailymotion, Instagram gibi sosyal medya platformlarının global çapta kullanımının yaygın olması, kullanıcıların bu platformlardan dolaşıma sokulan örgütsel materyallere ulaşmasını kolaylaştırmıştır. Dolayısıyla bu tür sosyal medya platformlarına, filmlere ve bilgisayar oyunlarına aşına olan insanların farkında olan DAEŞ, ürettiği içeriklerde popüler formatları kullanarak izleyicinin dikkatini çekmeyi hedeflemiştir.

DAEŞ, ürettiği propagandif videolarda sinema sanatında film üretirken kullanılan tekniklere başvurmaktadır. Kamera hareketleri (pan, tilt, dolly in-out, zoom in-out), ışık ve renk seçimleri, çerçeveleme, kompozisyon yaratma, ses ve görüntü efektleri, kat ve zincirleme kurgu, kostüm, dekor, beden dili, fonetik unsurlar, yavaş

ve hızlandırılmış çekim, split screen (bölünmüş ekran), akışkan görüntü, özne takibi, tekli plan, ikili plan, yakın çekim, geniş çekim, aç-karşı aç, hareketli grafik gibi teknik unsurlar ve animasyon kullanımı sayesinde sinema ve televizyon izleyicisinin görsel alışkanlıklarına uygun videolar üretmektedir.

Örgüt söylemini kutuplaştırma üzerinden inşa etmektedir. Onlara göre “inanmayanlar” ve “inanmayanlar” olarak iki kutup vardır ve karşı kutup “yok edilmesi gereken” taraftır. Bu “yok etme” eyleminin meşruluğu gerek Kur’an’dan gerek hadislerden getirilen örneklerle sağlanmaya çalışılmıştır. Bunun yanı sıra düşman tanımlaması yaparken öncelikle dikkat edilen husus; düşman olarak etiketlenecek olanların yol açtığı “yıkımlardır”.

Ortadoğu coğrafyasında uzun yıllar askeri faaliyet gösteren Batılı devletlerin saldırıları sonucu hayatını kaybettiği iddia edilen sivillerin görüntüleri, DAESH’in hazırladığı propaganda filmlerinde sıklıkla gösterilmiştir. Bu şekilde giriştiği terör eylemleri için kamuoyunda “meşru” bir zemin yaratmayı hedeflemiştir. Özellikle ellerinde bulunan bir esirin infazından önce örgüt muhakkak esirin uyruk bilgisini vermiş, vatandaşı olduğu devletin Ortadoğu coğrafyasında yol açtığı “yıkımları” görsel ve işitsel olarak sunmuş, gerekli gördüğü yerlerde dini metinlere atıflar yapmış ve “şeriat” hükümlerine göre hareket ettiğini vurgulayarak infaz gerçekleştirmiştir.

İncelenen videolardan elde edilen bilgiler dikkate alındığında, örgütün prodüksiyon kabiliyetinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılabilir. Ses, ışık, kamera, kostüm, efekt, kurgu kullanımı konusunda eğitimli oldukları düşünülmektedir. Bir sinema filminde olması gereken bütün unsurlar DAESH’in propaganda filmlerinde mevcuttur. Kendi askeri kıyafetlerini ve esirlere giydirilen tulumları kostüm, yıkılmış binaları, çöl ortamını, camileri dekor, esirleri ve infazcılarını birer oyuncu gibi kullanmışlardır. Gerekli görülen yerlerde özel efekt ve hareketli grafik kullanılmaktan çekinmeyen örgüt, Harvest of Soldiers videosu örneğinde olduğu gibi tamamen bilgisayar ortamında üretilmiş animasyon türünde bir infografik dahi yayınlamıştır. Günümüzde özellikle kısa film yapımcılarının tercih ettiği yarı profesyonel kameraları kullanan örgüt, post prodüksiyonda bir sektör standardı haline gelen kurgu yazılımlarından birini kullanırken çekilmiş bir üyenin görüntülerini de yayınlamıştır. Örgütün yayınladığı filmlerin genelinde çerçeveleme, kompozisyon oluşturma, çekim

açıları, kamera hareketleri gibi kıstaslara dikkat ettikleri gözlemlenmiştir. Sinema dilini kullanarak, yalnızca yazılı mesajları ekrana getirerek anlam yaratmamış aynı zamanda sadece görüntüleri kullanarak da çeşitli mesajlar vermişlerdir. Yapılan analizlerde ve oluşturulan tablolarda, örgütün Roland Barthes ve Christian Metz'in belirttiği görüntüsel göstergebilim kıstaslarıyla uyumlu içerikler ürettikleri sonucuna varılmıştır. Sinematografik kurullarla harmanlanıp, sinematik bir estetikle "süslenen" propagandif içerikler, böylece çalışmanın başlığını taşıyan sinematografik terörizm kavramıyla da uyum içindedir.

Çalışmanın sinema, propaganda ve terör örgütü ilişkisi bağlamında ileride yapılacak çalışmalara kaynaklık edeceği ümit edilmektedir. Bu kapsamda konuyla ilgili yapılacak araştırmaların terör örgütlerinin medya teknolojilerini kullanmadaki sonuç üretmeye yönelik çabası, sadece terör propagandası açısından değil aynı zamanda medyayı amacın araçsallaşmasına örnek olarak nasıl kullandığı perspektifinden de ele alınmalıdır. Terörün, terörizmin, teröristin kısaca kötülüğün; toplumun ve toplumu oluşturan bireylerin zayıf yönlerini hedef aldıkları unutulmamalı, sosyal ilişkiler güçlendirilmeli, ayrıştırıcı ve ötekileştirici söylemlerden uzak durulmalıdır.

Büyük çoğunluğu Müslüman olan Türkiye Cumhuriyeti gibi ülkelerde, dini referanslı terör örgütlerinin faaliyetleriyle mücadele, öncelikle Müslüman toplumun İslam'ı iyi tanınmasıyla mümkün olabilmektedir. Bu anlamda devlet erki başta olmak üzere, gerek ailelere gerek öğretmenlere gerekse din adamlarına büyük görevler düştüğü söylenebilir. Kur'an-ı Kerim'de yaklaşık 75 farklı ayette geçen "...düşünün", "...düşünmez misiniz?", "...düşünmeyecek misiniz?", "...akıl etmez misiniz?" şeklindeki ifadeler dikkate alındığında, Müslüman toplumların muhakeme, akıl yürütme, sorgulama, kritik-analitik düşünme gibi noktalarda çok daha hassas ve bilinçli davranmaları; bir tercihten öte; bir zaruriyettir.

KAYNAKÇA

Kitap

AĞAR, Abdullah (2015), **İşid ve Irak, Remzi Kitabevi**, İstanbul.

AKARCALI, Sezer (2003), **2. Dünya Savaşında İletişim ve Propaganda**, İmaj yayınları, Ankara.

AKERSON, ERKMAN, Fatma (2016), **Göstergebilime Giriş**, Bilge Yay., İstanbul.

ALKAN, Necati (2009), **Söz Bitmeden: Terörle Mücadelede Önleme Stratejileri**, USAK Yayınları, 3.bsm, Ankara.

ALPTEKİN, Hüseyin (2018), **Etnik Terör ve Terörle Mücadele Stratejileri**, SETA yayınları, İstanbul.

ALTUĞ, Yılmaz (1989), **Terörizm; Dünü, Bugünü, Yarını**, İçişleri Bakanlığı Yay., Ankara.

ALTUN, Fahrettin (2008), **FETÖ ve PKK'nı Propaganda Stratejileri**, ALTUN Fahrettin, YALÇIN Hasan Basri (ed.), **Terörün Kökenleri ve Terörle Mücadele Stratejisi** içinde., s.127-149, SETA, İstanbul.

ALTUN, Hasan Mutlu (2011), **Terör: Güncel Olaylara Hukuksal, Sosyolojik ve Tarihsel Yaklaşım**, Seçkin Yay., Ankara.

ANDREW, J. Dudley, (2010), **Büyük Sinema Kuramları**, Çev. Zahit Atam, Doruk Yay., İstanbul.

AYGÜN, Bünyamin (2015), **İŞİD'in Elinde 40 Gün**, Doğan Yayıncılık, İstanbul.

BARTHES, Roland (1993), **Göstergebilimsel Serüven**, Çev.: Mehmet Rifat, Sema Rifat, Yapı Kredi Yay., İstanbul.

BEKTAŞ, Arsev (1996a), **Kamuoyu İletişim ve Demokrasi**, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.

BEKTAŞ, Arsev (2002b), **Siyasal Propaganda**, Bağlam Yay., İstanbul.

BOZDOĞAN SOYSAL, Betül (2016), **DAİŞ 3. Dünya Savaşı'nın Deşifresi**, Hayykitap, İstanbul

BOZKURT Enver, KANAT Selim (2007), **Uluslararası Toplumun Paradoksu: Terörizm, İnsan Hakları, Güvenlik ve 11 Eylül Sonrası Meydana Gelen Değişiklikler**, Asil Yay., Ankara.

BROWN, J.A. (1992), **Siyasal Propaganda**, Ağaç Yay., İstanbul.

CAŞIN, Mesut Hakkı (2008), **Uluslararası Terörizm**, Nobel Yay., Ankara.

CHAILAND, Gerard, BLIN, Arnaud (2016), **Terörizmin Tarihi Antikçağdan İŞİD'e**, Çev. Bülent TANATAR, Nora Kitap, İstanbul.

CLARK, Toby (2017), **Sanat ve Propaganda**, Ayrıntı Yay., Çev.: Esin Hoşsucu, İstanbul.

COCKBURN, Patrick (2014), **İslam Devletinin Yükselişi-İşid ve Yeni Sünni Ayaklanması**, Çev.: Osman Akınhay, Agora Kitaplığı, İstanbul.

ÇEŞME, Ahmet (2005), **Psikolojik Harekat ve PKK**, IQ Yay., İstanbul.

DAVIES, Barry (2006), **Terörizm: Ortadoğu'da Şiddet Dünyada Terör**, çev.: Pınar BULUT, Truva Yay., İstanbul.

DOMENACH, Jean. M. (1961a), **Siyasi Propaganda**, Remzi Kitabevi, çev. Cevdet Perin, İstanbul.

DOMENACH, Jean. M. (1969b), **Politika ve Propaganda**, Varlık Yay., çev. Tahsin Yücel, İstanbul.

ELSÄSSER, Jürgen (2015), **Batılı Gizli Servislerden İşid'e Giden Yol**, 2. Basım, çev.: Emre ERTEM, Kaynak Yay., İstanbul.

ESPOSITO, John (2003), **Kutsal Olmayan Savaş: İslamcı Terör**, Çev.: Nuray Yılmaz, Ertan Yılmaz, Oğlak Yay., İstanbul.

FISKE, John (2003), **İletişim Çalışmalarına Giriş**, Çev. Süleyman İrvan, Bilim ve Sanat Yay., Ankara.

GÖKSUN, Yenal, SALİHİ, Emin (2018), **DEAŞ'ın Medya Stratejisi**, SETA Yay., İstanbul.

GÜLLER, Mehmet Ali (2014), **İŞİD: Kara Terör**, Kaynak Yay., İstanbul.

HEALY, Tim Traverse (1998), **Halkla İlişkiler ve Propaganda-Karşılaştırmalı Değerler**, Rota Yay., Çev. Nur Nirven, Ahmet Ünver, İstanbul.

İNCEOĞLU Metin (1985), **Güdüleme Yöntemleri**, A.Ü. Basın-Yayın Yüksekokulu Yayınları, Ankara.

JOWETT, Garth, O'DONNELL, Victoria (2017), **Propaganda ve İkna**, Es Yayınları, Çev. Rana Kahraman Duru, Esin Akşar, Levent Aladağ, Erva Erençin, Kübra Obalı, Selin Papuççiyen, Mertcan Suna, Burcu Asena Şahin, Ezgi Saver, Yasemin Nicola Sakay, Ceren Dörtkardeşler, Meltem Deniz Bilgin, Merve Keçeli, İremnaz Tali, İstanbul.

KAPLAN, Ali Barış (2017a), **Primatlardan Uzay Çağına Bastırılmışın Geri Dönüşü: Psikanalitik ve Sinematografik Bir Okuma**, OmniScriptum Publishing Group, Saarbrücken.

KAPLAN, Ali Barış (2018b), **Arketipal Topografyaların Sinematik Düzlemde İncelenmesi**, Çizgi Kitabevi, İstanbul.

KAYNAK, Mahir (2014), **İstihbarat ve Terör Oyunları**, Selis Kitapları, İstanbul.

KIREL, Serpil (2010), **Popüler Sinema ve Propaganda İlişkisi: Uygarlaştırma Mitinin Meşrulaştırıcısı Olarak Hollywood Westernlerinin Etkisi**, İNAN, Ece (ed.), Seçenlere ve Seçilenlere Politik Dünya içinde., s.161-186, Referans Yay., İstanbul.

KORKMAZ, Gürol (1999), **Terör ve Medya İlişkisi**, EGM Basımevi, Ankara.

KURUOĞLU, Huriye (2006), **Propaganda ve Özgürlük Aracı Olarak Radyo**, Nobel Yay., Ankara.

LOTMAN, Yuriy (2012), **Sinema Göstergibilimi**, çev. Oğuz ÖZÜGÜL, Nirengi Kitap, Ankara.

LUIZARD, Jean Pierre (2016), **Işid Tuzağı**, Çev.: Yasemin Özden Charles, İletişim Yay., İstanbul.

METZ, Christian (2012), **Sinemada Anlam Üstüne Denemeler**, çev. Oğuz ADANIR, Hayalperest Yayınevi, İstanbul.

- MIGAUX, Philippe (2016), **Radikal İslamcılığın Kökleri**, CHAILAND, Gerard, BLIN, Arnaud (2016), **Terörizmin Tarihi Antikçağdan İŞİD'e içinde.**, s.317-389 Çev. Bülent TANATAR, Nora Kitap, İstanbul.
- MONACO, James (2010), **Bir Film Nasıl Okunur?**, Çev. Ertan Yılmaz, Oğlak Yayıncılık, İstanbul.
- ONAY, Yaşar (2009), **Etki Odaklı Hareket: Terör**, Yeniüzyıl Yay., İstanbul.
- ORTAYLI, İlber (2002), **Dünyada ve Türkiye'de Tarihte Terör**, TCMB Banknot Matbaası, Ankara.
- ÖZDAĞ, Ümit (2015), **Algı Yönetimi: Propaganda, Psikolojik Savaş Örtülü Operasyon ve Enformasyon Savaşı**, Kripto Yayınları, Ankara.
- ÖZEL, Ahmet (2014), **İslam ve Terör**, Küre Yay., 2. Baskı, İstanbul.
- ÖZSOY, Osman (1998), **Propaganda ve Kamuoyu Oluşturma**, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
- PARSA Seyide, PARSA, Alev Fatoş, (2012), **Göstergebilim Çözümlenmeleri**, Ege Üniversitesi Basım Evi, İzmir.
- PUDOVKİN, Vsevolod İllaryonoviç (1995), **Sinemanın Temel İlkeleri**, Çev. Nijat Özön, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- RİFAT, Mehmet (1982a), **Genel Göstergebilim Sorunları: Kuram ve Uygulama**, Yapı Kredi Yay., İstanbul.
- RİFAT, Mehmet (2014b), **Göstergebilimin ABC'si**, Say Yayınları, İstanbul.
- SALUR, Hüseyin (2009), **Küresel Çağda Din ve Terör**, Çizgi Kitabevi, Konya.
- SANDIKLI, Atilla (2015), **Terörün Geldiği Yeni Boyut: İŞİD Örneği**, BİLGESAM Yay., İstanbul.
- SAUSSURE, Ferdinand de (2001), **Genel Dilbilim Dersleri**, Çev. Berke Vardar, Multilingual Yay., İstanbul.
- SÖZEN, Fadıl (2003), **Sinemada Renk-Sembolik Anlamlar**, Detay Yay., Ankara.

- SÖZER, M. A., ELMAS, M. S. (2009), **Terörle Mücadelede Farklı Bir Yaklaşım: Japonya Örneği**, İhsan Bal ve Süleyman Özeren (der.), Uzakdoğu'dan Yeni Kıtaya Terörle Mücadele, USAK Yayınları, Ankara.
- STANLEY, Jason (2018), **Demokrasilerde Propaganda Oyunu**, The Kitap Yay., çev. Başak KARAL, İstanbul.
- TARHAN, Nevzat (2009), **Psikolojik Savaş**, Timaş Yayınları, İstanbul.
- TASLAMAN, Caner (2016), **Terörün ve Cihadın Retoriği**, İstanbul Yay., İstanbul.
- TAŞDEMİR, Fatma (2015), **21. Yüzyılda Ayaklanma Stratejileri**, DEMİRCİ RUSTEMOVA, Saadet(ed.), Güvenliğin Gündeminden Çatışma, Ayrılıkçı Ayaklanmalar ve Terörizm içinde., s.73-94, Nobel Yay., Ankara.
- VAROL, Mehmet Ziya (2003), **İslam ve Terör**, 2023, Ankara.
- WEISS, Michael, HASSAN, Hassan (2016), **İŞİD Terör Ordusunun İçyüzü**, Çev.: Emine Arzu KAYHAN, Kırmızı Yay., İstanbul.
- WOLLEN, Peter (2008), **Sinemada Göstergeler ve Anlam**, İstanbul: Metis Yayınları.

İnternet Kaynakları

- AYDIN, Duygu, (Tarih yok), **Göstergebilim ve Sinemada Propaganda Kodları**, <http://abmyod.aydin.edu.tr>, Erişim: 2018.
- BERNAYS, Edward (1928), **Propaganda**, www.pdf-archive.com, Erişim Tarihi: Temmuz 2018.
- COŞKUN, Derya (2018), **Siber Savaş ve Siber Terör**, <http://www.cio.com.tr/blog/siber-savas-ve-siber-terror>, erişim tarihi: 2018.
- DERVİŞCEMALOĞLU, Bahar (2018), **Göstergebilim**, www.ege-edebiyat.com, Erişim Tarihi: Eylül 2018.
- GÜRSOY, Ahmet (2018), **Tanrı'yı Kim Kullanıyor?**, Yeniçağ Gazetesi, 06.01.2018, <http://www.yenicaggazetesi.com.tr/tanriyi-kim-kullaniyor-45735yy.htm>, erişim tarihi: 2018.

https://archive.org/details/SenMucahitsinEyMedyacc_201602, “**Sen Mücahitsin Ey Medyacı**”, Erişim tarihi: 11.03.2018.

<https://asimetriksavaslar.wordpress.com/2011/04/03/lte-tamil-kaplanlari/>, “**LTTE-Tamil Kaplanları**”, Erişim tarihi: 23.05.2019.

<https://jihadology.net/2014/08/02/al-hayat-media-center-presents-a-new-video-message-from-the-islamic-state-id-greetings-from-the-land-of-the-caliphate/>, “**Eid Greetings From The Land of The Khilafah**”, Erişim tarihi: 20.05.2018.

<https://jihadology.net/2015/01/13/al-hayat-media-center-presents-a-new-video-message-from-the-islamic-state-uncovering-an-enemy-within/>, “**Uncovering An Enemy Within**”, Erişim Tarihi: 12.03.2018.

<https://jihadology.net/2016/04/06/new-video-message-from-the-islamic-state-maintenance-of-virtue-in-deterring-immorality-wilayat-ninawa/>, “**Maintenance of Virtue in Deterring Immorality**”, Erişim tarihi: 12.04.2018.

<https://jihadology.net/2016/04/14/new-video-message-from-the-islamic-state-abundant-provision-wilayat-ninawa/>, “**Abundant Provision**”, Erişim tarihi: 12.03.2018.

<https://jihadology.net/2016/04/29/new-video-nashid-from-the-islamic-state-blood-for-blood/>, “**Blood for Blood / Sang Pour Sang**”, Erişim tarihi: 21.02.2018.

<https://jihadology.net/2016/06/08/new-video-message-from-the-islamic-state-but-god-will-perfect-his-light-wilayat-salah-al-din/>, “**But God Will Perfect His Light**”, Erişim tarihi: 12.03.2018.

<https://jihadology.net/2018/11/29/new-video-message-from-the-islamic-state-harvest-of-the-soldiers-18/>, “**Harvest of Soldiers 18**”, Erişim tarihi: 04.06.2018.

<https://jihadology.net/the-establishment-of-the-islamic-state>, “**The Establishment of The Islamic State Part 9**”, Erişim tarihi 14.04.2018.

https://www.bbc.com/turkce/haberler/2011/10/111020_eta_arms.shtml, “**ETA'dan silahlı mücadeleye veda**”, Erişim tarihi: 23.05.2019.

<https://www.timeturk.com/ira-orgutu-nedir/haber-800587>, “**IRA Örgütü nedir?**”,
Erişim tarihi: 23.05.2019.

Mevzuat Bilgi Sistemi, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3713.pdf>,
Erişim tarihi: 13.04.2018.

ODABAŞ, Battal, **Propaganda Yapan Sinema**, bodabas.tripod.com/PropSine.htm,
Erişim Tarihi: Eylül 2018.

Oxford Dictinoary, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/terror>, erişim tarihi:
2018.

ÖZSOY, Alihan (2017a), **Işid’in Dini Görüşü, Yapısı ve Yenilikçi Yöntemleri**,
www.stratejikortak.com/2017/08/isid-dini-ve-yontemleri.html, Erişim Tarihi:
Eylül 2018.

ÖZSOY, Alihan (2017b), **Işid: Irak ve Şam İslam “Düşmanları”**,
www.stratejikortak.com/2017/08/isid-hakkinda-bilgi.html, Erişim Tarihi: Eylül
2018.

ÖZSOY, Alihan (2017c), **Işid’in Ekonomik ve Askeri Gücü**,
www.stratejikortak.com/2017/09/isid-ekonomik-askeri-gucu.html, Erişim
Tarihi: Eylül 2018.

ÖZSOY, Alihan (2017d), **Işid’in İstihbarat Örgütleriyle İlişkileri: Işid Proje Mi?**,
www.stratejikortak.com/2017/09/isid-kim-kurdu.html, Erişim Tarihi: Eylül
2018.

ÖZSOY, Alihan (2017e), **Işid Bayrağının Anlamı ve Örgütün Tuhaf Açıklamaları**,
www.stratejikortak.com/2017/09/isid-bayraginin-anlami.html, Erişim Tarihi:
Eylül 2018.

YEŞİLTAŞ M., (2019), **Suruç’taki Terör Saldırısı Yalnız Kurt Eylemlerinden mi?**
[https://www.setav.org/suructaki-terror-saldirisi-%C2%91yalniz-kurt-eylemlerinden-
mi/suructaki-terror-saldirisi-%C2%91yalniz-kurt-eylemlerinden-mi-3/](https://www.setav.org/suructaki-terror-saldirisi-%C2%91yalniz-kurt-eylemlerinden-mi/suructaki-terror-saldirisi-%C2%91yalniz-kurt-eylemlerinden-mi-3/), Erişim Tarihi:
Temmuz 2019.

Sürelî Yayınlar

- ALAGÖZ, Çağrı (2012), **Sovyetlerde Propaganda Aracı Olarak Sinema**, Uluslararası Kafkasya Kongresi Bildiriler Kitabı, s.239-249.
- BAĞDER, Duygu (1999), **Sinema Göstergebilimi**, Dilbilim Araştırmaları Dergisi.
- BİRCAN, U. (2015), **Roland Barthes ve Göstergebilim**, Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, 13(26), 17-41.
- ÇAKI, C. (2019), **Mao Zedong'un Kült Liderlik Propagandasında Kullanılan Posterlerin Göstergebilimsel Analizi**, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19(2), 189-210.
- ÇAMDRELİ, Mete (2004), **İletişimsel Bir Gösterge Olarak Oklar Ya Da Okların İletişimsel Değeri**, Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S: 10, Bişkek.
- ÇELİK, Oktay (2015), **Dini İstismar Eden Terör Örgütlerinin Radikalleşme Süreçleri**, SDÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:22, ss.99-102.
- ÇİÇEK, Mehmet (2016), **Göstergebilim ve Sinema ya da Sinema Göstergebilimi**, Kesit Akademi Dergisi, S:3, Gaziantep.
- DOOB, Leonard (1968), **Goebbels'in Propaganda İlkeleri**, Çev. Ünsan Oskay, Ankara SBF Dergisi, Cilt 23, Sayı 3.
- ERDOĞAN, Şemsettin, DELİGÖZ, Ergün (2015), **Irak Şam İslam Devleti (İŞİD): Gücü ve Geleceği**, KHO Savunma Bilimleri Dergisi, c. 14: 5-37.
- GÜRGEN, Haluk (1990), **Propaganda**, Kurgu Dergisi, Sayı:8, s.135-157.
- GÜRLER, Recep Tayyip, ÖZDEMİR, Ömer Behram (2014), **El Kaide'den Post-Kaide'ye Dönüşüm: İŞİD**, Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 1, ss.113-155.
- GÜVEN ÖNENLİ, Merve (2015), **İşid'in Psikolojik Savaş Stratejisi**, 21. Yüzyılda Sosyal Bilimler, Sayı: 13, ss.735-754.

KIRIK, Ali Murat, ARVAS, Nevin(2014), **Sömürgecilik Ve Irkçılık Olgusu Bağlamında Piyanist Filminin Göstergibilimsel Analizi**, Intermedia Dergisi, S:1, İstanbul.

KORKMAZ, Sertaç Canalp (2016), **Terörün Propagandası: DEAŞ Terör Örgütü ve Konstantiniye Dergisi**, ORSAM (Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi), Rapor No: 204.

QUALTER, Terrence (1992), **Propaganda Teorisi ve Propagandanın Gelişimi**, Çev. Ünsal OSKAY, A.Ü. SBF Dergisi, Cilt 35, Ankara.

SİVAS, Alâ (2012), **Göstergibilim Ve Sinema İlişkisi Üzerine Bir Deneme**, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S:21, İstanbul.

ŞENOL, Dolunay, ERDEM, Sezgin, ERDEM, Elif (2016), **IŞİD: Küresel Bir Terör Örgütü**, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:26, Sayı:2, Sayfa: 277-292.

VAROL, M. B. (2009), **İslam Tarihinin İlk İki Asrında Simge Renkler ve Siyasi Anlamları**, Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, S:17, ss.110-126.

YURDİGÜL, Y., ZİNDEREN, İ. E. (2011), **Sinemada Özel Efekt**, Atatürk İletişim Dergisi, S: 2, ss. 101-123.

Rapor

SAM (Stratejik Araştırmalar Merkezi) (2016), **Şiddete Varan Aşırıçılık: Daeş Olgusu ve Daeş'e Katılımın Dinamikleri**, Şubat Raporu.

SDAM (Strateji Düşünce ve Analiz Merkezi), Şubat 2018, **Kadim Bir Harp Yöntemi: Propaganda**.

TASAM (Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi) (2004), **Siber Terörizm Raporu**.

ÖZGEÇMİŞ

22.12.1990 yılında Antalya'da doğan Zahit Ali KİLİT, 2015 yılında Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sinema ve Televizyon bölümünden mezun oldu. 2015 yılında Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo, Televizyon ve Sinema Anabilim Dalında Yüksek Lisans eğitimine başladı. 2016 yılından bu yana İstanbul Medipol Üniversitesi İletişim Fakültesi Medya ve Görsel Sanatlar bölümünde Araştırma Görevlisi olarak görevini sürdürmektedir.

